

Nieuwe vertegenwoordiging in een divers land

Representatie anno 2020

PerspeX

Jaargang 20 | NR1 | Maart 2020

Een stem voor
ongehoord NL

Het fenomeen
'identiteitspolitiek'

Waar zijn de jongeren?

Voorwoord

De roep om betere representatie in de politiek wordt steeds groter. Met nieuwe verkiezingen voor de deur is het goed om over dit onderwerp na te denken. Politici zijn steeds uitgesprokener over het betrekken van mensen bij de politiek. Maar kun je zo makkelijk verschillende demografieën aan je partij verbinden? Het gaat al jaren over de verschillen tussen mensen. Het debat hierover is enorm negatief geladen en doorspekt met harde beschuldigingen en ongeloofwaardige ontkenningen. Dat wil niet zeggen dat we het onderwerp maar links moeten laten liggen. Ik denk dat juist clubs zoals die van ons een verschil kunnen maken. Politiek draait om de overtuiging waarmee je maatschappelijke uitdagingen wilt aanpakken. Ben je man of vrouw, wit of zwart, gereformeerd of katholiek, homoseksueel of heteroseksueel, als jij denkt dat het geluid van Perspectief het juiste is, dan is er bij ons een plek voor je. Natuurlijk is niet iedereen christelijk en daardoor bereik je nooit alle mensen. Maar iedereen die gelooft in ons christelijk-sociale geluid, iedereen die daarmee een verschil wil maken in de maatschappij kan door ons vertegenwoordigd worden. Nog belangrijker, al deze mensen kunnen ons vertegenwoordigen.

Uw voorzitter, **Siewerd de Jong**

Inhoud

4-6 Ongehoord Nederland?

7-9 Op welke kiezer richt de CU zich?

10-12 Geerten Waling over identiteitspolitiek

13-15 Opleidingsniveau en politiek

16-18 De huidige status van jongerenparticipatie

Pagina 4

'BOER, BOUWER EN LERARES EVALUEREN DE POLITIEK'

Woord van de redactie

Politieke representatie is een veelbesproken onderwerp. Als redactie zijn we jullie zoals altijd graag van dienst door verschillende perspectieven te bieden. Politici zijn vaak hoogopgeleid; op welke manier kan de kloof tussen theoretisch en praktisch opgeleide mensen worden gedicht? Om de hand in eigen boezem te steken: wie vertegenwoordigt de ChristenUnie? De kiezer zelf is nog relevanter. Voelden de vakspecialisten in de grote boeren-, bouwer- en onderwijsprotesten in 2019 zich ongehoord én niet vertegenwoordigd? Voelen jongeren zich vertegenwoordigd? En vrouwen? In welk opzicht moet volksvertegenwoordiging een afspiegeling zijn van de kiezers? Etniciteit, geografie, gender, leeftijd, opleidingsniveau, beroep: welke factoren tellen mee? Als politici uit een beperkte maatschappelijke groep afkomstig zijn, komen er vooral ideeën en initiatieven uit die hoek. Maar dat een politicus zelf niet werkzaam is of afkomstig is uit het gebied waarop hij of zij beleid maakt, kan ook juist een perfecte mogelijkheid zijn om specialisten en andersdenkenden aan tafel uit te nodigen. Praten vergroot voor beide kanten het begrip voor en het inzicht in elkaar. Wist je dat de Eerste Kamer in de negentiende eeuw werd ingesteld vanwege de angst dat de 'Volkskamer' (Tweede Kamer) te haastig en te dominant besluiten nam? In discussies over de vraag of burgers naast de vierjaarlijkse verkiezingen politieke inspraak moeten hebben, schuilt iets van die angst voor 'het volk'. Terwijl de demos de kern is van democratie! De uitleg van 'representatie' verandert. Zo zegt de boer in het interview over de protesten zich vertegenwoordigd te voelen door het Landbouw Collectief. Dus zijn politici meer bestuurder dan vertegenwoordiger en zijn belangengroeperingen de échte vertegenwoordiging? Over politieke representatie zijn we ook met dit diverse nummer niet uitgepraat.

Dus lees, denk en debatteer!
Namens de redactie,
Antrude Oudman

Online Update

Perspectief gaat meer online doen.

Naast dit prachtige magazine dat we vier keer per jaar afleveren, gaan we ook meer artikelen online plaatsen op de Perspectief-site. Daar waar het magazine vooral de diepte in zal blijven duiken en bredere trends zal bespreken, is er in de online-content ook de ruimte om meer op de actualiteit in te springen. Zo kunnen we over steeds meer onderwerpen een christelijk-sociaal licht laten vallen.

Daarnaast heeft Perspectief haar eigen podcast gelanceerd: Een Ander Perspectief.

In deze podcast spreken we met jongeren van binnen en buiten de Perspectief-organisatie over tal van thema's. Van een visie op de economie tot een gesprek over lachgas: alles kan voorbij komen in de spraakmakende afleveringen met sprekers uit alle denkbare politieke windrichtingen.

Deze podcast bestaat niet zonder onze leden.

Hij is namelijk ook bedoeld om leden een laagdrempelig platform te bieden om hun geluid te laten horen aan onze eigen achterban, en aan een breder publiek. Bovendien kun je dan eens flink in discussie treden met ons eigen bestuur of een gewenste gast, of je kunt bij de redactie een onderwerp aansnijden waarvan je graag hebt dat wij dat gaan bespreken. Wil je graag onderdeel uitmaken van de podcast of heb je een thema dat je graag onder de aandacht wilt brengen: aarzel dan niet om te mailen naar perspex@perspectief.nu

Boer

Bouwer

Lerares

Boer, bouwer en basisschoollerares:

'Als je iets bedenkt, doe het mét ons en niet óver ons.'

Het 'afgeragd Malieveld' in 2019 toonde dat de traditionele wijze van 'politieke zaken doen' onder druk staat. Tenminste: dat concludeerde politieke duizendpoot Jan Schinkelshoek. Vooral bouwers, boeren en docenten lieten van zich horen in protesten. Voelen ze zich niet gehoord én niet vertegenwoordigd? Ik ging in het pittoreske stadje Hasselt in Overijssel in gesprek. Melkveehouder Kasper ging naar het boerenprotest bij het Zwolse Provinciehuis en bouwvakker Herman naar het landelijke bouwprotest in Den Haag. Eerder deed basisschoollerares Willemien mee met diverse onderwijsstakingen, maar ze ging in 2019 niet de barricaden op. De drie vakspecialisten hebben in elk geval hun pragmatisme gemeen: "Staken is op zich geen oplossing, het wordt altijd aan tafel opgelost."

Waar ligt de grens? Wat is het punt waarop je gaat protesteren?

HERMAN: "Ik ben altijd tegen staken geweest. Maar de werkgever zei dat het een protest en geen staking was en gaf betaald verlof. Dus ik ben mee geweest, maar het geeft geen voldoening."

KASPER: "De stikstofcrisis was de directe aanleiding, maar ook dat we als dierenmishandelaars werden weggezet en dat vanwege de regelgeving telkens iemand op je erf komt. Dat stapelt op."

WILLEMEN: "Het verschil is dat mijn directeur het overzicht houdt, maar jij bent eigen baas."

KASPER: "Zeker. We zijn met duizenden boeren, als collega's én als elkaars concurrenten."

Voel je dat? Is er sprake van onderlinge frictie?

KASPER: "Er is veel diversiteit onder boeren, van gangbaar tot biologisch of intensief. Ieder heeft andere belangen. LTO komt op voor alle boeren, maar een biologische boer wil misschien samenwerken met natuurorganisaties terwijl een gangbare boer de grond in eigen beheer wil bewerken."

Is er ook sprake van een 'zij' en een 'wij'?

KASPER: "Het leek voor 1 oktober 2019 alsof de burger ons niet zag staan, maar uit de peilingen na de protesten bleek dat 80/90% van de burgers achter ons stond. Die waardering gaf ons moed."

WILLEMEN: "Omdat mensen zelf kinderen op school

hebben zitten, voelen en zien ze meer van ons vak. Ouders staan achter ons: er is een driehoeksverhouding tussen kind, ouder en school. En de afgelopen weken heb ik niet gestaakt, maar er hebben ook mensen uit het voortgezet onderwijs gestaakt om het primair onderwijs te ondersteunen."

KASPER: "Ik denk dat boeren meer verwantschap voelen met bouwers dan met leraren vanwege die stikstofcrisis. Er zijn boeren mee geweest naar het bouwprotest en andersom. Er zijn ook Duitse boeren naar Nederlandse protesten geweest en vice versa."

Is er een kloof tussen jullie sector en 'de politiek'?

HERMAN: "Als regering kweek je geen respect en begrip als je niet samen nadent over het proces dat we ook samen in moeten gaan. Er is geen voorbereiding: het stikstofprobleem is er ineens. Als bedrijf word je tegen de muur gezet en daar moet je blijven staan tot politici vervolgstappen ondernemen. Het is schrijnend voor zzp'ers of mensen die net in hun onderneming geïnvesteerd hebben. De bank schuift terugbetalingen niet op en hoe jij het personeel kunt doorbetalen, moet je zelf maar uitzoeken. Gelukkig zijn wij als bedrijf gezond en jongens die normaal op de vloer bij de bouwonderneming lopen, kunnen worden ingezet bij onze B.V. in zonnepanelen. Wij kunnen het opvangen, maar ook ons bedrijf kan zo niet doorgaan!"

WILLEMEN: "Het geld gaat naar andere dingen dan onderwijs, want mijn sector is niet winstgevend: onderwijs kun je slecht meten. Het zou schelen als er meer geld direct naar het onderwijs ging en klassen maximaal 25 kinderen groot zijn. Mensen stappen eruit door de hoge werkdruk vanwege de grote klassen en het passend onderwijs dat heeft gezorgd voor veel dynamiek, leerproblemen en niveauverschil. Ik heb weleens zeven niveaus in één klas gehad. Je schiet te kort en voelt je schuldig tegenover ouders, want er is altijd een kind waarvan je weet dat je die niet de hulp kunt geven dat het nodig heeft. Dus dan vertrekken goede mensen."

KASPER: "Het gat zit vooral bij het product. Wij hebben de hoogste kwaliteits- en dierenwelzijnseisen van de wereld, maar het is lastig de hoge kosten daarvoor terug te krijgen. Supermarkten stellen een prijs vast en als jij het daarvoor niet wilt leveren, halen ze het bij een ander. Als de consument bereid is meer te betalen, kan een omslag worden gemaakt."

WILLEMEN: "Maar burgers willen toch best meer betalen?"

KASPER: "Ja, een burger wil meer betalen, maar zodra hij in de supermarkt is wordt hij consument."

Komt een deel van de frustraties voort uit de regelgeving?

KASPER: "De regelgeving moet vereenvoudigd worden, het is een opstapeling. Als alle regels worden geschrapt en van onderen opnieuw wordt begonnen..."

WILLEMIEN: "Dat vind ik een mooie: terug naar de basis, waar gaat het om? Kinderen onderwijzen en klaarstellen voor de maatschappij is ons hoofddoel, maar die oudergesprekken en verslagen kosten veel tijd. We zijn als maatschappij doorgeschoten in dingen vastleggen. Maar mijn werk is heel procesmatig, niet alles is meetbaar."

HERMAN: "Een voorbeeld. Vroeger kon je in vorstverlet als het weer te slecht was voor buitenwerk en de werkgever geen binnenwerk had. Door wijzigingen moet de werkgever nu maar zorgen voor binnenwerk. Maar je kunt niet toveren! Degenen die erover gaan, hebben nog nooit bij nul graden naast iemand op een steiger gestaan. Ze kijken naar getallen en zijn op papier bezig. Wel is de regel dat je bij een gevoels-temperatuur van min zoveel niet verplicht bent om te werken. Maar een kraan bestel je een week van tevoren en bel je niet af bij slecht weer, want dan moet je alsnog drie uur betalen. Dus ik heb er weleens gestaan: donker, mistig, straffe winst en vorst op open vlakke. Hoe je het ook went of keert, wij staan er."

Maar dan is het toch meer onkunde dan onbegrip?

HERMAN: "Ja, maar denk dan na voordat je de mond opendoet. Degene die dat zegt, staat niet naast jou. Het wordt over jou gezegd. Ik wou dat die heren eens een jaar meedingen, dus alle seizoenen. Met twee graden vorst op platte daken bij een beetje wind, ga dan maar eens lopen met zo'n groot zonnepaneel! Sommigen kunnen nog geen paraplu vasthouden!"

Er zit een verschil tussen je niet gehoord en je niet vertegenwoordigd voelen. Voelen jullie beide of één ervan?

KASPER: "Veel boeren voelen zich ongehoord én niet echt vertegenwoordigd. Friesland Campina is de grootste zuivelcoöperatie in Nederland en is ontstaan door fusies van kleine coöperaties. Dit is economisch gezien goed, maar de afstand tussen individuele boer en coöperatie is groot. Ik word vooral vertegenwoordigd door het Landbouw Collectief."

WILLEMIEN: "Voelen boeren zich vertegenwoordigd door Farmers Defense Force? Ik vind ze érg activistisch."

KASPER: "Er is zeker een categorie, maar een stille meerderheid niet. Ik denk dat het goed is dat FDF de aanzet tot protest gaf met de Agractie, maar nu zie je dat de steun aan het afbrokkelen is."

WILLEMIEN: "Dat is een reden geweest dat ik niet heb

'Een burger wil meer betalen, maar zodra hij in de supermarkt is wordt hij consument.'

gestaakt. We hebben altijd de steun gehad van ouders, maar wanneer schiet je eroverheen?"

Wat zou er moeten veranderen zodat jullie de passie voor jullie vak kunnen behouden?

HERMAN: "Overleg en de bereidheid van onze toeleveringsbedrijven om hun productieproces aan te passen. Bouwen is geen probleem, het stikstofknelpunt zit in het productieproces van materialen. En waar is dat gezond verstand? Waarom moet het zover komen dat er wordt gestaakt? Er is geen stip aan de horizon."

WILLEMIEN: "Waardering is heel belangrijk. In de rapportentijd geven ouders gelukkig echt terug dat hun kinderen groeien. Je bent niet zomaar juf of meester."

KASPER: "Vind je jouw inkomen te laag voor de werkdruk die je voelt?"

WILLEMIEN: "Nee, het gaat me om de waardering. En het gat tussen primair en voortgezet onderwijs is ook belangrijk. Ik zie veel mensen van het primair naar het voortgezet onderwijs gaan en zeggen dat ze minder werk hebben én meer verdienen. Dan gaat er dus echt iets enorm mis."

Is de drempel om opnieuw te gaan protesteren hoger of lager?

WILLEMIEN: "Lastig. Ik ben absoluut voor beter onderwijs en zie mensen uitvallen en daardoor zullen de problemen groter worden. De werkdruk wordt hoger, maar in de hele zorg- en welzijnssector is een tekort. Wil ik dan het onderste uit de kan? Dan vind ik staken niet het middel."

HERMAN: "Als mijn bedrijf me weer vraagt, zeg ik nee. Ik zit 43 jaar in de bouwwereld en er zijn veel stakingen geweest, maar wat vakbonden ook adviseerden, ik heb nooit meegedaan. Enerzijds omdat je je bedrijf tekortdoet, want als ik op straat loop zijn er geen inkomsten en anderzijds omdat hoe dan ook – en ik heb altijd gelijk gekregen! – het probleem altijd aan de tafel moet worden opgelost. Met gezond verstand."

Redacteur: Antrude Oudman

Voor wie bestaat de ChristenUnie?

Representatie en diversiteit

In Nederland vertrouwen kiezers de politieke besluitvorming toe aan vertegenwoordigers. Aan hen vervolgens de taak om de Nederlandse bevolking te representeren in het politieke debat. Hoe geeft de ChristenUnie dit vorm in de praktijk? Namens wie treedt zij op en hoe blijven CU-politici in nauw contact met de samenleving? Onafhankelijk van elkaar spreek ik hierover met Gerrit van den Berg, campagneleider voor de komende Tweede Kamerverkiezingen, en Jarin van der Zande, voormalig voorzitter van Perspectief en raadslid in Apeldoorn.

Mensen bereiken met een inhoudelijk verhaal

Waar houdt een campagneleider zich mee bezig?

GERRIT VAN DEN BERG: "Het belangrijkste waar ik me mee bezighoud is de vraag: wat heeft Nederland op dit moment nodig? Welke plannen wil de ChristenUnie ontwikkelen, die ons land echt verder helpen? En hoe vertellen we ons verhaal daarbij?"

Het begint bij ons altijd met de inhoud. Daarbij kijken we naar onze eigen idealen en naar de grote maatschappelijke vragen die spelen in het land en bij onze achterban. Daaromheen willen we een inhoudelijk verhaal vertellen, dat mensen reden geeft om op ons te stemmen.

Dat draait volgens mij om het verlangen bij mensen naar echte verbondenheid en gemeenschap. Hoe zorg je dat we aandacht voor elkaar kunnen hebben in gezinnen, in de zorg en het onderwijs? Dat zijn dingen die echt tellen. De politiek kan hierbij helpen, zodat mensen de ruimte hebben om naar elkaar om te zien. Bijvoorbeeld door de prestatiedruk te verminderen, door te zorgen dat kwetsbare mensen meer geld in hun portemonnee overhouden of mensen te helpen bij de isolatie van hun huis. Met Gert-Jan Segers en de verkiezingsprogrammacommissie brengen we deze maanden een aantal bezoeken door het hele land. Op die momenten denken we samen met onze leden na over ons verhaal en over wat Nederland nú nodig heeft.

Als partij zijn we geroepen om het goede te zoeken voor het hele land. Voor iedere Nederlander, ook voor mensen die nooit voor de ChristenUnie kiezen. Tegelijkertijd is het op de verkiezingsdag natuurlijk fijn, als er daadwerkelijk mensen op je stemmen. Dan kun je de idealen dichterbij brengen. Van onze stemmers zijn een paar kenmerken te bepalen. Een groot deel ervan is gelovig. Niet iedereen, maar in meer of min-

dere mate hebben veel van onze kiezers iets met God, geloof en Jezus. Maar misschien nog wel belangrijker, het zijn mensen die willen omzien naar anderen. Zo bepalen velen hun stem: christelijk en sociaal.

Maar er zijn ook steeds meer stemmers die weinig hebben met geloof, maar wel met de idealen die wij naar voren brengen. Die groep groeit. Er zijn regio's waar verhoudingsgewijs veel stemmers wonen, maar de groei zien we in het hele land. In Amsterdam vertrouwden veel mensen hun stem aan ons toe. Ook in zuidelijke steden zien we grote groei. Zo zijn we in Eindhoven bij laatste verkiezingen enorm gegroeid. En ook in Heerlen in Limburg.'

Als campagneleiding bedenken we, hoe we onze kiezers actief kunnen benaderen. De belangrijkste methode is gewoon met mensen in gesprek zijn. Horen wat hen bezighoudt en wat de ChristenUnie nu in Den Haag kan betekenen. Gert-Jan brengt die bezoeken nu bijvoorbeeld om met veel mensen te spreken en de andere Kamerleden doen dat ook. Een tweede methode, die nooit leidend maar altijd aanvullend moet zijn wat mij betreft, is via sociale media en advertenties. Zo verspreiden we ons verhaal en komen we online met mensen in contact. En een derde is via de media, zoals in verkiezingsdebatten, interviews, enzovoort. Eigenlijk zijn journalisten en debatten dan een middel voor ons om het CU-verhaal te vertellen aan Nederland.'

Bij welke groep zie je mogelijkheden voor de ChristenUnie om te groeien?

'Ik denk dat onze visie voor een land waarin we omzien naar elkaar veel mensen kan aanspreken bij de komende verkiezingen. We staan voor een omslag: weg van het denken dat de markt alles oplost en de economie heilig is. Daarvoor hebben we ijzersterke ideeën. Dat spreekt ook kiezers aan die weinig of niets met geloof hebben. Daar kunnen we zeker groeien.

Maar ik zie ook mogelijkheden voor groei onder mensen met een katholieke levensovertuiging en christenen met een migrantenachtergrond. Vaak sluiten hun idealen aan, maar kiezen ze voor andere partijen. En wat voor mij een belangrijke groep is: de mensen die lokaal wel op de ChristenUnie stemmen, maar landelijk thuisblijven of voor een andere partij kiezen. Hen hopen we te bereiken in 2021. Ik denk dat we hen de afgelopen jaren hebben laten zien dat als je echt impact wil hebben met je idealen, je dan het beste je stem kunt toevertrouwen aan de ChristenUnie.'

Een inclusief politiek programma

Spreekt de ChristenUnie ook niet-christenen aan?

JARIN VAN DER ZANDE: De ChristenUnie kan zeker ook niet-christenen aanspreken. De eerste reactie van mensen is vaak: ik vind de ideeën van de CU best goed, maar ik ga niet op een christelijke partij stemmen.

Maar zodra we als politici laten zien dat we ons voor iedereen inzetten, ongeacht waar je vandaan komt of wat je geloof is, en dat we in het stadhuis heel hard voor je werken, dan merken mensen dat op. Een mooi voorbeeld hiervan vind ik Paul Blokhuis, toen hij wethouder was in Apeldoorn. Tijdens de verkiezingen van 2018 kreeg hij een paar duizend stemmen meer dan onze vaste kiezersgroep, dat waren zeker niet alleen christenen. Na zijn tweede of derde periode zag je dat veel mensen zijn werk voor de stad waardeerden. Ze gingen op de CU stemmen, omdat ze Paul Blokhuis weer opnieuw in het bestuur van de stad wilden hebben. Dus ja, het kan, maar het is hard werken.'

Welke groep kiezers wordt wellicht minder goed vertegenwoordigd op dit moment?

'Mensen met een hoger theoretisch opleidingsniveau en veel maatschappelijke contacten weten vaak hun weg wel te vinden. Dat merk ik zelf aan actiegroepen die ons aanschrijven, of mensen die iets zien op straat en dat richting de politiek vertalen. Die weten wel hoe ze een brief moeten schrijven, welke woorden ze moeten gebruiken en op welke triggers wij aanslaan. De inwoners die dit niet hebben schuren vaak ook minder tegen de politiek aan. Velen zijn er nooit mee bezig geweest en vragen zich oprecht af wat de politiek voor hen betekent. Die mensen hoor je dus ook minder. Dat zijn ook de inwoners die keihard werken elke week en vervolgens een gezin moeten onderhouden, die hebben wel iets anders aan hun hoofd. Jongeren hebben overigens precies hetzelfde. Het is aan ons als politici om hen actief op te zoeken en te vragen naar hun opvattingen.'

Als partij zijn we geroepen om het goede te zoeken voor het hele land.

Kan iemand die op je lijkt, bijvoorbeeld op het gebied van opleidingsniveau, leeftijd, etnische achtergrond et cetera, je beter vertegenwoordigen in de politiek?

'Bij 'mijn' kiezers in 2018 waren relatief veel jongeren die net als ik op zoek waren naar geschikte woonruimte. Ook zij dachten: hoe ga ik, klaar met mijn studie, mijzelf vestigen in een stad als Apeldoorn met vrij veel ouderen? Voor jongeren is er namelijk minder beschikbaar in Apeldoorn dan voor ouderen. In de campagne benoemden we dit. Er zullen zeker jongeren zijn geweest die zich herkenden in de dilemma's die ik daar schetste. Wil dat zeggen dat alleen mensen die op jou lijken, je goed kunnen vertegenwoordigen? Ik denk het niet. Tegelijkertijd is het wel zo, dat ik als raadslid altijd mijn eigen ervaring meeneem in het debat. Dat is altijd mijn uitgangspunt. Ik blijf natuurlijk ontvankelijk voor andere argumenten, maar mijn startpunt is wel hetgeen dat ik zelf heb meegemaakt en wat ik zelf zie. En dan wordt het wel lastig als een man van vijftig, die een mooi vrijstaand huis heeft in een dure wijk van Apeldoorn, moet gaan praten over de woningdruk onder jongeren. Daarom heb je diversiteit binnen een lijst zó nodig.

Ik zie hier overigens ook echt de rol van Perspectief als jongerenorganisatie. En ik denk ook dat we die gepakt hebben de afgelopen tijd. Als ik nu kijk naar wat er gebeurt rondom coalitie Y, dan denk ik: kijk eens even wat Perspectief de afgelopen vijf jaar al gezegd heeft. Ik weet nog dat Perspectief met moties kwam op partijcongressen, waarin we de relatie legden tussen prestatiedruk, maatschappelijke diensttijd en woningnood. We kregen toen gewoon negatieve stemadviezen van het bestuur. Zo van: jongens, stel je niet zo aan. Ik chargeer een beetje, maar het was wel die houding. Nu is prestatiedruk en de geestelijke gezondheid van jongeren het kernpunt van coalitie Y. Perspectief zag problemen voor jongeren al aankomen, die de ChristenUnie nog niet zag.'

Hoe staat de ChristenUnie er verder voor met betrekking tot diversiteit?

'De VNR heeft laatst een onderzoek gepresenteerd over de leeftijd en man-vrouwverhouding onder raadsleden. Ik vond de resultaten daarvan teleurstellend. De ChristenUnie heeft volgens dat onderzoek 30 procent vrouwelijke raadsleden. In vergelijking met andere partijen komen we er bekaaid vanaf. En ook leeftijd vond ik tegenvallen: de gemiddelde leeftijd in de CU is op dit moment 51 jaar, waar we in 2006 nog onder de 50 zaten. Dus de CU heeft nog wat werk te verzetten wat mij betreft.

Toen ik voorzitter was van Perspectief hebben twee commissieleden een klein onderzoek gedaan naar de reden voor het lage aantal vrouwen binnen het Perspectief-bestuur. Zij spraken bijvoorbeeld met Carola Schouten en andere vrouwen op maatschappelijk topniveau. Daaruit kwam naar voren dat zeker bij de ChristenUnie de profileringsdrang voor individuele raadsleden nog weinig aanwezig is. Het gaat om het gezamenlijk doel. Dat heeft invloed op het aantal mannen en vrouwen in topfuncties. Als een man zich bombastisch heeft geprofileerd, denken vrouwen sneller: prima, zolang het maar goed gaat. En dat is toch de verkeerde houding als je het mij vraagt. De beste ideeën en de beste uitkomst voor een partij ontstaan namelijk niet als er één iemand is die zich profileert, maar juist als we elkaar uitdagen. Zo komen we tot een hoger niveau.

Wat betreft de diversiteit in etnische achtergrond: volgens mij voelen mensen met een niet-Nederlandse achtergrond zich vaak prettiger in de meer evangelische hoeken van christelijk Nederland. Die groeperingen zijn steeds breder vertegenwoordigd binnen de CU. Dus in die zin denk ik dat dit zal groeien, gelukkig maar.'

Redacteur: Claudia Meims-Fris

Ik neem als raadslid mijn eigen ervaring mee in het debat. Mijn startpunt is hetgeen dat ik zelf heb meegemaakt en wat ik zelf zie.

Identiteitspolitiek

Interview met Geerten Waling

Hilde Harshagen

Identiteitspolitiek is een 'hot item' in de hedendaagse politiek. Termen als SJW's, cultuurmarxisme en rechtspopulisme hebben alle een directe link met het zwaarbeladen fenomeen. Maar wat is identiteitspolitiek nou precies, wat moeten we ervan vinden en wat moeten we ervan verwachten? Historicus Geerten Waling voorziet ons van een analyse.

Hoe moeten we identiteitspolitiek definiëren?

Identiteitspolitiek is het politiek maken van identiteit, een politieke agenda hebben op basis van die identiteit. Hierbij kan je één identiteit voortrekken op een andere, of een onderscheid maken. Een discriminatie-agenda dus. Linkse identiteitspolitiek bestaat uit het op basis van aangeboren kenmerken specifiek bedienen van doelgroepen. Rechts beslaat identitaire politiek, wat eigenlijk meer ouderwets etnisch nationalisme is. Rechtse identiteitspolitiek gaat om het op identiteit selecteren en discrimineren. De belangrijke vragen zijn: hoe sterk haalt men daar een politieke agenda uit, en hoe sterk discrimineert men?

Kunt u wat mogelijke voorbeelden van identiteitspolitiek duiden? Wat denkt u van Bij1, Wilders, Baudet, de 'Joods-Christelijke cultuur' of 'de Gewone Nederlander'?

Sylvana Simons is wel een voorbeeld van identiteitspolitiek. Zij richt zich op specifieke doelgroepen en doet zogenaamd aan belangenbehartiging. Dat zou loffelijk kunnen zijn, maar ze propt mensen dan wel in een kader. Zij en haar voormalige partij DENK komen niet verder met identiteitspolitiek wanneer eenzelfde groep ergens onderdrukt wordt en tegelijkertijd elders onderdrukker is.

Wilders en Baudet voeren soms ook wel identiteitspolitiek. Ze zijn natuurlijk sterk voor een bepaalde Nederlandse identiteit. Als dat te etnisch en identitair wordt kan dat verworpen tot identiteitspolitiek. Ze wekken het idee dat ze het Nederland van voor de massa-immigratie terug willen. Dan is de volgende vraag of en hoe ze dat willen bereiken? Dan heb ik liever dat ze een zuivere democratische discussie voeren, bijvoorbeeld over immigratiecijfers en vrijheden.

De Joods-Christelijke cultuur kan misschien identiteitspolitiek worden als het gebruikt wordt om onderscheid te maken. Persoonlijk noem ik het de Joods-Christelijk-humanistische cultuur. Het hoeft niet per sé slecht te zijn, want politiek en identiteit liggen vaker dicht bij elkaar. Wat mooi is aan de

Joods-Christelijk-humanistische cultuur is dat iedereen erbij kan horen.

De 'gewone Nederlander' is al minder identiteitspolitiek. Het ligt eraan wie zich die gewone Nederlander voelt. Het kan wel dat mensen met een migratieachtergrond zich niet snel 'gewone Nederlander' voelen. Het kan ook als identiteitspolitiek gebruikt worden als populisme 16 miljoen gewone Nederlanders wil verdelten ten opzichte van een elite van ongeveer 1 miljoen. Die elite, bestaande uit bestuurders, politici, intellectuelen, journalisten en anderen, hebben wel stekken laten vallen toen de kloof tussen elite en volk geslagen werd door globalisering, technocratisering en kosmopolitisme. Dat verklaart wel de opkomst van Baudet en Wilders, die dan eerder een symptoom van de ziekte vormen, in plaats van de oorsprong van het probleem.

Is vertegenwoordiging door iemand die de eigen identiteit deelt de oplossing? Dus een vrouw door een vrouw, en mensen binnen hun eigen etnische groep?

Ik denk dat het bijna nooit zo werkt. Ik weet niet wat de wetenschappelijke consensus hierover is, maar ik zou hopen dat onze democratie tot stemmen en vertegenwoordigen op basis van ideeën leidt. Ik hoop niet dat iemand vertegenwoordigd wil worden op basis van identiteit alleen, dat is slecht een van de vele

Belangenbehartiging van specifieke groepen klinkt wel loffelijk, maar daarmee druk je mensen ook in een kader

variabelen. Ik kan me ook niet voorstellen dat een Surinaamse GroenLinks-dame zich gehoord zou voelen door een Surinaamse PVV-politica. Als we alleen op basis van identiteit gaan stemmen hoeven we geen verkiezingen meer te houden, dan kunnen we met een computermodel uitrekenen wat Nederland vindt.

Ziet u ook wel eens identiteitspolitiek onder Christelijke partijen?

Religie kun je als identiteit zien, en dan is de katholieke kerk een hele constante stabiele organisatie. In de Protestantse kerk zie je in de geschiedenis veel kerkscheuringen na onenigheden over de leer. Het is wel een positief uitgangspunt als je dezelfde Bijbel verschillend uit kunt leggen en van mening kunt verschillen. Zo kan iedereen zelf de Bijbel bestuderen en uitleggen, en heeft men dat voor God te verantwoorden. Dat betekent dat we het met elkaar oneens kunnen zijn en dat kunnen relativeren onder het motto "wie zonder zonde is werpe de eerste steen". De SGP en in mindere mate de ChristenUnie hebben wel al lang dezelfde stabiele achterban op basis van een gelovige identiteit. Die sterk omliggende achterban kan een doelgroep zijn, en de SGP en ChristenUnie zullen ook wel voor die doelgroep leveren, maar hebben daarnaast nog een veel bredere agenda dan enkel religieuze identiteitspolitiek bedrijven.

Wat is het grote gevaar dat achter identiteitspolitiek schuilt? En hoe merken we dat het effect op kiezers heeft?

Er schuilt in sommige opzichten wel een gevaar in identiteitspolitiek. Zo gaan mensen misschien stemmen naar identiteitsthema's als die het debat bepalen. Als mensen CETA of het referendum belangrijk vinden kunnen ze ook vanwege die thema's op partijen stemmen, en zo ook op linkse of rechtse identiteitspolitiek. Mensen stemmen misschien eerder om kleinere symboolpolitieke redenen. We zien vaak niet de grote identiteitsthema's voorbijkomen zoals de baanzekerheid of woonzekerheid, maar makkelijk behapbare symbolen zoals zwarte piet, kerstmis of een moorkop die weer afgepakt wordt en daardoor voor iets groters komt te staan. Dan gaat er wat verloren als het gros van de mensen belangrijke thema's niet of te laat bespreekt en thema's waar veel geld mee gemoeid is overlaat aan die bestuurders, lobbyisten, ambtenaren en deskundigen die het wel begrijpen, en vervolgens zelfstandig besluiten nemen. Dat verdringen van belangrijke thema's is een groot gevaar achter identiteitspolitiek. Dan zijn we meer bezig met ophef over een klein onderwerp. We zien dan het liefst de grote tegenpolen tegenover elkaar in een verhit debat met hoge kijkcijfers van geërgerde kijkers. Misschien hebben we daar wat minder identiteitspolitiek bij nodig, zodat het redelijke, nuchtere midden weer aandacht krijgt. Dat midden kan dan bijvoorbeeld bespreken hoe een traditie veranderd kan worden om voor iedereen acceptabel gevierd te worden.

Als het een gevaar is, hoe komen we dan van identiteitspolitiek af?

We moeten de complexiteit van verschillende identiteiten benadrukken. Wellicht is het grote verschil, de diversiteit, juist wel wat we gemeenschappelijk hebben. Dan kunnen we spreken van 17 miljoen identiteiten en is de ultra-identiteitspolitiek de beste oplossing: uitgaan van individuele identiteiten. Van daaruit gaan mensen bij groepen horen, maar speelt lidmaatschap van een groep in de geëmancipeerde samenleving geen rol. Wat ook helpt is het hebben van een gedeeld verhaal met een gedeelde geschiedenis. Verder moeten we een gemeenschappelijke cultuur hebben en een burgerschap vormen die ook open staat voor nieuwkomers.

Wat is de toekomst van identiteitspolitiek?

Misschien ziet de toekomst er enigszins somber uit, tenzij we de voornoemde oplossingen oppakken. Ik zie dat de radicale flanken effect hebben op het midden en dat uit elkaar trekken, met veel schade tot gevolg. Mensen creëren dan hun eigen waarheid. Dat heb ik wel eens vergeleken met een loopgravenoorlog, waar in het niemandsland de kogels van links en rechts komen. Wie daar staat springt het liefste een van de loopgraven in, links of rechts. Zo wordt het gemeenschappelijke verhaal van cohesie uit onze samenleving gefilterd en zie je scheuringen ontstaan. We moeten politieke conflicten in een debat bespreken en vooral in de politiek. Maar als we elkaar op straat op identiteit aanspreken wordt het een onveilige en ongezellige samenleving. **Redacteur: Daniël van Holten**

Het gevaar van identiteitspolitiek is dat de focus op identiteit en symbolen de discussie over grotere thema's in de weg staat

Nederland diplomademocratie?

Marcel Vonk over praktisch geschoolden in de politiek

In Nederland dreigt een nieuwe kloof te ontstaan. Vooral hoogopgeleiden hebben het in de politiek voor het zeggen, terwijl laagopgeleiden de weg naar een functie in de politiek maar moeilijk weten te vinden. Maar liefst 92 procent van de Tweede Kamerleden heeft een hbo of universitaire opleiding gevolgd en ook in de gemeenteraden zien we dat terug: daarvan is 78% hoogopgeleid. Om deze trend te bespreken gaan we in de Utrechtse wijk Lombok in gesprek met Marcel Vonk, voormalig mbo'er en sinds januari 2020 gemeenteraadslid in de gemeente Utrecht namens GroenLinks. Wij stellen hem de vraag: is Nederland een diplomademocratie geworden?

Wanneer wij Marcel ontmoeten lijkt hij helemaal op zijn plek in de domstad. Hoewel hij nog maar drie jaar in Utrecht woont kent hij het inmiddels als zijn broekzak. Marcel heeft het niet altijd makkelijk gehad vroeger. Psychische problemen en schulden zijn zaken waar hij als jongere regelmatig mee in aanraking kwam. Nu neemt hij deze ervaringen mee als raadslid, hetgeen hem in een unieke positie brengt: "Hij heeft qua opleiding en achtergrond een wat ander profiel dan de meeste raadsleden. Zijn gezichtspunten, ervaringen en netwerk zijn wat mij betreft een verrijking voor de Utrechtse politiek", aldus fractievoorzitter Heleen de Boer.

Je komt uit een gelukkig, maar tegelijkertijd relatief arm gezin. Is politiek je met de paplepel ingegoten?

In mijn jeugd was politiek geen belangrijk thema. Ik ben wel opgevoed met een sterk besef dat politieke beslissingen een enorme weerslag op de maatschappij hebben. Dat leidde vroeger alleen niet tot bewuste gesprekken over waarom je op een bepaalde partij stemt. Dat soort gesprekken ben ik pas twee jaar geleden met mijn moeder gaan voeren.

Voordat je actief werd in de gemeentepolitiek deed je een MBO-2 opleiding in de retail. Hoe ben je vanuit daar gemeenteraadslid geworden?

Ongeveer twee jaar geleden liep mijn contract af bij mijn toenmalige werkgever en moest ik gaan bedenken wat ik wilde gaan doen. Ik had net een MBO-2 opleiding afgerond, maar daar kwam ik niet verder mee dan uitzendbaantjes. In die periode waren ook de Tweede Kamer-verkiezingen, net daarvoor was de verkiezing van Trump en de Brexit. Dat waren beide

momenten waarbij ik dacht: 'daar voel ik me niet prettig bij.' Ik wilde toen iets gaan doen, dus ik werd vrijwilliger. Ik ben toen letterlijk vijf dagen in de week huis aan huis geweest voor Groenlinks, want ik had daar toen ook de tijd en middelen voor. Ik kreeg toen meer zicht op de richting die ik uit wilde. Vervolgens kwam er op gegeven moment de inschrijfdeadline van de gemeenteraad. Toen dacht ik wel iets toe te kunnen voegen aan datgene wat er binnen GroenLinks nog niet was. Ik ben op de inschrijflijs gekomen en heb - met een gezonde dosis geluk - toen vier maanden in de gemeenteraad gezeten als invaller. Inmiddels kan ik mezelf permanent raadslid noemen.

Waarom is dit jou gelukt, maar mijden veel andere MBO'ers politieke organisaties? Is dat simpelweg een gebrek aan politieke interesse?

De voornaamste reden waarom ik hier terecht ben gekomen is omdat ik op een gegeven moment een paar maanden de tijd had om uit te zoeken wat ik wilde. De gemiddelde MBO'er heeft die kans niet. Die heeft op jonge leeftijd al een druk schema: een studie, een baan, een stageplek.... Ga dan nog maar eens bij een politieke jongerenorganisatie rondkijken!

Was het voor jou moeilijk om bij een politieke jongerenorganisatie binnen te stappen?

Ik heb de stap naar een politieke jongerenorganisatie niet als moeilijk ervaren, maar dat kwam omdat ik iemand van het ROC kende die zich bij DWARS had weten op te werken. Ik kan me echter heel goed voorstellen dat je als MBO'er schrikt van 'het elite'. Tijdens een borrel gaat het over veganisme en allerlei groene ideeën, terwijl je zelf denkt 'heel leuk allemaal, maar hoe kom ik überhaupt deze maand rond?' Zo

**De gemiddelde MBO'er heeft op jonge leeftijd al een druk schema: een studie, een baan, een stageplek....
Ga dan nog maar eens bij een politieke jongerenorganisatie rondkijken!**

**Ga naar
het MBO
toe als
politiek!**

gaat dat eigenlijk bij alle politieke jongerenorganisaties. Terwijl er fel wordt gediscussieerd over de beeldvorming rondom straatnamen, blijft het tekort aan stageplaatsen vaak onbesproken. Uiteindelijk is dat echter wel iets wat voor jou als MBO'er direct van belang is.

Wat zouden politieke jongerenorganisatie hieraan kunnen doen?

Ga naar het MBO toe! WO'ers krijgen het vanuit huis uit mee, maar als je niet eens weet wat een politieke organisatie doet is de drempel meteen een stuk hoger. Begin met het gesprek op de plek waar de mensen zijn die je wil bereiken. Een collega van mij geeft gastlessen op het MBO om uit te leggen wat politieke besluitvorming inhoudt en wat het voor mbo'ers kan betekenen. Ze heeft het dan ook over concrete voorbeelden zoals het actieplan tegen stage discriminatie. Je kan ook avonden organiseren rondom thema's die voor mbo'ers belangrijk zijn.

Waarom is het eigenlijk belangrijk dat mensen met een praktijkopleiding ook bij de politiek betrokken zijn?

Er wordt weleens gesteld dat laagopgeleiden goed zijn in het maken van dingen, maar dat zij zich niet moeten bezighouden met wat belangrijk is in de samenleving. Hier ben ik het echter helemaal mee oneens. Als je op een dergelijk manier denkt kan er een situatie ontstaan waarin er wel óver, maar niet mét bepaalde groepen gepraat wordt. Dat is jammer, want meestal weten mensen met problemen zelf al wel een oplossing. Als er dan van hogerhand een oplossing wordt aangedragen zonder dat er met de doelgroep gesproken is, leidt dat tot weinig draagvlak. Een voorbeeld hiervan is de regeling rondom schuldenproblematiek. Ik heb zelf flinke schulden gehad en ben daar ook

open over. Als ik daar met ambtenaren over praat dan kunnen zij daardoor tot betere oplossingen komen. Door dit soort gesprekken met de doelgroep zelf is er nu een hele nieuwe aanpak gekomen voor jongeren met schuldenproblematiek.

Daarnaast is het een kwestie van eerlijke representatie. MBO'ers in de gemeenteraad komen werkelijk op voor het MBO, terwijl dat bij bestuurders van een ander opleidingsniveau nog wel eens op een lager pitje komt te staan. Het is voor MBO'ers nog steeds lastig om aan bepaalde werkplekken te komen, ook binnen de gemeente Utrecht. Neem bijvoorbeeld de aanbesteding voor de buurtteams, daar staat nu in dat buurtteammedewerkers HBO-geschoold moeten zijn. Ik kan dan vertellen dat een MBO'er met zijn of haar ervaring net zo goed of zelfs beter kan zijn in het begeleiden van jongeren.

Maar is het niet gewoon te moeilijk voor mensen of jongeren met een praktijkopleiding om actief te zijn in de gemeentepolitiek?

Als gemeenteraadslid moet je inderdaad wel eens taaie stukken lezen. De één is daar natuurlijk beter in dan de ander en het is niet mijn favoriete taak, maar het is wel te doen. Het lezen van deze stukken is ook niet de enige taak. Het is ook belangrijk om de stad in te gaan en met de mensen te praten. Ik zit zelf vaak aan tafel met instellingen en ik sta daar ook op de werkvloer als vrijwilliger. Opleidingsniveau is daarvoor niet van belang, de ervaring die je meeneemt in de gesprekken wel. Daarnaast is het ook nog zo dat je als gemeenteraadslid ondersteuning krijgt van de fractie-medewerkers en je partijgenoten. In de politiek actief zijn, zeker ook in de gemeenteraad, is daardoor ook goed te doen voor praktisch geschoolden.

Redacteurs: Noah Kleijne en Linda van Winkoop

The future is exciting

Met de introductie van 'Coalitie-Y' biedt de ChristenUnie jongeren de mogelijkheid om actief betrokken te zijn bij de landelijke politiek. De totstandkoming van deze succesvolle jongerenlobby is naast broodnodig ook politiek interessant, omdat het initiatief voor een aanzienlijk deel uit jongerenvertegenwoordigers van buiten de politieke partijen bestaat. De vraag die gesteld kan worden is daarom: worden de zaken niet omgedraaid? Waarom gaat 'Den Haag' naar de jongeren toe, is dat niet de verantwoordelijkheid van de jongeren zelf? We hebben immers niet voor niets politieke jongerenorganisaties. En als De ChristenUnie jongeren actief opzoekt,

wordt het dan niet tijd dat ze dat bij elke leeftijdsgroep gaan doen?

Ik betoog van niet. De cijfers laten zien dat, ondanks het bestaan van politieke jongerenorganisaties, jongeren relatief weinig betrokken zijn bij de politiek. Tenminste: niet op de 'ouderwetse' manier. Dat de ChristenUnie de jongeren actief opzoekt is dus een grote pré. We moeten ons echter niet blindstaren op Coalitie-Y: er is werk aan de winkel als het aankomt op het politiek betrekken van de komende generaties. Gelukkig zijn de mogelijkheden legio: The future is exciting!

Nederland participatieland?

Voordat we inzoomen op jongeren is het goed om te weten hoe politiek betrokken Nederlanders over het algemeen zijn. De trend van de laatste jaren is dat met name de gevestigde partijen (CDA, VVD en PvdA) steeds meer moeite hebben om leden en kiezers aan zich te binden. Politicologen zijn het erover eens dat de ontzuiling die zich eind jaren '60 in de Nederlandse samenleving ontvouwde een van de oorzaken voor deze trend is. De kiezer is gaan kiezen, en heeft haar sociale achtergrond daarbij steeds meer naar de achtergrond geschoven. Tegenwoordig noemt slechts 22% zich nog aanhanger van een politieke partij. In combinatie met het Nederlandse parlementaire stelsel dat relatief veel ruimte biedt aan nieuwe politieke partijen (Forum voor Democratie en de LPF zijn hiervan een goed voorbeeld) zorgt dit ervoor dat vooral de gevestigde partijen steeds meer moeite hebben om stemmers en actieve leden aan zich te binden. Vergeleken met de jaren '78 – '82 kan zelfs gesproken worden van een heuse aardverschuiving. Waar de gevestigde partijen rond 1980 nog meer dan 350.000 leden hadden, tellen zij op 1 januari 2019 slechts 110.000 leden.

De daling in de ledenaantallen vinden we niet alleen bij de van oudsher grote partijen terug. Over de gehele breedte is het totaal aantal leden bij politieke partijen met ongeveer 25% gedaald vanaf de jaren '80. Hierbij mogen we het Forum van Democratie nog dankbaar zijn, aangezien zij in relatief kort tijdsbestek maar liefst 42.000 leden aan zich hebben gebonden die anders hoogstwaarschijnlijk zouden zijn afgehaakt. Relatief gezien is het percentage leden van politieke partijen t.o.v. de totale bevolking sterk gedaald: van zo'n 10% in de jaren '60 naar slechts 2% in 2020. Tel daarbij op de dalende ledenaantallen van wat ik hier even 'polderpartners' noem, zoals vakbonden, en de conclusie is dat steeds minder burgers zich direct organiseren in de politieke arena.

Generatie Y en politieke betrokkenheid: de cijfers

De vraag is echter hoe de jongeren het binnen dit grote plaatje doen. In september 2017 telden alle politieke jongerenorganisaties (PJO) samen ongeveer 32.000 leden. Omdat men tussen de 14 en 27 lid kan zijn van een PJO, betekent dit dat ongeveer 1,1% van het totaal aantal jongeren lid is van een PJO. Jongeren doen het in die zin dus slechter dan de oudere generaties waarin gemiddeld 2% zich actief verbindt aan een politieke partij. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het niet verplicht is om lid te worden van een PJO als je

lid wordt van een politieke partij. Het kan dus zijn dat nieuwe leden van politieke partijen van tussen de 14 en 27 jaar oud geen lid worden van de bijbehorende PJO, en dus niet mee zijn genomen in deze cijfers. Naast de tegenvallende ledenaantallen moeten we ons afvragen hoeveel invloed PJO's hebben op de algemene koers van Nederlandse politieke partijen. Elke PJO kiest haar positie ten opzichte van de landelijke partij. De ene PJO kiest er bijvoorbeeld voor om zich als 'luis in de pels' te gedragen, een andere dient meer als verlengstuk van de landelijke partij. De JovD (VVD) en DWARS (GroenLinks) kiezen duidelijk voor de eerste strategie, terwijl ROOD (SP) en SGJP (SGP) zich bewust conformeren aan de koers van de landelijke partij. Jongerenorganisaties van politieke partijen stellen zichzelf dus niet altijd ten doel om een uniek geluid te laten horen dat tegenwicht biedt aan de landelijke koers. Dit doet afbreuk aan de participatie en representatie van jongeren in het politieke debat. Daarnaast blijkt uit hetzelfde onderzoek dat lang niet elke jongerenorganisatie gebruik maakt van het recht

'Overheden en politieke partijen doen er goed aan om hun 'voelsprietten' te richten op de mogelijkheden van de 21e eeuw'

om moties en amendementen in te dienen tijdens een ALV. Ook sommige PJO's die zich als 'luis in de pels' opstellen maken geen gebruik van dit door de politieke partij verleende recht. De directe invloed van jongerenorganisaties op de algemene koers van politieke partijen kan daarmee worden omschreven als beperkt, en dat is niet alleen maar omdat de landelijke partijen onvoldoende ruimte bieden.

Om de ietwat negatieve teneur nog maar even door te trekken, bieden ook de cijfers rondom stemgedrag en politieke interesse van jongeren weinig hoop. Naast sociale klasse en opleidingsniveau (de 'representatie-elite') is leeftijd een goede voorspeller voor stemgedrag en politieke interesse. Van de 18 tot 35 jarigen gaat ongeveer 70% naar de stembus bij verkiezingen, waar dit percentage voor 55-75 jarigen rond de 85% ligt. Daarnaast zijn jongeren minder geïnteresseerd in de politiek. Dat laatste is wellicht niet heel verrassend, aangezien veel jongeren geen of weinig belasting

betalen, geen huis hoeven te kopen, enzovoort. Toch blijft het enigszins paradoxaal dat de generatie die straks opgezadeld is met de erfenis van de huidige politiek het minst geïnteresseerd is in deze erfenis. Tegelijkertijd stijgt de gemiddelde leeftijd van raadsleden, en zijn jongeren in elke bestuurslaag (gemeente, provincie en Tweede Kamer) relatief ondervertegenwoordigd. Nu is het niet vreemd dat je eerst een respectabele carrière op moet bouwen alvorens toegang te krijgen tot de verschillende bestuurslagen, het doet echter wel afbreuk aan de mate waarin de verschillende bestuurslagen in staat zijn om de visie en ideeën van jongeren mee te nemen in beleid. Dat de roep om een soort van jongerenparlement steeds luider lijkt te worden is vanuit dat perspectief niet geheel verwonderlijk.

Nieuwe manieren van politieke betrokkenheid

Tegenover deze meer klassieke manier van politieke betrokkenheid staat echter nog de zogenaamde 'onconventionele' manier van politieke betrokkenheid. Burgers kunnen petities tekenen, online oproepen delen, de straat op gaan, enzovoort. Interessant is dat jongeren hierin juist goed scoren ten opzichte van de oudere generaties. De 15-25 jarigen zijn beter in staat om de media te vinden, zijn relatief vaker betrokken bij demonstraties en laten zich meer horen via het internet. Generatie Y is dus niet 'onzichtbaar', en is wel degelijk politiek geëngageerd. De middelen die jongeren gebruiken om hun verhaal te vertellen verschillen echter van die van oudere generaties. Overheden en politieke partijen doen er daarom goed aan om hun 'voelsprietten' langzaam maar zeker te richten op de mogelijkheden van de 21e eeuw. Online raadpleging (de zogenaamde e-democracy) is daarvan een goed voorbeeld, maar ook de beweging naar jongeren toe in plaats van je te beperken tot politieke jongerenorganisaties is een manier om jongeren meer te betrekken. Laat de ChristenUnie daarin een pionier zijn, en Coalitie-Y een mooi startschot. The future is exciting! **Redacteur: Jochem Duinhof**

Nieuw gezicht

Dag beste lezers, mijn naam is **Jorick van den Noort** en ik ben 20 jaar. Ik woon in Nunspeet en ga op dit moment naar school in Zwolle. Hier volg ik de opleiding Journalistiek op het Windesheim. Hiervoor heb ik de driejarige mbo opleiding Mediaredactie gevolgd. In deze jaren heb ik veel journalistieke ervaring opgedaan en hoop deze ervaring mee te nemen in mijn tijd bij Perspex. Groetjes, Jorick van den Noort

Perspex Colofon

Hoofdredacteur

- Tim Kuijsten •

Redactie

- Antrude Oudman •
- Claudia Meims-Fris •
- Daniël van Holten •
- Jochem Duinhof •
- Linda van Winkoop •
 - Noah Kleijne •
 - Rachel Camerik •

Design en opmaak

- Matthja Sterk (www.matthja.nl) •

Column

Diversiteit versterkt democratie

Anno 2020 is gendergelijkheid een hot thema; toch is dit niet overal een zichtbare trend. Eind 2019 kwam in het rapport van het World Economic Forum naar voren dat de politieke invloed en groei in carrièrekansen van vrouwen nog steeds achterblijven.¹ Als wordt gekeken naar de representatie van vrouwen in politiek-bestuurlijke functies, vertegenwoordigende organen en ambtelijke topfuncties, zijn zij tegenwoordig nog steeds ondervertegenwoordigd. Zo heeft Nederland nog nooit een vrouwelijke premier gehad en hebben veel vrouwen een parttimebaan, waardoor het aantal vrouwen in leidinggevende functies stagneert. Daarnaast besteden vrouwen twee keer zoveel tijd aan zorgtaken en onbetaald werk.² Raadslid Sahin van de Raad voor het Openbaar Bestuur stelt dat de herkenbaarheid en de kwaliteit van het bestuur worden vergroot door diversiteit. Zo versterkt diversiteit de democratie.³ Daarnaast wordt de politieke agenda meer in overeenstemming gebracht met de kwesties die leven in de samenleving wanneer de volksvertegenwoordiging een representatieve afspiegeling is van de bevolking.⁴ Tevens verhoogt een representatieve vertegenwoordiging van vrouwen de kans dat zaken die voor hen van belang zijn politieke aandacht krijgen. Daarbij hebben vrouwen vaak meer ervaring met de combinatie werk en zorg, waardoor zij bij het opstellen van beleidsplannen beter kunnen anticiperen op de uitwerking hiervan.⁵ Om invloed uit te kunnen oefenen in besluitvormingsprocessen moet er sprake zijn van een vertegenwoordiging van minimaal 30 procent.⁵ Hoewel het percentage vrouwen in de Tweede Kamer de 30 procent is gepasseerd, is er nog steeds behoefte aan meer vrouwelijke parlementariërs, om zo de diversiteit en daarmee het vertrouwen in de politiek te vergroten.⁶ Echter hebben de meeste partijen een man als lijsttrekker, staan er minder vrouwen op de kandidatenlijst en staan zij tevens op lagere plaatsen op de lijst. Daardoor is de kans dat een vrouw wordt gekozen aanzienlijk kleiner en blijft de ongelijke verdeling in stand.⁵

Aangezien diversiteit de kwaliteit van het bestuur en de democratie bewezen vergroot, is het naar mijn mening goed om de participatie van vrouwen in de politiek te stimuleren. Hier zijn een aantal aanbevelingen voor gedaan, zoals een gelijk aantal mannen en vrouwen op de kieslijst zetten, het ritsmodel, waarbij er om en om een man en een vrouw op de kieslijst staat, en vaker een vrouw als lijsttrekker benoemen.⁵ Meer vrouwen in de politiek, en daarmee een representatievere weerspiegeling van de maatschappij creëren, is een verantwoordelijkheid van de partijen, maar zeker ook van ons als kiezer door op een vrouw te stemmen. **Redacteur: Rachel Camerik**

Meer Vrouwen in de Politiek maakt vrouwen wegwijs in de wereld van politiek door middel van coaching, cursussen, netwerkbijeenkomsten en als spreker.

<https://meervrouwenindepolitiek.nl/>

VOETNOTEN

¹ Global Gender Gap Report 2020, p. 8-36.

² Trouw, Nederland zakt op ranglijst gelijkheid tussen mannen en vrouwen, december 2019.

³ Sahin, Code rood voor de politieke participatie van vrouwen, februari 2019.

⁴ Atria, Factsheet Vrouwen in de Politiek, december 2017.

⁵ De Jong & Leyenaar 2019, p. 1-28.

⁶ Mügge & Zahra Runderkamp 2019, p. 5-16.

Een unie van alle christenen

Representatie in een multiculturele samenleving betekent eigenlijk altijd dat een diverse achterban vertegenwoordigd moet worden. De ChristenUnie probeert de diversiteit binnen haar achterban nu nog steviger te omarmen. Eerder werd intensievere toenadering gezocht met katholieke christenen, en nu richt de partij zich ook expliciet op migrantenchristenen. Want migrantenchristenen kunnen een aanzienlijk deel van de CU-achterban vormen. Vanuit het Wetenschappelijk Instituut wordt gebrainstormd over een campagne gericht op het aantrekken van migrantenchristenen en in Den Haag is

men bezig met het opzetten van een lokale training. Deelnemers aan de training 'Welkom bij de ChristenUnie' zijn alle afkomstig uit een migrantenkerk, en worden gescherpt in hun politieke vaardigheden en kennis van de Nederlandse politiek. De opzet is om hen daarna ook de mogelijkheden te bieden om actief te blijven voor de ChristenUnie en om hen als ambassadeur van de partij aan te wijzen. Zo werkt de ChristenUnie eraan om daadwerkelijk een unie van alle christenen te worden; een eenheid uit vele kleuren, zowel letterlijk als figuurlijk.

Hoe wil jij God dienen?

- Bachelor theologie
- 3 jaar
- Brede opleiding met diepgang

Theologische Universiteit Apeldoorn

Denken om te dienen

Mondiale gemeenschap in strijd met corona

Historische plaag

PerspeX

Jaargang 20 | NR2 | Mei 2020

Hoe doet NL aan
crisismanagement

Bedenkingen bij
een corona-app

Zijn we getuige van
een hemelse straf?

We zitten nu al weken in deze lockdown en we moeten nog even door. Ik kan me goed voorstellen dat velen van jullie, net als ik, last hebben van gevoelens van eenzaamheid en somberheid. Ik wil dit voorwoord dan ook aangrijpen om te vertellen dat ik trots ben op jullie. Ik ben trots op onze bestuursleden die druk bezig zijn om deze vereniging op afstand draaiende te houden en op de selectiecommissie die haar taak onder uitzonderlijke omstandigheden uitvoert. Ik ben trots op de leden van de denktank die het mogelijk maken dat er online activiteiten plaatsvinden en op onze PerspeX-redactie die doorwerkt om weer een nieuwe editie in elkaar te zetten. Ik ben trots op alle leden die zich inzetten in de zorg en voor allerlei vrijwilligersprojecten en op iedereen die bijdraagt door thuis te blijven. Ik kijk uit naar het moment dat we elkaar weer mogen zien onder normalere omstandigheden, maar tot die tijd: bid voor elkaar. Bel, app, mail, Zoom en Jitsi met elkaar tot je erbij neer valt. Praat met elkaar over politiek, hoe het met je gaat of over helemaal niets. Blijf betrokken, blijf geloven en hou vol! We komen hier weer uit.

Uw voorzitter, **Siewerd de Jong**

WAT TE DENKEN VAN DE CORONA-APP?

Inhoud

- 4-6 Hoe managet NL een crisis?
- 7-9 Corona in de PI
- 10-12 Een nieuwe hegemonie?
- 13-15 Theologische worstelingen met het virus
- 16-19 Wat te denken van de corona-app?

Pagina 16

Woord van de redactie

Het coronavirus zet iedereen voor het blok, zelfs de PerspeX-redactie. Zoals jullie gemerkt hebben heeft de razendsnelle opmars van de pandemie ervoor gezorgd dat we de vorige editie van ons geliefde magazine helaas niet op papier konden distribueren. Ontzettend jammer natuurlijk. De crisis is zó groot dat geen journalistiek platform eraan ontsnapt om het thema te bespreken. Ook wij ontkomen er ditmaal niet aan enigszins in de waan van de dag mee te gaan. Toch maakt de omvang van de crisis dat er ruimte ontstaat in de belichting van het onderwerp, en dat je als lezer niet doodgegooid hoeft te worden met herhalingen van steeds weer dezelfde feiten. Het virus raakt aan alles, en dus kunnen we ook alles bespreken.

Want wat zegt deze crisis over de inrichting van onze gezondheidszorg? Zijn we in het rijke westen eindelijk weer wakker geschud in confrontatie met onze eigen kwetsbaarheid? Wanneer gaat het dichttimmeren van een samenleving meer slachtoffers opleveren dan de open veldslag met een dodelijke ziekte? Het zijn alle vragen die niet bij ieder virus aan de orde van de dag zijn, maar momenteel door menigeen gesteld worden. Corona dwingt tot maatschappelijke zelfreflectie; quarantaine garandeert dat niemand daar ditmaal aan kan ontsnappen.

De grote vraag is nu wat die zelfreflectie op gaat leveren. Het leven zal niet meer worden wat het was; maar komt dat enkel door de anderhalve meter, of gaan we in dit land meer zaken grondig wijzigen? De tijd zal het leren, en dit keer hebben we met zijn allen ook echt de tijd om aan die discussie deel te nemen. En ook om deze PerspeX-editie te lezen, ter voorbereiding op dat grote samenlevingsdebat.

Tim Kuijsten
Hoofdredacteur

Essaywedstrijd 2020

Heb jij een uitgesproken mening over een actueel maatschappelijk thema? Doe mee met de Essaywedstrijd 2020 "Mijn Perspectief"! Alle leden van Perspectief zijn welkom om deel te nemen aan de essaywedstrijd, ongeacht studierichting of vakgebied. Deel jouw ideeën over een zelfgekozen onderwerp met het grote publiek en maak kans op een mooie prijs ter waarde van €50,-. Het winnende essay wordt bovendien gepubliceerd in de PerspeX!

Criteria

De volgende criteria gelden. Het essay is...

- Een betoog waarin een duidelijk standpunt wordt ingenomen;
- Actueel en geeft aanzet tot impact in de politiek;
- Toegankelijk en geschreven in de Nederlandse taal;
- Niet langer dan 500 woorden.

Stuur je essay en een foto van jezelf uiterlijk 1 juni 2020 naar secretaris@perspectief.nu onder vermelding van je naam, studierichting en/of vakgebied en contactgegevens.

De winnaar wordt bekend gemaakt tijdens de Perspectief Focusdag op 20 juni 2020.

Neem voor vragen over de essaywedstrijd contact op met secretaris@perspectief.n

Crisismanagement in de polder

COT-directeur Marco Zannoni:
'Het is echt Nederlands dat door
bestuurslagen heen de belangrij-
ste besluiten worden afgestemd.'

Marco Zannoni

Hoe beheerst de B.V. Nederland crises? Het aantal overheden en organisaties dat betrokken wordt bij het crisismanagement is afhankelijk van de grootte en breedte van een ramp. Maar de aanpak is door de jaren heen flink veranderd. Redacteur Antrude Oudman is nieuwsgierig: wat kenmerkt het crisismanagement in Nederland?

Indeling in regio's

De Rijksoverheid heeft een grote rol in de nationale crisisstructuur. Maar de meeste crises worden opgevangen door lokale of regionale overheden en organisaties. Nederland is daarvoor sinds 2010 verdeeld in 25 veiligheidsregio's. Brandweer, politie, Geneeskundige Hulpverlening Organisatie in de Regio, gemeenten en Defensie werken in zo'n regio samen. De gemeenten zijn samen verantwoordelijk voor hoe hun veiligheidsregio functioneert en de burgemeesters vormen het bestuur. Als een ramp zich tot één gemeente beperkt, dan is die burgemeester aan zet. Als de ramp meer gemeenten raakt, kan de voorzitter van de veiligheidsregio besluiten het gezag naar zich toe te trekken. Meestal is de burgemeester van de grootste gemeente in de veiligheidsregio voorzitter. Bij rampen en crises kan Defensie bijspringen.

[Toezicht van de Inspectie Justitie en Veiligheid controleert de samenwerking in veiligheidsregio's. Met de informatie die de inspectie verzamelt stelt zij de Staat van de Rampenbestrijding op over hoe voorbereid de rampenbestrijding in een regio is, zoals te zien op \[www.inspectie-jenv.nl\]\(http://www.inspectie-jenv.nl\). Het Landelijke Operationeel Coördinatiecentrum coördineert de eventuele schaarste en bijstand van hulpdiensten bij rampen en crises. Het Instituut Fysieke Veiligheid is een expertisecentrum op gebied van brandweerborging, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.](#)

Waarom werd deze regiostructuur ingesteld in 2010? De samenwerking tussen organisaties bleek onduidelijk bij grote rampen en crises zoals de Volendamse cafébrand en Enschedese vuurwerkramp. Er was veel kritiek: onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en bevoegdheden, over communicatie en informatie, te weinig oefening vooraf en ook de uitvoering van taken was niet goed genoeg. Uit evaluaties blijkt de regiostructuur een flinke verbetering. Wel kan de samenhang tussen veiligheidsregio's worden verbeterd en moet er meer gekeken worden naar de effecten: of het lukt om crises te beheersen en niet puur of de regels worden nageleefd. De Evaluatiecommissie Wet Veiligheidsregio's doet nu onderzoek of de regiostructuur werkt.

Aanpak van een crisis

Sinds 2009 moet elke veiligheidsregio in een regionaal crisisplan vastleggen hoe er wordt samengewerkt. Hoe wordt een crisis aangepakt? De GRIP-structuur bepaalt wat er wordt ingezet en wie er verantwoordelijk is. Wanneer het incident nationale relevantie heeft kunnen nationale bevoegdheden worden ingezet. Niveau 1 is voor dagelijkse incidenten waarbij ter plaatse wordt afgestemd (Commando Plaats Incident). Niveau 2 bepaalt dat als buiten de plek van het incident maatregelen nodig zijn is (zoals de afvoer van gewonden) niet alleen een Commando maar ook een Regionaal Operationeel Team wordt gevormd. Op beide niveaus wordt de burgemeester ingelicht. Bij (dreigende) maatschappelijke onrust (niveau 3) wordt een gemeentelijk beleidsteam ingesteld dat de burgemeester ondersteunt. Op niveau 4 overstijgt de ramp of crisis de gemeentegrenzen of kan de gemeente de situatie niet alleen aan. De voorzitter van de veiligheidsregio neemt de leiding en een regionaal beleidsteam wordt gevormd. Bij niveau 5 constateren de voorzitters van meerdere veiligheidsregio's dat een incident of de vrees voor een incident hun regio's raakt. De regio waar het incident ontstond is coördinator.

Marco Zannoni, directeur van het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisisbestrijding, benadrukt dat niet alleen organisatorisch, maar ook inhoudelijk het Nederlandse crisismanagement is veranderd. Sinds de Nuclear Security Summit wordt bij een crisis eerst bepaald welke besluiten de meeste impact hebben. "De minister mag gewoon een besluit nemen, maar dat besluit heeft ook gevolgen voor een burgemeester. Dus er wordt samen gekeken welke sleutelbeslissingen moeten worden afgestemd. Kies je het eerlijk verdelen van de lasten over de samenleving als leidende principe dan doe je andere dingen dan wanneer je wil dat de zwaarst getroffen sector de meeste hulp krijgt. Dat sleutelprincipe is het kader. Als je het daarover eens bent kun je bekijken wie wat doet. Het is echt Nederlands dat die besluiten door bestuurslagen heen worden afgestemd."

Nadruk op overzicht

In het Nederlandse crisismanagement zit een duidelijke lijn. De organisatie is complexer geworden doordat steeds meer functionarissen en organisaties betrokken zijn. Dus worden er kaders gegeven waardoor de boel

overzichtelijk wordt. Zo zorgen de veiligheidsregio's voor een vaste structuur, procedure en samenwerking. Erwin Muller is voorzitter van de evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's, hoogleraar Veiligheid en voormalig COT-directeur. Muller constateert dat de grote Nederlandse crises sinds 1953 veel kennis en kunde hebben opgeleverd, dat vanaf de jaren '90 crisisbeheersing geprofessionaliseerd is en dat er sinds de eeuwwisseling structureel aandacht voor crisismanagement is. In de jaren '80 en '90 was Uri Rosenthal een pionier toen hij het COT mede oprichtte en zich fulltime verdiepte in crises. Maar inmiddels is de media-aandacht en de hoeveelheid informatie flink groter. [Bij een crisis moeten dus besluiten worden genomen bij grote onzekerheid, mediadruk en een stortvloed aan informatie. De lijntjes naar die kennis en kunde en professionaliteit moeten kort zijn, vandaar de nadruk op samenwerking.](#)

Ook bij crisisonderzoek wordt gefocust op overzicht en duidelijkheid. In 2004 werd de onafhankelijke Onderzoeksraad voor Veiligheid opgericht. De Onderzoeksraad onderzoekt in nauwe samenwerking met de verschillende inspecties rampen, ongevallen en incidenten en adviseert de betrokken partijen waar de veiligheid versterkt kan worden. Het voordeel is dat na een ramp politici niet hoeven te touwtrekken over wie in een onderzoekscommissie moet. Dat scheelt discussie, tijd én geld. De raad heeft experts, een vaste procedure, een vast budget en het belangrijkste: vergaande bevoegdheden waarbij het strafrechtelijk traject zorgvuldig afgescheiden is.

Kritiek

Het Nederlandse crisismanagement is veranderd, verbeterd, maar daarom nog niet perfect. Volgens hoogleraar en crisisdeskundige Ira Helsloot is er te weinig oog voor de afsluiting van crises. Rampen stoppen niet als de bedreiging weg is, ze moeten worden beëindigd. Een ramp zet het wereldbeeld van mensen op zijn kop en dus moet worden gemeld dat het oude systeem weer te vertrouwen is. Maar volgens Helsloot wordt in veiligheidsbeleid gefocust op verbetering. Het liefst wordt zo publiek mogelijk een crisis aangepakt met duidelijke en grote maatregelen. Dan is duidelijk dat de veiligheid wordt verbeterd, maar vaak kan het ook met goedkopere en met minder ingrijpende maatregelen. Een dik onderzoeksrapport lijkt serieuzer, een hoge financiële compensatie voor slachtoffers lijkt een 'betere' publieke spijtbetuiging. Volgens Helsloot moet de focus niet puur op verbetering liggen, want dan zijn maatregelen duur en inefficiënt om die ene ramp te voorkomen.

Ook Muller vindt de nasefase cruciaal waarbij niet de hulpverleners maar de bestuurders aan zet zijn. Hij waarschuwt dat met die wagonlading aan crisismateriaal en -ervaring de verwachtingen te hoog kunnen zijn. Onzekerheid, onoverzichtelijkheid en onvoorspelbaarheid van crises maken optreden in de praktijk veel lastiger dan op papier. Bestuurders moeten dus realistisch zijn. Dat geldt ook voor het parlement: Rosenthal hamerde in 2009 in een kritisch artikel op informeren, debatteren en sanctioneren. Maar als de Kamers te weinig informatie hebben, worden de tweede en derde stap lastig. En dan heeft de regering alleen de touwtjes in handen en wordt er te weinig gevraagd om verantwoording af te leggen.

De coronacrisis

Communicatie is ook een lastig punt, zo bleek tijdens de coronacrisis. Muller benadrukt dat crisismanagers te snel denken dat hun boodschap wel duidelijk is en dat vaak onduidelijk is wie bij een ramp waarover en wanneer geïnformeerd moet worden. Burgers moeten op tijd en duidelijk horen wat ze wel en niet moeten doen. RIVM-baas Jaap van Dissel wordt nu geprezen vanwege zijn duidelijke woorden, maar lang was veel Nederlanders onduidelijk wat er op hun bordje lag. Begin maart noemde politicoloog en crisisexpert Arjen Boin de Nederlandse reactie op corona 'inconsistent' omdat er werd gecommuniceerd dat corona serieus moest worden genomen én dat het voor de meeste mensen niet bedreigend was. De risicogroep van ouderen kreeg weinig ondersteuning en ook was er te weinig Europese samenwerking: de maatregelen die landen namen waren niet afgestemd op elkaar.

COT-directeur Marco Zannoni oordeelt toch positief over het crisismanagement. ["Nederland heeft een hoog niveau van expertise en netwerk in infectiebestrijding, één van de vele factoren in het crisismanagement. Eerst ging het er vooral om de curve af te vlakken en de kwetsbaren te beschermen. Nu verschuift de focus naar de maatschappelijke en economische crisis en moeten we de veerkracht van de samenleving vergroten. Deze crisis is bijzonder: veelvormig, langdurig, internationaal en – zoals alle virussen – eng en ongrijpbaar. Je verkent én bestrijdt tegelijk een vijand die we nog niet helemaal kennen. Nederland was niet voorbereid op alle uitdagingen, maar het blijft altijd deels improviseren. Als ik naar het geheel kijk, zie ik dat de bevolking de maatregelen vertrouwt en dat onze dynamiek tussen draagvlak managen, problemen doorkoppelen en aanpakken en overleg met burgemeesters in andere landen minder vanzelfsprekend is."](#)

Redactrice: Antrude Oudman

Corona in de PI

Ik heb een Skype-afpraak met Sarah,* zij werkt als justitieel verpleegkundige in een Penitentiare Inrichting (PI). Een interessant beroep dat in deze tijd 'gewoon' door gaat en waarbij corona een merkbare invloed heeft op zowel de werkzaamheden, als op de gedetineerden.

Matthew Henry

Wat is de invloed van corona op je werk?

Corona heeft veel invloed, waardoor er strenge regels opgelegd worden binnen de PI. De gedetineerden hebben bijvoorbeeld minder tijd om te luchten, ze mogen geen bezoek ontvangen en ze mogen niet met verlof. Dit maakt dat er enorm veel onrust is. Er komen ook bijna geen nieuwe arrestanten meer binnen, omdat men het risico om corona binnen te krijgen zo klein mogelijk wil houden. Op een gegeven moment is het toch binnen, maar men wil ook hier de verspreiding zo klein mogelijk houden, ook omdat de cellen hier niet op ingericht zijn. Iemand met corona kan de eerste paar dagen goed ziek zijn en dan van het ene op het andere moment compleet inklappen. Dan moet hij eigenlijk meteen naar het ziekenhuis, maar omdat de ambulances zo druk zijn vanwege corona duurt het veel langer voordat ze hier zijn. Daarbij staan ziekenhuizen niet te springen om gedetineerden. Dus zieke mensen blijven zo lang mogelijk bij ons, dat betekent dat we hele zieke mensen hebben op een plek die daar niet voor is ingericht.

Hoe reageren de gedetineerden op de huidige situatie?

Er zijn op dit moment een aantal zieke mensen in de PI. Niet iedereen werd getest vanwege het tekort aan testmiddelen, maar dit gaat nu makkelijker. Naar het ziekenhuis gaan wordt zo lang mogelijk uitgesteld, en wanneer het echt niet anders kan gaan ze naar het gevangenisziekenhuis in Scheveningen. De onrust in de PI wordt daarbij ook erg vergroot doordat er normaal best wel wat drugs binnenkomt; dat is nu op en door de maatregelen komt er geen bezoek meer. Het zijn vaak mensen met behoorlijke gedragsproblemen die alles dempen door middel van middelengebruik. Het is hier nu soms net een

dierentuin. Daar waar de psychiaters eerder minder makkelijk bepaalde rustgevendende medicatie gaven, vanwege de mogelijke kans op verslaving, geven ze het nu sneller. Later komt het probleem van de verslaving oplossen wel weer. Dit is voornamelijk voor de veiligheid van de gedetineerden zelf, want sommigen doen zichzelf van alles aan. Laatst was er een incident waarbij een gedetineerde zo boos was, dat hij met zijn hand zo hard tegen de muur had geslagen dat zijn bot recht overeind stond. Het lastige is dat zo iemand nu niet snel in het ziekenhuis wordt geholpen, omdat het niet levensbedreigend is.

Wat zijn je huidige werkzaamheden?

De gewone spreekuren zijn gestopt, alleen ernstige gevallen zie ik nog wel. Het is nu vooral veel voorlichting geven, zowel aan gedetineerden als aan de bewakers. Daarnaast moet ik zo snel mogelijk opsporen wie in de beginfase van de corona klachten zit, omdat je hen medisch apart moet zetten. Bij alle gedetineerden moet ik kijken waar ze last van hebben en heel goed doorvragen. In het begin vertelden ze wel waar ze last van hadden, maar op een gegeven moment hadden ze door dat ze dan medisch apart gezet werden. Wanneer je apart gezet wordt mag je helemaal niets meer, je mag niet luchten en zelfs niet douchen, want de douches zijn niet op cel. Als verpleegkundige moet ik nu heel goed kijken naar hoe de gedetineerden ademen, of ze hier moeite voor moeten doen en of ze toenemend benauwd zijn. Dit kan ik zien aan de snelheid van de ademhaling, maar ook aan hoe iemand zit. Ik hou me niet bezig met waarom mensen hier zitten, voor mijn eigen bescherming wil ik dat niet eens weten. Ik wil mijn werk goed kunnen doen, ongeacht wat iemand heeft gedaan.

Hoe is het om je werk te combineren met je gezin?

Het combineren is heel erg lastig. Ons rooster is zo ingedeeld dat je de ene week veel werkt en de andere week wat minder, om tot rust te komen wanneer je niet werkt. Daarnaast staan we met minder personeel, om ervoor te zorgen dat niet iedereen in aanraking komt met corona en als iemand ziek is, kan dat worden opgevangen. Ook zijn onze kantoren niet zo ingericht dat we anderhalve meter afstand kunnen houden, dus werken met minder personeel is daardoor noodzakelijk. En nu de kinderen thuis zijn, is

‘Het is hier nu soms net een dierentuin’

er heel veel thuiswerk. We werken niet allebei in een cruciaal beroep, maar mijn man moet ook naar zijn werk. De rest van onze familie werkt ook, of is zelf risicogroep, waardoor zij niet op kunnen passen. Er wordt natuurlijk gezegd dat je je kinderen naar school kan brengen als je in een cruciaal beroep werkt, maar op school is nu sprake van een oppasfunctie. De juf is aanwezig, maar de kinderen moeten zelf hun huiswerk maken. Gelukkig heb ik een vriendin die af en toe kan helpen en zijn er wat jongeren van de kerk die op willen passen.

Hoe ga je ermee om dat je zelf het risico loopt om ziek te worden?

Ik kijk elke dag hoe ik me voel en of ik griepverschijnselen heb. Zodra ik zou twifelen zou ik niet naar mijn werk gaan, omdat ik met heel veel mensen in contact kom. Daarin is mijn temperatuur een indicator, dus voordat ik naar mijn werk ga temperatuur ik mezelf. Als mijn temperatuur prima is, kan ik naar mijn werk gaan. Maar als ik wel moet

hoesten en het benauwd heb, maar geen koorts heb, zou ik in overleg ook niet gaan. Het kan natuurlijk gewoon een verkoudheid zijn, maar dat weet je niet zeker en je wil het risico niet nemen. Ik ben niet bang om ziek te worden. Ik ben banger voor de gevolgen die het heeft op maatschappelijk niveau en in de PI. Als ik nu naar een gedetineerde toe ga, dan denk ik goed na over hoe mijn pennen en schaar in mijn zak zitten en of ik snel bij mijn alarmknop kan, terwijl ik daar normaal niet over nadenk. Maar voor het zelf ziek worden niet echt, dat komt ook doordat ik al jaren met ernstig zieke mensen heb gewerkt, die ook besmettelijke ziektes hadden, zoals tuberculose. Ik denk dat je als christen ook anders met angst omgaat. Als ik angstige gedachten heb, leg ik dat bij God neer, Hij is degene die me beschermt. Dat betekent niet dat ik het niet kan krijgen, maar ik kan niet wandelen in die angst. Bij sommige collega's zie ik wel dat ze bang zijn, daarin heb ik wat meer rust merk ik. **De naam Sarah is gefingeerd.**
Redactrice: Rachel Camerik

‘We hebben hele zieke mensen op een plek die daar niet voor is ingericht’

Corona: versneld naar de nieuwe wereldorde?

Er is al heel veel geschreven over de coronacrisis. We leren steeds meer over de kenmerken van het virus, en de eerste analyses over de aanpak ervan beginnen langzaam door te sijpelen in verschillende media. Toch blijft het voor een groot deel gissen hoe lang het virus huis blijft aanhouden in de wereld. Het virus is relatief nieuw, en daarmee onvoorspelbaar. Wat we echter wél kunnen zien is de grote verdeeldheid in de aanpak van het virus. Zowel binnen als buiten Europa verschilt de aanpak van het virus. Interessant is dat de politieke cultuur en situatie van een land een grote invloed heeft op hoe landen omgaan met de Corona crisis. Daarmee vergroot deze crisis de verschillen tussen landen. Betekent dit ook dat we versneld naar de nieuwe wereldorde gaan, die volgens experts door China geleid zal worden? De tijd zal het leren, maar de noodzaak voor een solidair Westers blok wordt met de dag groter.

Laten we dicht bij huis beginnen. In ons eigen land legt de coronacrisis haarfijn bloot wat we eigenlijk al wisten: Nederland is een sterke en op feiten gebaseerde democratie met een steeds liberalere bestuurscultuur. Premier Rutte laat zich primair leiden door feiten en de expertise van het RIVM. Rutte mag dan wars zijn van visie en vergezichten, dit stelt hem in staat om in tijden van crisis als een pragmatische manager de boel bij elkaar te houden. Opvallend is ook Rutte's aversie tegen partijpolitiek in tijden van crisis, getuige de benoeming van PvdA'er Van Rijn als vervanger van partijgenoot Bruno Bruins. Dit getuigt van een "vrouwen en kinderen eerst" mentaliteit, waarbij de politieke gevolgen van ondergeschikt belang zijn. Waar een autoritair ingesteld leider een crisis aangrijpt om zijn machtspositie te versterken, zie bijvoorbeeld Orban in Hongarije, staat bij Rutte en zijn team het belang van de gemiddelde burger op plek 1, 2 en 3. De befaamde leus "never waste a good crisis" gaat in die zin dus niet op. Gelukkig maar.

Natuurlijk is er ook kritiek op Rutte's aanpak, maar ook dat is een teken van democratische kracht. Als liberaal vindt Rutte het lastig om dingen onomwonden te verbieden. Dit maakt de communicatie vanuit het kabinet niet altijd even scherp en duidelijk. Rutte en zijn corona-team denken sterk vanuit de rationele burger die de consequenties van zijn daden haarfijn overziet. Dit komt duidelijk naar voren in de vage antwoorden van Rutte op cases die worden voorgelegd door journalisten om duidelijk te krijgen wat wel en wat niet toegestaan is. Zelf nadenken, dat is het devies. Dat hier kritiek op komt is niet gek, want duidelijkheid is in tijden van crisis geen overbodige luxe. Dat deze kritiek echter ook door kan slaan hebben de heren Klaver en Wilders gemerkt. De arme Bruno Bruins kon zich niet staande houden tegen de zeer scherpe bewoordingen vanuit de twee partijleiders. De les daarvan is duidelijk: democratie en debat is een groot goed, maar in tijden van crisis moet de balans bewaakt worden. Vertrouwen en samenwerking zijn essentieel, ook vanuit de controlerende Tweede kamer. Expert Rob de Wijk verwoordde dat scherp in zijn column in Trouw: achter een leider of regering staan is essentieel in tijden van crisis. De felle kritiek op deze column, die volgens sommigen autoritair leiderschap legitimeert, geeft aan hoe sterk de democratische traditie in Nederland is. Dat geeft op haar beurt weer hoop voor de toekomst.

Iets minder hoop geeft Nederlands opstelling in Europa. De Nederlandse vertegenwoordiging in de Europese Unie lijkt zuinigheid onderhand te verwarren met arrogantie, en dat is een gevaarlijke ontwikkeling. Vanuit geopolitiek perspectief is Nederland erg afhankelijk van Europa, of we dat nou leuk vinden of niet. Om juist nu met een opgeheven vingertje aan te wijzen wat Italië beter had kunnen doen, alsof wij de coronacrisis al lang zagen aankomen, is niet alleen misplaatst maar ook ronduit vernederend. We moeten niet vergeten dat 70% van de Nederlandse export in Europa terecht komt; het frame van 'netto betaler' dat Nederland zichzelf graag toebedeelt is dus volstrekt onterecht. Als Nederland zich op deze manier blijft opstellen speelt het Europa uit elkaar, een ontwikkeling waarvan Trump en Xi Jinping graag profiteren. Italië heeft als eerste G7-

'De Nederlandse vertegenwoordiging in de Europese Unie lijkt zuinigheid onderhand te verwarren met arrogantie, en dat is een gevaarlijke ontwikkeling.'

staat toegezegd mee te gaan werken aan het Chinese 'Belt and Road Initiative', een ontwikkeling waar het democratische Westen toch bezorgd over zou moeten zijn. Door juist Italië in deze crisis te laten vallen duwen we een belangrijke Europese economie steeds verder richting de Chinese invloedssfeer. Ondertussen slaat in het doorgaans pro-Europese Italië het sentiment om: meer Italianen zien een samenwerking met China zitten dan met Amerika. Daarnaast heeft slechts 27% nog vertrouwen in de Europese Unie blijkt uit een poll op de Italiaanse televisie.

Toch blijft de calvinistische houding richting Zuid-Europa diep in de Nederlandse politiek gebakken zitten, getuige de commissiebijeenkomst van de Tweede Kamer afgelopen 7 april. Niet alleen onze regering, ook sommige volksvertegenwoordig-

gers lijken het prima te vinden om Europa tegen zich in het harnas te jagen om te voorkomen dat we een 'schuldenunie' worden, uitzonderingen als PvdA, D66 en GroenLinks daargelaten. Dat we met deze 'schuldenunie' onze eigen afzetmarkt overeind houden en geopolitiek een geloofwaardig tegenwicht bieden aan Xi Jinping en Trump blijft vervolgens buiten schot.

Aan de overkant van de oceaan is het niet rustiger.

De pogingen van Trump en consorten om het virus als 'Chinees' te bestempelen zijn een doorzichtige manier om het eigen falen te verbloemen. Het wegbezuinigen van het medische vangnet en de bijbehorende expertise uit het Obama-tijdperk komen nu als een boemerang terug. Op dit moment zijn Amerikaanse staten met elkaar in een competitie voor beademingsapparatuur, waarbij de ene staat de andere overbiedt om voldoende medische zorg te kunnen bieden aan de eigen inwoners. Een ongekend falen voor een staat, waarbij elk gevoel van saamhorigheid en een gedeeld lot is verdwenen en omslaat in een soort 'survival of the fittest' tussen 'concurrenten'. Ondertussen heeft Trump al meermalen een bestaand medicijn aangewezen als een potentiële uitkomst tegen het virus, terwijl experts keer op keer benadrukken dat de ontwikkeling van een vaccin toch echt minstens een jaar kost. Alsof de chaos in eigen land nog niet genoeg is, jaagt Trump ook buiten zijn landsgrenzen mensen tegen zich in het harnas door cruciale medische hulpgoederen als maskers te kapen van andere landen, waaronder bondgenoten. Experts stellen dat Trump tegelijkertijd met de controle op het virus ook de kans op zijn herverkiezing vergooit wanneer het virus de Zuidelijke staten als Texas en Florida bereikt, staten die cruciaal zijn voor zijn herverkiezing.

Natuurlijk heeft Trump deze crisis niet veroorzaakt, maar hij is wel eindverantwoordelijk voor een voortvarende aanpak van de crisis. Trump's aanpak is, net zoals we in Nederland zien, sterk in lijn met de door hem gecreëerde bestuurscultuur. Feiten zijn van ondergeschikt belang, en het is altijd die ander die het gedaan heeft. Of het China, een niet luisterende gouverneur of de 'fake news media' is: de chaotische aanpak van de gezondheids crisis kan nooit aan Trump toegeschreven worden. Ondertussen wordt Europa als concurrent gezien, in plaats van als bondgenoot. 75 jaar na de Tweede Wereldoorlog toont deze nieuwe crisis aan dat de internationale betrekkingen een nieuwe fase zijn ingegaan. Amerika zal slechts voor haar eigen bevolking een Marshallplan opstellen, al zal ook dat lastig genoeg blijken.

Tot slot China, het land dat volgens velen de nabije toekomst gaat domineren. China doet er alles aan om de wereld te doen vergeten waar het virus begonnen is. De pr-machine is volledig opengegooid, want elk masker dat de grens overgaat richting Europa moet natuurlijk gevierd worden als een Chinese overwinning. Doordat in China vrijwel alles centraal geregeld is kan de overheid rigoureuus ingrijpen. Zo zullen velen zich de razendsnelle opbouw van Corona-ziekenhuizen herinneren in de Chinese staat Wuhan. In dat opzicht is een autoritair regime een voordeel in tijden van crisis. Toch hoeft deze crisis geen onverdeeld succes te worden voor de opkomende macht. Voor autoritaire systemen is er in tijden van crisis geen echte middenweg tussen succes en falen, vooral omdat er in het systeem weinig correctiemechanismen zoals verkiezingen bestaan. Wanneer blijkt dat de Chinese Communistische Partij in de ogen van haar burgers heeft gefaald, zal dit een grote klap zijn voor het aanzien van het regime dat verregaand ingrijpt in de persoonlijke levenssfeer van haar burgers. De kans op protest tegen schendingen van privacy en mensenrechten neemt toe naarmate burgers twijfelen of ze bij Xi Jinping wel in goede handen zijn. De eerste kritische geluiden vanuit Wuhan bereiken het Westen al. Onder andere de NOS laat zien dat niet alle Chinezen blij zijn met de manier waarop het regime van Xi Jinping de crisis gemanaged heeft. China kan dus als winnaar uit de crisis komen, maar veel zal afhangen van de klappen die elders vallen. Veel zal ook afhangen van de mate waarin het Westen de rijen gesloten weet te houden tegenover een assertief China, dat met haar propaganda en economische kracht zal proberen Westerse landen voor zich te winnen. De Italiaanse opinie wankelt al, het is nu aan het Westen om onderling solidair te zijn en te laten zien dat China zich nog lang niet rijk kan rekenen.

Redacteur: Jochem Duinhof

Is het coronavirus een straf van boven?

De onzekerheid rond de coronacrisis kan gemakkelijk leiden tot ontmoediging en bezorgdheid. Ook als christenen staan we voor lastige keuzes. Wat staat er op het spel en hoe moeten we deze coronacrisis duiden? Een straf van God, een teken van de eindtijd, of ...

Naar aanleiding van de bizarre dodentallen van het coronavirus postte cabaretier Arjen Lubach onlangs een kleine peiling op Twitter: 'Waarom doet God dit eigenlijk?'. De stemmers konden kiezen uit vier opties: grapje, foutje, test of straf. Lubach legde even later uit dat zijn tweet een beetje raar en flauw was, want hij gelooft niet in God, maar hij is 'gewoon altijd benieuwd waarom mensen wel in God geloven en hoe ze dingen verklaren'. **De tweet van Lubach laat nog maar eens zien hoe een microscopisch-klein virus enorme geestelijke vragen naar boven kan halen. COVID-19 heeft de wereld in haar greep en voor het eerst in lange tijd komen we als mensheid weer in aanraking met de angst voor het onvermijdelijke: de dood.** Deze ge-

dachte leidt tot onzekerheid en velen wenden zich in deze tijden dan ook tot het geloof. De vraag is echter of gelovigen wel een eenduidig antwoord hebben op de huidige crisis. Is deze toestand een straf van boven, een wake-up-call of simpelweg deel van de schepping na de zondeval?

Mens, wees nederig

Volgens Jochem Roos van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland is de situatie klaarhelder. In het kerkelijk magazine De Wachter Sions schreef hij onlangs dat het coronavirus 'hét bewijs is dat de Heere een twist heeft met de inwoners van de wereld'. COVID-19 past volgens hem in het rijtje Australische

bosbranden en wereldwijd terrorisme. Ziekte als Gods straf, Roos is zeker niet de enige die deze visie aanhangt. In feite belijdt een grote groep christenen dat ziekte en gezondheid hun niet toevallig overkomt, maar voortkomt uit zondige acties. Vanuit Bijbels perspectief valt dat ook wel enigszins te verklaren, in Psalm 38 zegt David immers: 'Mijn wonden zweren en stinken vanwege mijn lichtzinnige leven'.

Ook Lilian Janse, SGP-raadslid in Vlissingen kan zich wel vinden in de gedachte dat God ons een oordeel mee wil geven: 'Een mens die denkt heel veel te kunnen, wordt gewezen op zijn nederigheid.' Maar, hoewel er naast Janse velen zijn die in COVID-19 een oordeel zien, zijn er ook christenen die hier vraagtekens bij plaatsen. Waarom zou God de wereld tenslotte zoveel pijn doen, terwijl hij zelf op aarde kwam om mensen te genezen? Vanuit die gedachte leggen christenen in andere delen van de wereld de schuld van het hele virus direct bij de satan. Volgens dominee Mamadou Karambiri uit Burkina Faso is het hele virus een 'duivels plan om de wereld ten gronde te richten' en ook de Zuid-Koreaanse kerkleider Lee Man-Hee verwees naar een 'hemelse strijd tussen de duivel en God'.

Waarom zou God de wereld zoveel pijn doen, terwijl hij zelf op aarde kwam om mensen te genezen?

Nieuwe hemel en een nieuwe aarde

Enkele groepen in Nederland kunnen zich hier wel in vinden. Voor hen krijgt deze gedachte van hemelse strijd echter nog een extra dimensie: het moment is volgens hen aangebroken dat de gewelddadige scheiding tussen goed en kwaad plaatsvindt. COVID-19 kan in deze context het best gezien worden als instrument van het vierde paard van de apocalypse, dat macht werd gegeven om 'te doden met het zwaard, met honger, met de dood en door de wilde dieren van de aarde'. De 'dood' zou hier dan waarschijnlijk het virus zijn, gegeven de parallel met Ezechiël 14:21, waar sprake is van Gods 'vier ergste oordelen': 'zwaard, honger, wilde dieren en de pest'.

'Het is wachten op Jezus, die komt de mensen halen die bij hem horen.'

De Schiedamse Wim van Zanten is één van de christenen die de duistere wolk al ziet hangen: 'Het is in de Bijbel al voorspeld, in Openbaring. Ziektes en plagen. Het is wachten op Jezus, die komt de mensen halen die bij hem horen.' Ook in 2017 dacht Van Zanten de eindtijd te zien naderen. Hij had toen een voorraadschuur aangelegd en de achterkant van zijn tuin gebarricadeerd tegen mogelijke indringers. Wat echter vaak wordt vergeten is dat de huidige epidemie de ergste nog niet is. Toen in de middeleeuwen de Pest door Europa raasde werd maar liefst één derde van de Europese bevolking slachtoffer. Als er een teken van de eindtijd zou zijn, waarom dan niet de Pest en wel COVID-19?

Paulus als voorbeeld

Andere christenen stellen om die, en andere redenen, dat COVID-19 niet persé als oordeel gezien hoeft te worden, maar meer als deel van een schepping na de zondeval. Zij zien juist een kans in de komst van het virus en laten zich inspireren door de discipelen van het Nieuwe Testament, zoals Dorcas die in Handelingen 9 mantels naaide voor weduwen en zo een brug vond om over Jezus te vertellen. Ook als mensen ziek zijn blijven christenen hen dienen om zo door hun daden 'het licht van de wereld' te kunnen zijn. Lastig is echter

dat naastenliefde in het geval van corona vaak betekent dat je juist afstand van elkaar moet houden. Daarom vinden vele christenen een voorbeeld in Paulus' gevangenschap te Rome. Hoe geïsoleerd en getergd hij ook mocht zijn, hij bleef toch brieven schrijven aan de gemeente in Kolosse om over God te prediken.

Toch blijkt ook deze visie op het virus tot vragen te leiden. Martyn Atkins, leider van de Methodistenkerk te Londen vertelde via BBC dat christenen ervoor moeten waken verkopers van God te gaan spelen en de coronasituatie te misbruiken. Daar heeft hij zeker een punt, God hoeft tenslotte niet verkocht te worden en christenen zouden 'vrije giften van genade' moeten zijn, zonder of met coronavirus.

Hoopvol met Jezus

Uiteindelijk kunnen we dus stellen dat het behoorlijk complex is om COVID-19 vanuit christelijk perspectief te duiden. Uiteindelijk kijkt iedere christen op zijn eigen manier naar wat er in de wereld gebeurt. Lubach blijft dus een antwoord verschuldigd. Als er één ding zeker is, is het echter dat christenen niet bang hoeven te zijn in tijden zoals deze. In plaats daarvan, mogen ze zich prijzen om de hoopvolle toekomst die hen te wachten staat. **Redacteur: Noah Kleijne**

De corona-app: digitaal wondermiddel of antidemocratisch tafereel?

Opinie PerspeX

In de strijd tegen het coronavirus wordt er veel van ons gevraagd. Alles om het virus zo snel als mogelijk gecontroleerd in te dammen en ziekenhuizen de broodnodige ademruimte te geven. Naast social distancing, handen wassen en thuiswerken wil het kabinet ook slimme apps inzetten om coronahaardjes te kunnen blussen. In dit artikel betoog ik dat daar wel grote democratische uitdagingen mee gepaard gaan en dat het maar de vraag is hoe effectief zo'n app is. Ik sluit af met een aantal randvoorwaarden waaraan een dergelijke app moet voldoen, wil het die bezwaren tegemoetkomen.

Het coronavirus teistert nu al een dikke maand ons land. Nu, op 21 april, zijn er in Nederland minstens 3.916 doden gevallen en bijna 10.000 ziekenhuisopnames geweest.[1] Bijna iedereen kent wel iemand die coronaklachten heeft of heeft gehad. Mensen zijn aan huis gekluisterd. De gevolgen voor de economie zijn ook niet mis. Het kabinet heeft een heus pakket opgetuigd om kleine en grote ondernemers te redden. Vast staat dat de gevolgen voor de volksgezondheid en op sociaal en economisch vlak vele malen groter zullen zijn dan nu is in te schatten. Angela Merkel zei het al: 'het is de grootste uitdaging die we sinds de Tweede Wereldoorlog gehad hebben'.

Logisch dat het kabinet nu alles uit de kast trekt om die uitdaging het hoofd te bieden. Alles om die curve platter te krijgen. We kunnen de maatregelen inmiddels wel dromen: 'houd anderhalve meter afstand', 'werk zo veel mogelijk thuis' en 'was je handen tot ze schraal worden'. Maar er lijkt meer nodig om het virus eronder te krijgen. Op dinsdag 7 april kondigde minister Hugo de Jonge een aanvullende maatregel aan: het gebruik van apps. De bedoeling van een van die apps is dat je daarmee kunt zien of je in de buurt bent geweest van iemand die besmet is (geweest) met het coronavirus. Over deze app gaat het in deze longread. Een goed idee die app, zo vindt ook RIVM-baas Henk

van Dissel. Snelle opsporing van besmette personen is volgens hem de effectiefste maatregel. Dit is nu erg tijdrovend – want: mensenwerk – en een app kan dat sneller en effectiever.[2] Dergelijke apps worden nu al in o.a. India, Singapore, Polen en Israël naar eigen zeggen succesvol gebruikt. Met die apps kunnen we sneller bepaalde maatregelen ook weer opheffen, doordat corona verspreidingshaarden sneller inzichtelijk worden. Daar lijkt toch niks op tegen te zijn?

Toch wel. Er is vanuit de samenleving, kritisch betrokken experts en ook vanuit de Tweede Kamer veel kritiek op de app en het proces om die app aan te besteden. Arjen Lubach weidde er vorige week zondag ook al een uitzending aan.[3] **Wat vinden wij van Perspectief van het voornemen van het kabinet om dergelijke apps in te zetten? Welke mitsen en maren zien wij? We bespreken ze hieronder.**

Contact tracing en privacy

In de eerste plaats is er het bezwaar dat de app of apps een grote impact hebben op de persoonlijke levenssfeer. Volgens Minister Hugo de Jonge is er namelijk veel data nodig: minstens 60 procent van de bevolking moet de app gebruiken. Dat is nogal wat en de vrees is dan ook dat de app een soort massasurveillance instrument wordt. Dat komt omdat de app – wil deze werken – gebruik maakt van de techniek 'contact tracing'. Dat werkt als volgt. **Via de gps-locatiegegevens of bluetooth van je smartphone checkt de app of er mensen in de buurt zijn die het coronavirus hebben of hebben gehad.** Dat heeft dus alleen zin als voldoende mensen dat ook gebruiken. Het verschil tussen het gebruik van gps-locatiegegevens en bluetooth is daarbij cruciaal. Met gps-locatiegegevens kan er tot op 1 à 2 meter nauwkeurig worden vastgesteld wat jouw exacte locatie is. De app vergelijkt jouw locatie met de locaties van anderen en stelt dan vast of je in aanraking bent gekomen met een coronapatiënt. Met bluetooth werkt dat net even anders. De app zendt met bluetooth, zonder jouw exacte locatie te weten, signalen (radiogolven om precies te zijn) uit en checkt of het signalen van andere apparaten ontvangt. Zit daar dan een coronapatiënt tussen, dan krijg je een waarschuwing. De impact op de privacy hangt dus af van de technologie die in die app verwerkt gaat worden. Maar zelfs al wordt er gekozen voor bluetooth, dan nog is daarmee de discussie over privacy niet van de baan. Zeker als het kabinet het gebruik van de app verplicht stelt – en dat sluit het kabinet vooralsnog niet uit – liggen er nog tal van risico's op de loer. Serieuze vragen als: wie maakt die apps dan, welke data worden

verzameld, waar worden die opgeslagen en tot wanneer blijft die app werken zijn cruciaal. Ondertussen staan techbedrijven te trappelen om die corona-app te ontwikkelen en heeft het kabinet haast met de ontwikkeling van die app.[4] Niet bepaald een gelukkige combinatie. Dat bleek afgelopen weekend ook wel toen de ontwikkelaars van de Covid 19 Alert app bij het publiceren van hun broncode per ongeluk e-mailadressen en wachtwoorden van zo'n 200 mensen online zette.[5] Het gaat hier niet om wat gekonkel en gezeur van privacyfetisjisten. Het gaat er hier niet om dat individuen zo graag op een privé eilandje willen zitten zonder dat zij worden lastiggevallen door de overheid, zo legt columnist en schrijver Maxim Februari uit.[6] Het is niet even een kwestie van wat privacy inleveren om de gezondheid of de economie te verbeteren alsof je die twee kunt uitrusten. **De bescherming van de persoonlijke levenssfeer ligt in het hart van de rechtsstaat. Het ware gevaar van zo'n app schuilt erin dat dankzij deze crisis technologie als een soort standaard wondermiddel gebruikt gaat worden om complexe uitdagingen het hoofd te bieden.** Doorgaans zien we met dergelijke toepassingen dat eenmaal geïnstalleerd, ze weer moeilijk terug worden gehaald zodra de crisis voorbij is. Dit is bijvoorbeeld ook duidelijk zichtbaar in het terrorismebeleid- en wetgeving dat na 11 september 2001 zo ingrijpend is veranderd. We gaan – zo stelt Februari – nu toch niet zomaar de regels opheffen, omdat we nu data hebben? Je moet daar dus zorgvuldig mee omspringen zodat er niet allerlei antidemocratische maatregelen onder het mom van een crisis worden goedgepraat.

De effectiviteit van corona apps

Je zou kunnen stellen dat de coronacrisis niet zomaar een crisis is. Dus als je de privacy goed kunt borgen, dan is zo'n app toch prima? Ook dat gaat nog net iets te snel. Want wat weten we eigenlijk over de effectiviteit van die apps? Het eerlijke antwoord is: dat weten we nu nog niet. Wat we wel weten is dat locatiegegevens niet altijd even nauwkeurig zijn. Gps werkt bijvoorbeeld slecht in omgevingen met hoge gebouwen, de werking van bluetooth is afhankelijk van het apparaat, batterijniveau en de software en zo zijn er nog een aantal andere technische uitdagingen. Daarnaast is de praktijk weerbarstig. Je komt dag in dag uit, ook met inachtneming van de anderhalve meter afstand, alsnog met veel mensen in aanraking. Denk even aan de supermarkt waar je toch al gauw binnen de anderhalve meter langs iemand heen manoeuvreert. Wanneer is een ontmoeting dan een contactmoment waarbij de app een waarschuwing af moet geven? En hoe lang

moet een contactmoment duren voordat de app die waarschuwing geeft; vijf, tien of dertig minuten? De kans op valse positieven is daardoor erg groot. Daarnaast kan het ook best zijn dat je maar twee minuten bij iemand in de buurt bent, maar dat diegene niest of hoest en jou zo alsnog besmet. Een app neemt dat niet waar, met als resultaat valse negatieven. Je merkt het al, niet echt een betrouwbaar instrument om de zwaarte van coronamaatregelen aan af te wegen.

Hoe kan het wel?

Gelukkig zijn er tal van experts die laten zien hoe het wel kan. [7] Het is prima mogelijk om een goedwerkende app te ontwikkelen die én recht doet aan fundamentele rechtsstatelijke principes én die doet wat het beoogt. De experts vinden dat als er een corona-app komt, dat deze in de eerste plaats alleen gebruikt mag worden voor het indammen van het virus. Dus geen andere data verzamelen dan nodig, of later die data voor andere doeleinden gebruiken. In de tweede plaats moet het gebruik van de app tijdelijk zijn. Als de app het doel niet meer dient, dan gaat de app inclusief de data de prullenbak in. Daarnaast stellen zij dat de data niet tot individuen herleidbaar mag zijn (dus gebruik van bluetooth in plaats van gps-locatiegegevens), dat alleen noodzakelijke data worden verzameld en dat die data vervolgens veilig en niet centraal worden opgeslagen. Ook noemen zij dat de app bewezen betrouwbaar en vanuit expertise

ingericht moet worden. Betrek dus naast appontwikkelaars ook bijvoorbeeld epidemiologen en virologen. Van belang is dat de app transparant is, doordat de broncode achter de app inzichtelijk is zodat iedereen de werking ervan kan controleren. Tot slot noemen ze dat de app nooit onder dwang van overheid of derden mag worden ingezet. Het is technisch mogelijk om deze principes in de corona-app te integreren. Helaas bleek tijdens de selectie van de app-ontwikkelaars dat het proces nogal schimmig was ingericht. Ook hebben de experts kritiek geuit op de apps die door de selectie heen zijn gekomen. Apps die beter waren ingericht zijn afgekeurd, terwijl apps die de toets der kritiek niet konden doorstaan zijn voorgedragen. Het is dus zeer de vraag of en wanneer er een geschikte app komt.[8]

Conclusie

Er zitten dus wat mitsen en maren aan de corona-app, maar die zijn overkomelijk. Toch vragen wij ons oprecht af of de corona-app nu wel zo nodig is nu we zien dat de social distancing maatregel al zo goed lijkt te werken. Zijn er echt geen andere opties? Laat het kabinet zich hier niet te veel sturen door de gedachte dat de wereld met digitale middelen maakbaar is? **Mocht het kabinet dan toch besluiten een app te ontwikkelen, dan vinden wij dat dat altijd op vrijwillige basis moet gebeuren. We leven in een democratische rechtsstaat waar de bescherming van de persoonlijke levenssfeer een groot goed is dat niet op basis**

van een experiment – want dat blijft die app vooralsnog – te grabbel mag worden gegooid. Daarnaast moet zo'n app transparant zijn, alleen noodzakelijke data verzamelen en die data niet centraal opslaan. Tot slot moet van tevoren vaststaan welk doel de app dient en dat bij het voorbijgaan van de coronacrisis de app inclusief data weer verwijderd worden. **Als Perspectief moeten we eisen dat het kabinet de impact op de persoonlijke levenssfeer van de samenleving en de effectiviteit van de app zorgvuldig afweegt. Dat lijkt vooralsnog niet het geval. Auteur: Anthonie Drenth**

- [1] RIVM 21 april 2020: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/actueel>
- [2] De Volkskrant 9 april 2020: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/er-gaan-zoveel-innovaties-ontstaan-dat-ik-niet-somber-ben-over-de-toekomst~b9a4d587/>
- [3] Check 'm hier: <https://www.youtube.com/watch?v=S-2g0GiCHyJE>
- [4] Rijksoverheid 11 april 2020: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/nieuws/2020/04/11/oproep-om-mee-te-denken-over-apps>
- [5] RTL Nieuws 19 april 2020: <https://www.rtlnieuws.nl/tech/artikel/5095321/covid19-alert-datalek-crypto-digibyte-coronavirus-ministerie-app>
- [6] NRC 12 april 2020: <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/12/gruwelijk-misverstand-privacy-is-het-punt-niet-a3996597>
- [7] Zie www.veiligtegen corona.nl
- [8] Trouw 19 april 2020: <https://www.trouw.nl/politiek/nog-geen-geschied-ontwerp-voor-corona-app-gevonden~b0532c7c/>

PerspeX Colofon

Hoofdredacteur

- Tim Kuijsten •

Redactie

- Antrude Oudman •
- Claudia Meima •
- Daniël van Holten •
- Jochem Duinhof •
- Noah Kleijne •
- Rachel Camerik •

Gastschrijver

- Wouter Jan de Graaf •

Design en opmaak

- Matthja Sterk (www.matthja.nl) •

Een volwassen democratisch land

Persconferenties over de bestrijding van het coronavirus: het is inmiddels een ritueel geworden. Omdat de regering drastische maatregelen heeft getroffen, die veel mensen op gevoelige punten raken, wil premier Rutte alle Nederlanders doordringen van de noodzaak ervan. Tegelijkertijd verweerde hij zich tegen het idee van een totale lockdown. Het is in de hele discussie duidelijk dat het niet alleen draait om de volksgezondheid.

“Uiteindelijk moeten we in de crisisclub een inschatting maken over de vraag: in wat voor land leven wij?”, vatte Rutte het dilemma samen op 3 april. Voor hem was het antwoord duidelijk. Hij typeerde Nederland als een volwassen democratie, waarbij het past om mensen hun eigen verantwoordelijkheid te geven. Geen totale lockdown dus, maar “als je mensen de feiten geeft, zegt ‘jongens, dit is wat we weten en op basis daarvan is dit de aanpak die we met elkaar moeten kiezen’, dan zie je dat mensen dat volgen.”

Een aantrekkelijke gedachte, waar intussen nogal wat aannames aan ten grondslag liggen. Bijvoorbeeld dat alle Nederlanders vertrouwen hebben in het RIVM. Dat zij altijd het beste doen, als zij maar weten wat dat is. En ook: dat alle inwoners van Nederland weten hoe verantwoordelijk gedrag er precies uitziet. Of dat er in ieder geval begrijpelijke informatie voorhanden is, waarmee iedereen zich op de hoogte kan stellen.

Nu zijn er inderdaad veel teksten en video's over het coronavirus beschikbaar in taalgebruik dat bijna iedereen begrijpt. En dat is te merken, hoor ik iemand verzuchten: “Ineens blijkt iedereen viroloog te zijn!” Ze doelt op de eindeloze meningen die worden gedeeld over de koers van de regering. Te vrij, te streng, niet goed gecommuniceerd. **Is die bemoeienis inderdaad vooral irritant, of is het een voorwaarde voor de democratie?** Wat is eigenlijk een volwassen democratisch land? En waarom zou een totale lockdown

daar niet bij passen? Ik maak uit Ruttes woorden het volgende daarover op: **in een volwassen democratie nemen mensen verantwoordelijkheid. Daarom is het niet nodig dat de regering overal regels voor maakt.** Blijft wel de vraag waarvoor mensen dan verantwoordelijkheid nemen in een volwassen democratie. Voor hun eigen gezondheid? Voor de mentale gezondheid van ouderen in verpleeghuizen? Voor de economie?

Rutte bedoelt natuurlijk: voor het algemeen belang. Een prachtig begrip, zeker nu, want zelden is een belang zo algemeen als het bestrijden van een crisis. **Even lijkt iedereen vergeten dat politieke partijen iedere dag beweren het algemeen belang na te streven, terwijl ze totaal tegengestelde standpunten innemen.** Ik hoop dat Nederland even van de eenheid heeft genoten.

NOS kopt op 20 april: ‘Nu de grootste coronapaniek weg is, neemt ook de saamhorigheid af’. Een expert licht toe hoe de situatie verandert: “Nu het grootste risico geweken is, en we allemaal steeds meer weten over het virus, stellen we de besluiten die genomen worden veel meer ter discussie. [...] Dat is ook niet per se erg, zo werkt het in een democratie.”

De eensgezindheid voelde even heel volwassen. Maar deze kant hoort nu eenmaal ook bij democratie. **Redactrice: Claudia Meima**

Afscheid van een trouwe dienaar

Joël Voordewind gaat loopbaan Tweede Kamer beëindigen

De oorsprong van
kansenongelijkheid

Internationaal secretariaat
bij Pete Hoekstra

Misverstanden over Israël?

Voorwoord

Lieve PerspectieF'er,

Momenteel zit ik op m'n balkonnetje met een perenijsje in de zon. In de verte ruik ik de eerste barbecue van de avond en ik begin me af te vragen of ik me niet toch even moet insmeren. Het is de stilte voor de storm. Nog zo'n 230 dagen te gaan voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2021. In de wereld is het echter alles behalve stil. In mijn hoofd is het echter alles behalve stil.

Jongeren die massaal de straat op gaan voor het klimaat; scholieren die zij aan zij met docenten opstaan voor het onderwijs; gemeenten die aanbieden vluchtelingenkinderen op te vangen; miljoenen mensen die binnen blijven in bescherming tegen corona; een veelkleurig palet aan demonstranten dat zich uitspreekt tegen racisme. Bedolven onder de ene na de andere golf van solidariteit, staat de conjunctuur van de economie ons nog te wachten.

Maar het is zomer. Zit stil, pak je rust en neem je tijd.

Echter, wees niet stil. Luister, denk na en stel de juiste vragen.

FIJNE VAKANTIE! Bina Chirino
Voorzitter PerspectieF, ChristenUnie-jongeren

Inhoud

4-7 **Joël Voordewind** in zijn laatste dagen als Kamerlid

8-11 Een uitgebreid gesprek met **Pete Hoekstra**

12-15 Ronald Buitelaar over **kansenongelijkheid**

16-18 Paola Veenendaal over **Israël**

Pagina 8

Woord van de redactie

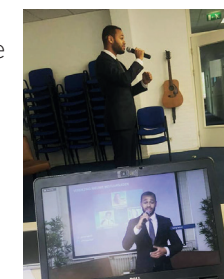
Voor wie echt scherp op de details let is het duidelijk dat ik een grote zonde bega door tijdelijk zowel posities in het PerspectieF-bestuur als de PerspeX-redactie in te nemen. Om spoedig weer in het reine te komen met mijn journalistiek geweten leg ik een van beide taken dan ook neer. Dit is de laatste maal dat ik als hoofdredacteur aan het magazine heb bijgedragen.

Ik ben erg blij met deze laatste editie. Het weerspiegelt wat ik altijd graag met de PerspeX heb willen bereiken, om twee hoofdredenen. In de eerste plaats biedt deze PerspeX ruimte aan de gesprekken over de grote vraagstukken. Persoonlijk ben ik het inhoudelijk wellicht niet met alle input in het magazine eens, maar het is nooit onze insteek als redactie om onze eigen propaganda te verkondigen. We willen het gesprek mogelijk maken, vanuit zoveel mogelijk invalshoeken, juist ook over complexe en gevoelige onderwerpen. Als dat soms wat wrijving oplevert binnen PerspectieF hebben wij mijns inziens goed werk geleverd, zolang discussies maar een constructief vervolg krijgen.

Daarnaast ben ik ook heel blij dat er meerdere bijdrages in deze PerspeX staan opgenomen van PerspectieF'ers die zelf niet in de redactie zitten. Want daar is de PerspeX ook voor: een podium bieden aan jongeren met een mening. Ik hoop dat men ook op die manier van het magazine gebruik blijft maken.

Voorals hoop ik dat de PerspeX ook na mij op die voet verder kan gaan. Dat het PerspectieF kan opschudden en stevige debatten los kan wrikken. Met de getalenteerde nieuwe hoofdredacteur moet dat ongetwijfeld goed komen. Zelf blijf ik het magazine nauwlettend volgen. Ik zal met grote nieuwsgierigheid zitten wachten op het eerste PerspeX-artikel dat mijn bestuursbeleid aan flarden schiet!

Tim Kuijsten
Hoofdredacteur

Agenda

10-13 augustus:
Zomerschool CDJA
en PerspectieF

5 september:
Impact Factory
ChristenUnie

26 september:
Kick Off PerspectieF

In de media

Op **1 juli** gaf onze nieuwe voorzitter Bina Chirino een interview aan CIP, over haar voorzitterschap en culturele inclusiviteit binnen PerspectieF

Ook op **1 juli** werd een artikel van ons nieuwe bestuurslid Internationaal Pieter-Dirk Dekker bij CIP gepubliceerd, over de verhoudingen van 'All Lives Matter' tegenover 'Black Lives Matter'

Op **2 juli** was Bina te horen bij Groot Nieuws Radio, over het speerpunt 'culturele diversiteit en inclusiviteit binnen PerspectieF'

Op **10 juli** zat kersvers secretaris Justin den Harder bij Omroep Flevoland om te praten over PerspectieF en zijn nieuwe bestuursfunctie

'Zonder wrijving geen glans'

Na 14 jaar is het einde van Joël Voordewind als Kamerlid namens de ChristenUnie in zicht. Een boegbeeld van de partij verlaat zijn stek. Voor PerspeX reden om hem (digitaal) op te zoeken. Hoe heeft hij de 14 jaar als Kamerlid ervaren, hoe kijkt hij naar het huidige immigratiedebat binnen de ChristenUnie en waarom noemen mensen hem zo vaak recalcitrant? Je leest het hier!

U neemt straks na 14 jaar als Tweede Kamerlid afscheid. Hoe houdt je zulk zwaar werk zo lang vol?

"De mensen voor wie ik het doe, motiveren me elke dag: vluchtelingen, kinderen in de jeugdzorg, christenen die vervolgd worden vanwege hun geloof, mensen in nood. Ik heb al die jaren bijna constant dezelfde portefeuilles mogen doen: Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, Asiel en Migratie, Jeugdzorg. Als je mensen spreekt, hetzij in Nederland hetzij in het buitenland, raken mij de verhalen die ik hoor en neem ik die mee naar Den Haag. Die verhalen stimuleren mij altijd om door te gaan met mijn werk om te zien of we iets voor ze kunnen doen. En ik kan het werk alleen doen door steun van mijn vrouw. Wat ook helpt is dat we nu twee keer in een coalitie hebben gezeten waarin je echt het verschil kunt maken voor anderen. Balkenende IV (2007-2010) en Rutte III (2017-2021). Vanuit de coalitie zijn we in staat geweest om te werken aan meer duurzaamheid, verbeteren van de positie van vluchtelingen, zowel in de regio waar ze vandaan komen als in Nederland, opkomen voor het leven, voor gezinnen, voor mensen met een beperking, voor studenten door middel van coalitie-Y, de jongerenalliantie. Tenslotte: wat helpt is soms jezelf relativeren, humor en je realiseren dat het niet alleen van jou afhangt en dus een goede balans houden tussen werk en gezin. Dat lukte in het begin minder dan de laatste jaren."

U wordt soms neergezet als een recalcitrant politicus, hoe komt dat?

"Ja, ik ben geneigd me te verzetten als mensen onrecht wordt aangedaan. Maar tegelijk ben ik ook iemand die zich volgens mij altijd loyaal aan afspraken houdt. Neem bijvoorbeeld het kinderpardon, dat was niet gelukt bij de kabinetsformatie, maar dat hield niet in dat we de strijd voor de kinderen opgaven. Door toedoen van de overheid zaten deze mensen soms 6 à 7 jaar in onzekerheid. Soms waren ze hier geboren. Dat vind ik onrechtvaardig en dan blijf ik daarvoor pleiten totdat er een resultaat is bereikt, wonderen bestaan nog! Er is ook veel voor gebeden onder andere in de Bethelkerk in Den Haag ten gevolge van het kerkasiel van het gezin van Hayarpi. Maar ik ben altijd wel binnen de afspraken van het regeerakkoord gebleven (lachend). Soms op het randje..."

Had u het uzelf niet makkelijker kunnen maken door af en toe wat eerder 'ja en amen' te zeggen? De karikatuur van een politicus is dat hij vooral zijn eigen positie belangrijk vindt.

Het maken van vijanden is dan toch helemaal niet handig?

"Ja, dat was soms makkelijker geweest, maar ik herken niet het beeld dat politici vooral voor hun eigen positie gaan. De meeste politici zijn hardwerkende mensen die de politiek in gingen vanuit bepaalde idealen en overtuigingen, hetzij liberaal, socialistisch of zoals wij: vanuit ons geloof. In de politiek komt het erop aan om zoveel mogelijk van je idealen te realiseren. Maar het is ook geven en nemen, je moet er met elkaar uitkomen, de ander ook wat gunnen. Het is belangrijk om goed met elkaar om te gaan en toch je idealen scherp voor ogen te houden en vooral prioriteiten te stellen! En je niet te laten meeslepen door de waan van de dag of de agenda van de Kamer. Vooral je eigen thema's scherp voor ogen houden. En soms geldt: zonder wrijving, geen glans."

'Ik ben geneigd me te verzetten als mensen onrecht wordt aangedaan. Maar tegelijk ben ik ook iemand die zich volgens mij altijd loyaal aan afspraken houdt.'

Sommigen zeggen dat de ChristenUnie naar links is opgeschoven, deelt u die mening? Heeft u met uw PvdA-achtergrond en pro-ontwikkelingssamenwerkingshouding een bijdrage daaraan geleverd?

"Wij zijn niet links, wij zijn niet rechts, wij zijn christelijk-sociaal! Dat hebben we altijd uitgedragen. Ze zeggen soms gekscherend dat je links bent als je tegen het doodknuppelen van zeehondjes bent, en dat je rechts bent als je voor het ongebooren leven opkomt. Nou, wij doen allebei. Of ik daar aan bijgedragen heb? Het zit in het DNA van de partij, waarbij het ene Kamerlid soms meer de nadruk legt op bijvoorbeeld ontwikkelingshulp, vluchtelingen en de strijd tegen kinderarbeid, dan een ander. Dus ja, die links-rechtsschaal... Wij zijn een christelijk-sociale partij, wat betekent dat we voor de kwetsbaren opkomen, voor recht en gerechtigheid en voor de schepping. Dat laatste zorgt misschien voor wat kleurverschil met de SGP. Verder wijken we wat af van de SGP als het aankomt op de positie van de vrouw en

migratiebeleid. Dat vind ik niet zozeer onderwerpen die bij links horen, maar sociaal zijn.”

Het Wetenschappelijk Instituut heeft een ‘steen in de vijver’ gegooid rondom het migratiedebat, door te stellen dat samenwerking met Bau-det misschien niet onbespreekbaar is (Wouter Beekers) en dat de Bijbel ook spreekt over het beschermen van gemeenschappen (‘Een goed verhaal over migratie’, Laurens Wijmenga). Hoe kijkt u als portefeuillehouder van migratie naar deze uitspraken? Is het niet bevreemdend voor u om dit soort geluiden uit de partij te horen?

“Ik begrijp van Laurens dat het woord ‘zuiverheid’ omtrent gemeenschappen wat ongelukkig gekozen is. Hij heeft geprobeerd de link te leggen met het Oude Testament, maar die link is discutabel. De vraag is of je deze zomaar kan toepassen op onze huidige Nederlandse maatschappij, dat heeft hij zelf ook gezegd. Toen ik in 2015 in Lampedusa was in Italië, het eiland dat je als eerst tegenkomt als je uit Libië vlucht, zag ik dat men niet zomaar de oversteek maakte naar Europa. Misschien had ik in hun situatie wel hetzelfde gedaan. De uitdaging voor Europa was echter: hoe kun je deze stroom vluchtelingen beter controleren? Toen ik in 2016 aan de grens van Macedonië en Griekenland stond gingen er per dag 7000 mensen de grens over. Wij hadden toen geen idee wie die mensen waren, en toen ik iemand van de VN vroeg waar deze men-

sen vandaan kwamen merkte ik dat hier heel weinig toezicht op was. We zaten echt met de handen in ons haar. We hebben de balans moeten zoeken tussen wat we aankunnen als Europa, en wat rechtvaardig is. Je moet altijd openstaan voor de meest kwetsbaren, en dat lukt Europa op deze manier niet. Datzelfde geldt voor de 500 kinderen zonder ouders, die nu door Nederland op het Griekse vasteland worden opgevangen, en zelfs dat komt niet snel genoeg van de grond. Voor mij draait het erom dat we met een warm hart en een koel hoofd een duurzaam migratieplan kunnen opzetten, zodat mensen die het echt nodig hebben ondersteund en opgevangen worden, evenredig verdeeld over Europa.”

U heeft onder drie verschillende politieke leiders gewerkt: Rouvoet, Slob en Segers. Hoe is het om onder deze heren te werken, en waarin onderscheiden ze zich van de rest?

“Rouvoet is een intelligente politicus, het is heel knap dat hij de partij naar de eerste coalitiedeelname leidde in 2007. Hij was een zeer gedreven politicus, met veel oog voor detail. Ik was blij dat Rouvoet namens de RPF de Kamer in kwam in 1994. Ik zat in 1991 nog bij de Partij van de Arbeid, omdat ik mij nog niet volledig kon vinden in de standpunten van de RPF en het GPV. Toen Rouvoet namens de RPF de Kamer inging was dat voor mijn gevoel een omslagpunt voor die partij. Rouvoet was in staat om de partij echt een christe-

‘Ze zeggen soms gekscherend dat je links bent als je tegen het doodknuppelen van zeehondjes bent, en dat je rechts bent als je voor het ongeboren leven opkomt. Nou, wij doen allebei.’

lijk-sociaal profiel te geven. Toen heeft de partij ook geïnvesteerd in onder andere asielbeleid, mensenrechten, duurzaamheid en daardoor werd het een partij waarin ik mij steeds meer kon vinden. Ik was in eerste instantie gericht op ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten, wat mij voor 1994 naar de PvdA trok. Toch kreeg ik bij de PvdA steeds meer moeite met de standpunten rondom abortus, euthanasie, Israël, prostitutie en drugsbeleid. Met de fusie van RPF/GPV in 1999 tot ChristenUnie kreeg ik het idee dat de twee partijen zich open stelden voor alle stromingen christenen, dus ook voor de evangelische stroming waar ik zelf deel van uitmaak. Met Arie Slob heb ik een goede band opgebouwd. Arie is echt een mensen-mens. Hij kon goed samenwerken en koos zijn momenten in politiek opzicht goed uit. Hij had oog voor de medewerkers, en ook voor ons als Kamerleden. Hij probeerde de boel echt bij elkaar te houden, een verbinder, ook partijbreed. Tenslotte Gert-Jan, een generatiegenoot. Ook met hem werk ik zeer prettig samen. Echt een ‘teampayer’ en iemand met onuitputtelijke energie die veel dossiers kan overzien samen met Carola Schouten. Het team dat we nu hebben is misschien wel het meest hecht qua samenwerking. Gert-Jan begint elke dinsdagochtend met het persoonlijke ‘hoe gaat het rondje’, waarin iedereen aangeeft hoe het privé gaat. Het zorgde ervoor dat we elkaar goed leerden kennen. Je leeft meer mee met elkaar. De persoonlijke touch van Gert-Jan heeft echt meerwaarde gehad om dit team goed te laten functioneren. Het pastorale heeft Gert-Jan niet van een vreemde...”

Wat gaat u het meest missen aan uw werk in Den Haag en de Tweede Kamer? En waarvan bent u blij dat u er straks vanaf bent?

“Ik ga de hechte samenwerking met ons team van Kamerleden en medewerkers erg missen. Soms lijken we ZZP’ers met onze eigen portefeuilles, maar tegelijk leven we echt mee met elkaar. We bidden voor elkaar en denken mee met elkaars onderwerpen. Verder ga ik de dynamiek van de politiek missen. Elke dag is anders in Den Haag, je weet nooit wat je precies gaat tegenkomen (lachend). Nadeel is dat je ook nooit weet hoe laat je thuiskomt. Wat ik niet zal missen zijn de nachtelijke vergaderingen, het wachten op een laatste stemming, dat je nooit even rust hebt. Je wordt geacht altijd bereikbaar zijn, vooral voor coalitieoverleg. Je wordt in de vakanties gebeld en het kan gebeuren dat je onverhoopt terug moet komen van vakantie voor een debat of stemming. Het legt dus een groot beslag op je privéleven. Ik heb het met veel liefde en motivatie gedaan maar zie er ook naar uit dat ik daar een punt achter kan zetten en een nieuwe fase in kan gaan. Misschien wel weer iets met politiek, maar dan anders.”

Straks neemt een ander Kamerlid het stokje van u over. Wat is de belangrijkste les die u uw opvolger mee wilt geven?

“Ik zou zeggen: doe het met je hart, en laat je voeden door persoonlijke verhalen en niet alleen door cijfers en rapporten. Zie het echt als een roeping, ook als het even tegenzit. Verder zou ik aanraden om alles in nauw contact met God te doen en hem te betrekken bij het werk. En tenslotte: houd genoeg ruimte voor jouw privé! Soms moet je keihard ‘nee’ zeggen tegen een debat omdat je partner of kinderen even voorgaan, dat is echt nodig om het vol te houden. En helemaal als laatste: relativiseer het werk soms. Behoud je humor. Het hangt niet alleen van jou af,”

Redacteur: Jochem Duinhof

Gezant naar NL

Internationaal Secretariaat in gesprek met Pete Hoekstra

In Nederland geboren, in de Verenigde Staten getogen. De affiniteit met Nederland zat goed, maar nog voor zijn intrek in de Haagse ambassadevilla lag Amerikaans ambassadeur Pete Hoekstra al zwaar onder vuur. Oude uitspraken over vermeende no-go-zones deden veel stof opwaaien. Ondanks de slechte start vervult hij sinds 2,5 jaar met veel plezier zijn rol als ambassadeur. Naar eigen zeggen heeft hij een apolitieke taak – hij kan geen partijpolitieke uitspraken doen -, toch waren we benieuwd naar zijn ervaringen. Twee afgevaardigden van het Internationaal Secretariaat brachten een bezoek bij hem thuis.

In 2017 droeg president Donald Trump u voor als ambassadeur van de VS in Nederland. Hoe bevalt dat tot nu toe?

We hebben het erg naar ons zin hier. We hadden al veel ervaring met Nederland, dus het was fijn om terug te keren en de Verenigde Staten te kunnen representeren. We passen goed bij Nederland. Net als Nederlanders ben ik heel zuinig. Een oud-kamervoorzitter zei tegen me: 'jij kunt zelfs een cent nog laten piepen'. Ik houd er niet van om het geld van het volk uit te geven. Ook het eten bevalt goed: ik eet graag bitterballen en kroketten, en bak olieballen op oudjaarsdag.

Wat is het opmerkelijkste waar u in deze functie mee te maken heeft gekregen?

Mijn eerste week hier: ik werd aangevallen door de Nederlandse media. Ik heb fouten gemaakt, maar zij waren echt wreed. De 129 weken die daarop volgden waren gelukkig fantastisch.

Wat heeft u van die ervaring geleerd?

Om terug te vallen op dat wat ik kan en ken: hard werken om eruit te halen wat erin zit. Ik wil de hele ervaring niet herbeleven, maar ik heb wel geleerd om voorzichtig te zijn. Ik deed aannames, en die aannames klopten niet.

U bent een van de weinige ambassadeurs wiens naam bij een aardig groot Nederlands publiek bekend is...

Dat komt door Wopke [lacht]

... maar niet altijd om de redenen waar een mens bekend om wil staan. Wat waren uw doelen en ambities toen u hierheen kwam?

Ambassadeurs zorgen niet voor dramatische veranderingen. Mijn nalatenschap zal hopelijk een betere Nederlands-Amerikaanse relatie zijn. Die relatie was goed toen ik hier kwam, en bestaat al 400 jaar. De Nederlanders waren de eersten die salueerden bij de Amerikaanse vlag. Jullie verkochten ons de wapens waarmee wij onze onafhankelijkheid hebben verkregen. Friesland erkende als een van de eerste gebieden de Verenigde Staten als onafhankelijk land. Al die tijd is er samengewerkt aan handel en veiligheid. We zijn al zo lang bondgenoten; er is voor zover ik weet in die 400 jaar nog nooit een vijandelijk schot gelost. Nederland staat op plek 4 van grootste directe buitenlandse investeerders in de VS. Ook cultureel zijn er veel overeenkomsten. Die relatie zal niet snel significant veranderen, of je hier nu één of zes jaar bent.

De afgelopen jaren is geregeld beweerd dat de band tussen Nederland en de VS verslechtert, o.a. toen Nederland een Amerikaanse militaire missie in Syrië niet wilde steunen. Hoe kijkt u hier tegenaan?

Er zijn altijd politieke meningsverschillen geweest tussen de VS en Nederland. Ten tijde van de Vietnamese oorlog moest de ambassadeur zich een weg banen door honderden demonstranten voor zijn huis. Ook vurige debatten zijn niets nieuws. Dat we bondgenoten zijn, betekent nog niet dat we op ieder punt tot dezelfde conclusies komen. Vrienden kunnen het op respectvolle wijze met elkaar oneens zijn.

Er zijn ook wrijvingen wat betreft de NAVO.

Nederland moet serieus gaan nadenken over wat ze willen dat de NAVO inhoudt. De VS is toegewijd aan de organisatie. De afgelopen zeventig jaar heeft de NAVO ervoor gezorgd dat het continent relatief vredig is. Europa is in die tijd uitgegroeid tot een grotere economie dan de VS; Europa heeft veel voordelen van een sterke NAVO. In 2014 waren de NAVO-landen het er unaniem mee eens dat er bepaalde zaken nodig waren om de NAVO een succesvolle toekomst tegemoet te laten gaan. Dit hield onder andere in dat 2% van het bbp uitgegeven zou worden aan defensie. Sommige landen, waaronder Nederland, hebben besloten dit niet te doen. Willen ze er geen geld aan besteden omdat hun visie op de NAVO veranderd is? Dat moeten ze helder zien te krijgen. Geldgebrek is niet de reden; Nederland heeft geld zat, maar steekt het liever in andere projecten.

'Ambassadeurs zorgen niet voor dramatische veranderingen. Mijn nalatenschap zal hopelijk een betere Nederlands-Amerikaanse relatie zijn.'

Wat verwacht u van de aankomende verkiezingen?

Ik denk dat Donald Trump een goede kans maakt om herkozen te worden. De peilingen zeggen op dit moment nog niet zoveel. Belangrijker is hoe we er economisch voor staan in de maand voor – of zelfs op de dag van – de verkiezingen. We weten niet wat het effect van de pandemie gaat zijn. Wellicht zeggen mensen: 'Laten we de man behouden die de economie wederopbouwt en positief heeft gereageerd op covid'.

U zegt 'positief gereageerd op covid'. Veel mensen maken zich juist zorgen om Donald Trumps reactie op maatschappelijke zaken. Ook met betrekking tot de omgang met migrantenkinderen en de reactie op recente protestacties met betrekking tot politiegeweld jegens de zwarte bevolking. Snapt u deze zorgen?

Ik kijk naar de feiten. De eerste 36 maanden van Trumps presidentschap lieten een economisch herstel

zien dat de VS nog niet vaak heeft gezien. De werkloosheidscijfers onder minderheidsgroepen daalden tot recordlaagtes. Ook de salarissen voor deze groepen namen toe. De aandelenmarkt was booming. Voor de meeste mensen zijn dit prima resultaten. Maar ik begrijp dat sommige mensen zijn stijl niet mogen. Er zijn presidenten geweest met wiens stijl ik het ook niet eens was, dat komt voor. Maar de resultaten van kabinet-Trump zijn heel, heel goed.

U heeft het over zijn stijl. Soms denk ik een tweet van een parodieaccount te zien, klik ik erop, en blijkt het echt te zijn.

[lacht] Voor hem is het een effectieve manier om contact te krijgen met de Amerikaanse bevolking. Hij heeft 78 miljoen volgers. Niet allemaal uit de VS, maar stel dat de helft Amerikaans is, dan is dat een substantieel deel van de potentiële kiezers dat hij dagelijks aanspreekt.

Je zou denken dat je met zoveel volgers wel twee keer nadenkt of alles wat in je tweet staat klopt, voordat je op 'verzenden' klikt.

Hij vindt zelf ongetwijfeld dat hij er goed over na heeft gedacht. Sommige mensen vinden de ongepolijste

tweets juist fantastisch. Hij is echt, zijn tweets worden niet verstuurd door een commissie. Die spontaniteit brengt een hogere mate van onzekerheid met zich mee.

Authenticiteit is waardevol, maar weegt dat op tegen onjuiste informatie in speeches? Hij bleek laatst nog te denken dat je een virus kunt bestrijden met antibiotica, die enkel tegen bacteriën actief zijn.

Wie weet nou weer het verschil tussen een bacterie en een virus? De meeste mensen weten dat niet.

Hij is niet 'de meeste mensen'. Moet een president zo iets niet even nagaan voor hij een podium betreedt en spreekt voor een publiek van miljoenen mensen?

Ik ben aanwezig geweest bij veel van zijn rally's. Let maar eens op: je kunt het direct zien wanneer hij gebruik maakt van een teleprompter. Dan stralen zijn toespraken veel minder energie uit. Er is minder spontaniteit en enthousiasme. Hij bloeit op als hij zich direct tot het publiek kan richten. Hij spreekt recht uit zijn hart.

Een actuele maatschappelijke ontwikkeling zijn

de Black Lives Matter-protesten. In welke mate bent u het eens met waar de beweging voor staat?

Ik ben op dit moment niet in de VS, dus ik kan niet met mijn eigen ogen zien wat er gebeurt. Ik denk dat de beweging voor heel veel dingen tegelijkertijd staat. Niet alle aanwezigen zijn aan het protesteren. Er is een breed scala van zaken, gevoelens en emoties die mensen ertoe brengt om de straat op te gaan. Met sommigen van hen ben ik het wellicht eens, bij anderen krab ik me achter de oren.

Erkent u racisme binnen politieke instituties?

Zeker. In bepaalde omgevingen is racisme iets waaraan we moeten blijven werken om het te elimineren en naar een rechtvaardige samenleving toe te werken. Daar is geen onenigheid over.

Welke veranderingen zijn nodig om dat waar te maken?

Jullie vertegenwoordigen de jongeren van de ChristenUnie. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de normen en waarden van mensen. Het betekent niet dat je je perfect gedraagt, maar je bent je ervan bewust dat we allemaal naar Gods evenbeeld geschapen zijn. Dat is een uniek kenmerk dat ons allemaal speciaal maakt. Vroeger in de zondagsschool zongen we: 'black, yellow, red and white; we are precious in his sight'. Dat krijgen we aangeleerd binnen ons geloof, dat de kleur van iemands huid geen verschil zou moeten maken. We brengen deze filosofie alleen niet perfect in de praktijk. In sommige overheidsprogramma's wordt racisme wellicht niet effectief aangekaart. Maar het begint mijns inziens bij het leren van de juiste normen en waarden.

Is dat genoeg? In de jaren '60 vond onder andere redlining plaats in de VS, een proces waardoor etnische minderheidsgroepen moeilijker aan een hypotheek of lening voor een investering konden komen. Een financieel nadeel dat doorwerkt van generatie op generatie. Die effecten verminder je niet door lessen in normen en waarden.

Dat klopt, en het is heel, heel moeilijk om daar iets aan te doen. Bedrijven en banken hadden daar hun redenen voor. Ze dachten zo hun investeringen en stakeholders te beschermen. En veertig jaar later zeggen we: 'Dat was een kwalijke praktijk'. Maar wat doe je veertig jaar later tegen die ongelijkheid? Dat is een complex probleem. Je moet voorzichtig zijn met wat daar het juiste antwoord op is.

'Nederland moet serieus gaan nadenken over wat ze willen dat de NAVO inhoudt. De VS is toegewijd aan de organisatie.'

Een voorbeeld daarvan is busing op scholen. Toen ik in het congres zat, waren er projecten voor meer integratie tussen scholen. Gemeenschappen werden gedwongen te de-segregeren. Door schoolbussen in te zetten kwamen leerlingen uit verschillende buurten en gemeenschappen bij elkaar op school te zitten. Twintig jaar later interviewde ik de bewoners van een afro-Amerikaanse buurt. Sommigen zeiden: 'busing heeft onze scholen verpest'. Het had een negatieve impact op hun gemeenschap. Het was geen groot succes, ook geen grote mislukking, maar het laat de complexiteit van het probleem zien.

Wilt u zich na uw ambassadeurschap in Nederland blijven vestigen?

We zullen Nederland nog vaak een bezoek brengen, maar hier niet permanent wonen. Ik heb twee kinderen en drie kinderen, en wil mijn familie niet verlaten. Ook al is dat precies wat mijn ouders hebben gedaan toen ik klein was.

Auteurs: Tamara Bos en Matthijn van Felius

Wikimedia Commons

Onderwijsjournalist Ronald Buitelaar:

‘Zorg als school voor een topaanbod voor de héle groep. Zet kinderen niet apart.’

Onderwijs is de motor van ontwikkeling, maar niet elk kind heeft dezelfde kansen. Kansengelijkheid betekent dat van twee kinderen met dezelfde potentie de één een Fiat krijgt en de ander een Porsche. Het Centraal Economisch Plan 2020 van het Centraal Planbureau (CPB) noemt ongelijke kansen gemiste kansen. En de kansengelijkheid in het onderwijs groeit. Rotterdams onderwijsjournalist Ronald Buitelaar: “We zien het Mattheüseffect: de rijken worden rijker en de armen worden armer. Dat versnelt de kansengelijkheid, want als je minder middelen hebt, kun je minder compenseren en als je meer middelen hebt kun je beter compenseren.” Met hem graven we dieper doorop dit onderwerp.

Hoe staat het ervoor met de kansengelijkheid in Nederland?

“De kansengelijkheid groeit vooral door de middenen die mensen tot hun beschikking hebben. Enerzijds krijgen mensen zonder middelen het moeilijker – een huis vinden, voldoende inkomen krijgen, noem maar op –, anderzijds zijn mensen met middelen in staat om ontoereikend onderwijs te compenseren via bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding. En het is niet alleen het gebrek aan middelen, maar ook de buurt, de gezinssituatie, en of de omgeving rijk is aan ontwikkelingskansen zoals speeltuinen. Bovendien zien we voor het eerst dat kinderen het slechter gaan krijgen dan hun ouders en ook hierin gaan we een kloof zien: er is een categorie ouders die hun kind kan helpen met het kopen van de eerste woning.”

Aangezien het begint met waar je wieg staat, is de startpositie van een kind dus al ongelijk.

“Neem Rotterdam-Zuid. Als jouw wieg in een achterstandswijk staat, sta je 2-0 achter, want je hebt grote kans dat jouw huis niet in orde is omdat je ouders huren van een huisjesmelker. Je hebt kans dat er grote werkloosheid is en dat je in een eenoudergezin opgroeit. Jouw ouders hebben geen kennis van het onderwijssysteem, dus ze zijn minder kritisch. Het begint met dat je ouders de weg niet weten, dat je

‘Kansengelijkheid is wél de capaciteiten hebben, maar ze niet kunnen ontwikkelen om wat voor reden dan ook.’

omgeving arm is qua geld, kennis en ontwikkelingsmogelijkheden. De school kan moeilijk compenseren: een schooldirecteur zei dat leraren 40% van hun tijd besteden aan gedragsproblematiek. Want als jij opgroeit in een zware wijk met schuldenproblematiek, geweld en huizenproblematiek, levert dat stress op. Een kind voelt de stress van ouders, slaapt slecht en komt moe op school en is minder geconcentreerd. En met een lerarentekort en veel op je bordje denkt een leerkracht sneller: misschien moet ik naar een andere plek. Wat nóg schadelijker is voor die kinderen. Het stapelt op! Ouders met middelen wonen in betere huizen, in betere buurten, hebben een beter inkomen, er is geld voor uitjes, voor ontspanning, voor sport en cultuur.”

Is het vooral een verschil tussen stedelijk gebied en de betere buitenwijken?

“Het algemene beeld is dat vooral migrantenkinderen een lager advies voor het voortgezet onderwijs krijgen dan ze feitelijk zouden aankunnen, maar onderzoeker Josse de Voogd ontdekte dat in de regio meer ondergeadviseerd wordt dan in de Randstad. De verschillen in stedelijk gebied springen meer in het oog, maar een lager advies van bijvoorbeeld migrantenkinderen zit dicht bij het advies van kinderen met een hoger advies. Er wordt meer heroverwogen en de eindtoets corrigeert het verschil vaak. En bedenk ook: in stedelijk gebied is meer keus. Daar denken ouders: we gaan van dat vmbo-advies een havo-advies maken of we zoeken een goede vmbo-school. Maar in het buitengebied is minder scholenkeus.”

Wat heeft de coronacrisis geleerd?

“De ongelijkheid is meer in beeld. Er is een schaamtecultuur waardoor problemen worden verstopt. Ouders deden alsof er een device was, ze meldden zich pas toen de gemeente Rotterdam gratis laptops gaf. Enerzijds liepen kinderen achterstanden op en anderzijds

gingen kinderen vooruit. Ook laten de eerste ervaringen zien dat kinderen van hoger opgeleide ouders minder last van deze crisis hebben gehad dan kinderen uit achterstandsgezinnen. Logisch: ze hadden meer ruimte, meer middelen, beter en sneller internet, en konden extra onderwijs kopen. Maar ik heb óók verhalen gehoord over kinderen die in een bezemkast zaten te werken. Nog afgezien van problemen in gezinnen: met minder middelen en ruimte is er meer stress, en hoogopgeleiden kunnen veel beter hun kinderen begeleiden met hun middelen en tijd. Maar wanneer je de eindjes aan elkaar moeten knopen..."

Indelen in niveaus bevestigt wat leerkrachten denken: dat kinderen zwak zijn of juist goed.

"Ons stelsel werkt inderdaad tegen. Kansengelijkheid is wél de capaciteiten hebben, maar ze niet kunnen ontwikkelen bijvoorbeeld omdat je ouders te arm zijn of omdat je op de verkeerde school zit. Eén van de grootste oorzaken van kansengelijkheid is het selectiesysteem op twaalfjarige leeftijd. Je moet zorgen dat kinderen langer de kans krijgen zelf te ontdekken wie ze zijn en wat hun mogelijkheden zijn. En dat kinderen drempelloos kunnen overstappen van het ene naar het andere niveau is niet genoeg. Bij advisering speelt de inschatting mee of het kind de wereld aankan waarin het terecht komt. Je moet breder kijken: dat kind heeft in potentie havo-kwaliteiten, maar wat heeft hij of zij nodig om die overstap écht te maken? In het basison-

'Als vrijwel alle politieke partijen zeggen dat ze kansengelijkheid willen bevorderen moeten ze daar ook naar handelen.'

derwijs moet je eerder beginnen met die verrijking. Als je boeken lezen niet gewend bent en havo gaat doen, struikel je misschien. Dus zorg voor goed onderwijs en denk ook na over wat voor kinderen belangrijk is. Ik schreef voor Vers Beton [1] over de tien uur extra les op basisscholen in Rotterdam Zuid. Deze lessen dienen als compensatie voor wat kinderen uit andere milieus van huis uit meekrijgen. Maar uit mijn onderzoek blijkt hoe belangrijk het is om een visie te hebben op onderwijs- en ontwikkelkansen zodat je langdurig en gericht aan betere kansen kunt werken.

Hoe moeten we de zesjescultuur aanpakken? Want als je excellente leerlingen apart zet is het gevaar dat leerlingen met achterstand die in potentie wél excellent zijn achterblijven.

"Zorg voor een topaanbod voor de héle groep en maak als school geen onderscheid. Ik ben geen voorstander van plusgroepen en een klas overslaan; je zet kinderen apart en zegt dus, 'jij niet'. Uit inspectieonderzoek blijkt dat de overlap tussen de verschillende niveaus in het voortgezet onderwijs erg groot is. Zo presteren de beste VMBO-Kader leerlingen op hetzelfde niveau als de laagst presterende VWO-leerlingen. Dát zijn dus de resultaten van die vroege selectie! In hokjes indelen is riskant, want dan vallen de sterke kanten van leerlingen weg omdat ze op het niveau werken waarop ze ingedeeld zijn."

Moeten ouders zich ook bewuster zijn van het probleem?

"De coronacrisis heeft ouders geleerd hoe ingewikkeld onderwijs is. Maar al wil je iets goeds voor iedereen, het is toch anders voor eigen kinderen. Een argument voor hen: het levert ons allemaal voordeel op. Hoe meer kansarme mensen, hoe meer kosten door psychologische ondersteuning, uitkeringen, gezondheidsproblemen door de stress en slechte voeding en slechte behuizing. Kansen verbeteren betaalt zich ook in politieke zin uit: veel onvrede komt voort uit niet gezien en gehoord worden. Altijd achteraan staan. Het is ons áller belang om kansengelijkheid aan te pakken!"

Wat moet helder zijn voor iedereen?

"Besef dat kansengelijkheid erom gaat dat je wel capaciteiten hebt, maar ze niet kunt ontwikkelen. Scholen moeten vragen: wat is onze cultuur en zien we alle leerlingen? Ik vond het schokkend dat scholen in de coronacrisis ontdekten dat gezinnen minder middelen hadden. Het beeld dat scholen van thuis hebben klopt vaak niet, vooral in het voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs en ook op het MBO is vanouds veel aandacht voor 'thuis'. In het voortgezet onderwijs is dat minder het geval. Op sommige middelbare scholen mag wel meer aandacht komen voor de problemen en stress waar kinderen mee te maken hebben."

Hoe moeten we kansengelijkheid aanpakken? Wat ligt bij de politiek en wat bij de scholen?

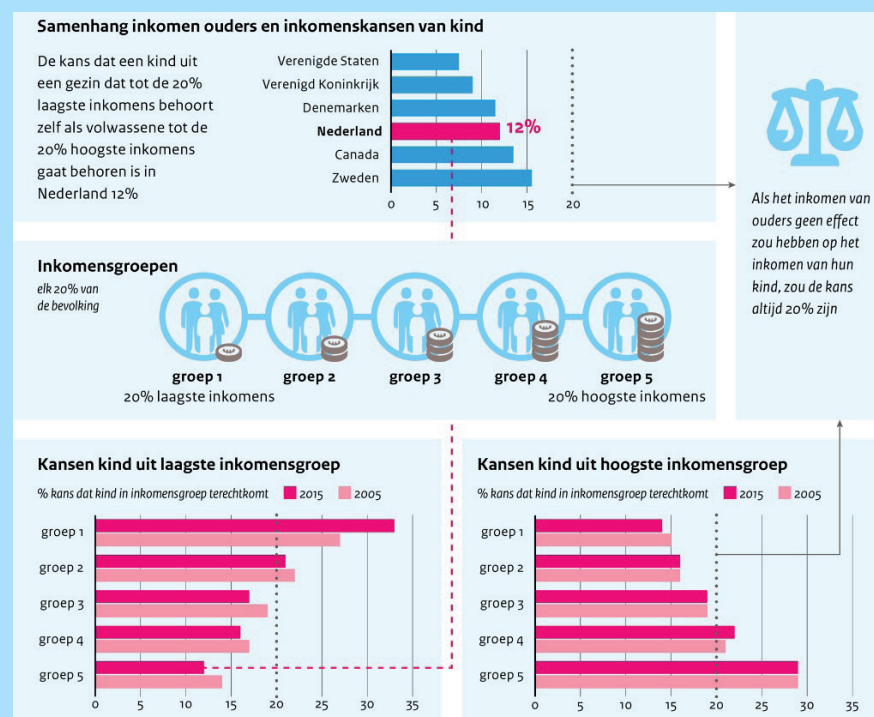
"Het CPB heeft heldere aanbevelingen. Het belangrijkste: geen financiële drempels. Er is recent een wetsvoorstel van SP en GroenLinks aangenomen dat scholen verbiedt ouderbijdrages te vragen, een bekend middel om de school exclusief te houden. En zorg dat bijles en huiswerkbegeleiding toegankelijk zijn voor iedereen. Ik ken scholen waar al het huiswerk op school wordt gedaan, leerkrachten zijn vrij geroosterd om leerlingen te ondersteunen. Ook moeten

'Het selectiemoment is te vroeg. Je moet zorgen dat kinderen veel langer de kans krijgen zelf te ontdekken wie ze zijn en wat hun mogelijkheden zijn.'

we nadenken over de gevolgen van beleid. Door ons coalitiesysteem pakt beleid vaak verkeerd uit, want er moet een compromis komen tussen tal van opvattingen. Goed bedoeld beleid kan juist ongelijkheid bevorderen. Als vrijwel alle politieke partijen zeggen dat ze kansengelijkheid willen aanpakken moeten ze daar ook naar handelen. Daarnaast adviseert het CPB om de verruiming van de schenkingsregeling voor de aankoop van een huis te heroverwegen. En zorg dat de voorschool een gratis basisvoorziening wordt. Ik sprak eens in een achterstandsbuurt met de leidsters van een voorschoolse voorziening en ze zeiden gekkerend: eigenlijk zou je al voor de conceptie moeten beginnen. Is het verstandig een kind te krijgen, kun jij het kind de beste kansen geven? Die kansen kun je geven met de voorschool. Een ander advies is om het werken in armere buurten voor leerkrachten aantrekkelijker te maken met een hoger salaris en kleinere klassen en meer ontwikkelruimte voor leraren."

Redacteur: Antrude Oudman

Bron: ter Weel et al., Jansen et al. (overgenomen uit: CPB POLICY BRIEF – Centraal Economisch Plan 2020, p. 16)

Opinie PerspeX - XL

Dit zijn de vijf meest gehoorde misverstanden van christenen over Israël

Als je op een feestje zit, dan is er één ding waar je het niet over moet hebben als je het gezellig wilt houden: Israël. Zelfs onder christenen zijn de meningen sterk verdeeld. Zo zijn er christenen die veel met Israël hebben, maar ook die juist helemaal niets van het huidige Israël willen weten. Hoe kunnen die opvattingen zo verschillen? HOE DENK JIJ OVER ISRAËL?

Ik merk dat er veel misverstanden zijn over Israël en het Joodse volk. Het is daarom belangrijk om als christen op de hoogte te zijn van wat de Bijbel hierover zegt. In dit artikel noem ik vijf van deze misvattingen van christenen over Israël.

'Liefde voor Israël gaat niet samen met liefde voor Arabieren'

Sinds het ontstaan van de staat Israël in 1948, zijn er conflicten gaande tussen Israël en de Arabische buurlanden. Daarnaast is er strijd tussen Israël en de Palestijnen als het gaat om wie er recht heeft op het land. Na jaren van mislukte vredesonderhandelingen staan Israël en de Palestijnen nog steeds niet op goede voet met elkaar.

Er zijn christenen die denken dat je partij kiest als je liefde hebt voor Israël. Dat je dan automatisch geen liefde meer kan hebben voor de Arabische bevolking en dat je je tegen de Palestijnen keert.

Als je als christen opkomt voor Israël en liefde voor het land en haar inwoners hebt, dan heeft dat allereerst niets te maken met een politieke voorkeur. Deze liefde is namelijk gebaseerd op de Bijbel. Als je in Israël komt, dan zie je dat Arabieren, Joden en christenen gewoon samenleven. Arabieren vormen een belangrijk gedeelte van de Israëliëse samenleving. Daarnaast wordt vaak vergeten dat Israëliërs en Palestijnen in het dagelijks leven op elkaar aangewezen zijn en prima kunnen samenwerken.

Het is niet logisch te denken dat het één het ander uitsluit. Als christen is het sowieso een opdracht om je naasten lief te hebben als jezelf. Dus ook Arabieren.

'Israël is niet langer Gods volk'

Als je het Oude Testament leest, dan kom je allerlei teksten tegen over de verbonden die God sluit met het volk Israël. Het bekendste is Gods verbond met Abraham in Genesis 12. God spreekt Zelf van eeuwigdurende verbonden. Deze beloften voor Israël zijn voor altijd.

Je leest vervolgens nergens in het Nieuwe Testament dat God deze verbonden verbreekt. Sterker nog, in Romeinen 11 lees je dat God Zijn volk 'beslist niet' heeft verstoten. Toch denken veel christenen dat dat wél het geval is. Deze gedachte is al heel oud. Vroeg-

christelijke leiders konden namelijk niet geloven dat het Joodse volk dat Jezus als Messias verwerpt, nog een bijzondere rol speelt in Gods plan.

Christenen gingen geloven dat God een nieuw volk om Zich heen had verzameld dat het oude had vervangen, namelijk de kerk. Alle beloften die God aan Israël deed waren bedoeld voor de kerk. Dit noem je ook wel vervangingstheologie. Deze gedachte is alleen helemaal niet terug te vinden in de Bijbel.

Tip: lees Romeinen 11 eens helemaal!

'Hoe meer liefde voor Israël, hoe minder liefde voor Jezus'

Er wordt gedacht dat liefde voor het Joodse volk je verblindt ten opzichte van Jezus. Zo worden Israël en Jezus vaak tegen elkaar uitgespeeld. Het lijkt dan alsof het een keuze is: óf liefde voor Israël, óf liefde voor Jezus.

Als je je verdiept in Gods liefde voor het Joodse volk en Zijn beloften voor hen, dan ga je zien dat het juist andersom is. Dan ga je begrijpen dat Jezus en Israël met elkaar verbonden zijn. Je gaat ontdekken dat de Heere Jezus nog veel meer is dan je altijd hebt gedacht. Jezus is niet alleen de Koning van de wereld en van jouw leven, maar wordt in de Bijbel ook de Koning van Israël genoemd.

Daarnaast is het goed om te beseffen dat Jezus een Jood was. Dat Hij opgroeide volgens de Joodse wetten en Zich daaraan hield. Hij werd besneden, bezocht de synagoge en leefde als een Jood. Vrijwel het hele publiek van Jezus was Joods, net als Zijn discipelen. Wist je trouwens dat er veel overeenkomsten zijn tussen Jezus en Israël? Lees het via isreality.nl/overeenkomsten!

'Joden denken in de hemel te komen door zich aan de wetten te houden'

Joden denken de wet nodig te hebben om in de hemel te komen, maar gelukkig hebben wij als christenen de genade. Simpel toch? Wait. Dat is dus net iets té simpel gedacht. Sowieso draait het in het Jodendom maar weinig om het hiernamaals, maar vooral om een (goed) leven in je aardse bestaan. Wat er daarna met je gebeurt wordt aan God overgelaten. Men houdt de wet dan ook niet om uiteindelijk een

Tot slot

Ik hoop dat je na het lezen van dit stuk iets beseft van de bijzondere plaats die Israël inneemt in Gods plan voor de wereld. Juist in deze tijd is het belangrijk om Israël te steunen en te troosten (Jesaja 40:1). Hoe kun je dat doen? Allereerst door te bidden voor de vrede van Jeruzalem. Maar ook door je te verdiepen in de Bijbel en de Joodse geschiedenis. Midden in een anti-Israëlwereld mag je een ander, positief geluid laten horen! Doe je mee? **Auteur: Paola Veenendaal**

mooie beloning in de wacht te slepen, maar veel meer uit liefde en dankbaarheid naar God.

Ik vind het streven naar een goed leven hier op aarde ook een opdracht voor ons. We zijn soms enorm gericht op het leven na dit leven, dat we vergeten hoe belangrijk onze levenshouding is. Ik was ooit in gesprek met een rabbijn, die vertelde dat Joden elke dag proberen iets in hun leven te verbeteren. Ik kan daar ontzettend veel van leren!

'Israël heeft een streepje voor bij God'

God is in Genesis begonnen met het volk Israël. Sommige christenen denken dat Israël dan een streepje voor heeft bij God. Ik denk zelf dat je dat heel anders mag zien. Wanneer God Abram roept, belooft Hij dat in hem 'alle geslachten van de aardbodem gezegend worden'. De hele wereld dus!

Israël is altijd een heel klein volk gebleven, maar heeft een ontzettend grote betekenis voor de hele wereld. Vergelijk het met je ogen. Ze zijn een klein deel van je lichaam, maar hebben een enorm belangrijke taak. Door je ogen schijnt het licht in je leven en vind je je weg.

Zo is het ook met Israël, Gods oogappel. God schijnt Zijn licht in de wereld door Israël heen. Uiteindelijk is door Israël de Heere Jezus, het Licht van de wereld, gekomen. Daarom waarschuwt God ook om niet aan Zijn volk, Zijn oogappel te komen! Want dan doof je Gods licht voor deze wereld.

Het is soms lastig te begrijpen waarom God Zich speciaal met dit volk verbindt. Hij laat Zich zien aan Israël en leert hen Wie Hij is. Israël is niet ten koste van de rest van de wereld, maar door Israël wil Hij de hele wereld zegenen.

OVER DE AUTEUR:

Paola (23) is eindredacteur bij Isreality, het jongerenplatform van Christenen voor Israël. Lees meer of word gratis lid via isreality.nl! Wil je reageren op dit artikel? Stuur dan een mailtje naar paola@isreality.nl!

PerspeX

Colofon

Hoofdredacteur

- Tim Kuijsten •

Redactie

- Antrude Oudman •
- Daniël van Holten •
- Jochem Duinhof •
 - Noah Kleijne •
 - Rachel Camerik •
- Nathan Meindersma •

Gastschrijver

- Paola Veenendaal •
- Wouter Jan de Graaf •
 - Tamara Bos •

Design en opmaak

- Matthja Sterk (www.matthja.nl) •

Procesmatig naar een sterke(re) EU

OPINIE PERSPEX:

Wouter Jan de Graaf, masterstudent Internationale Betrekkingen in Moskou

In de PerspeX van afgelopen mei stond een helder artikel die de veranderende wereldorde koppelde aan de Nederlandse positie in Europa. Het herkent de terugtrekkende houding van de Verenigde Staten en de imperialistische (mijn woorden) doelen van China. Zoals ik zelf al eerder heb aangegeven behoeft dat een reactie vanuit Europa. **De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden voelde het al goed aan in hun wapenspreuk: "Eendracht maakt macht", zo zullen we ons in Europa op moeten stellen ten opzichte van de rest van de wereld.**

Dat betekent een veel diepere samenwerking. Dat begint bij een daadkrachtige Europese buitenlandpolitiek. Het huidige buitenlandbeleid (GBVB) van de EU kan momenteel al met één veto stranden. Maar onze Europese economie zal óók verstevigd en verdiept moeten worden. Het huidige macro-economische model is maar half af en roept nieuwe crises over zich af. We hebben nu een gezamenlijk monetair beleid, maar het begrotingsbeleid wordt op lidstatelijk niveau vastgesteld. In de praktijk leidt dat tot problemen; denk bijvoorbeeld aan Ierland die op dubieuze wijze met belastingvoordelen allerlei Amerikaanse techbedrijven naar zich lokt. **Zaken als Europese belastingen en euro-obligaties horen dus samen te gaan met het hebben van de Euro.** Tot zover herken ik de lijn van het artikel.

Je zou denken dat ik dus verbolgen ben over de opstelling van Nederland in het debat over de euro-obligaties (of eurobonds genoemd). Echter, **Europese solidariteit is geen éénrichtingsverkeer en daarbij is het proces naar diepere Europese integratie net zo belangrijk als de integratie zelf.** Plat gezegd: even wat miljarden overmaken doet

geen recht aan de begrotingsdiscipline die we de afgelopen jaren hebben opgebracht en het is daarom niet gek om er voorwaarden aan te stellen. Sterker nog, **het getuigt van een oprecht begaan zijn met de landen die het nodig hebben als we er eisen aan stellen die tot structurele verbeteringen leiden van hun economie en die van Europa als geheel.**

Daarbij komt dat eurobonds per definitie om fiscale afstemming vraagt. Budgettair beleid van het ene land heeft direct gevolgen voor het budgettair beleid van het andere land. Heel Europa staat namelijk garant voor elkaars schulden en betaalt een gezamenlijke rente. De rentes gaan gemiddeld genomen omlaag, maar als Italië straks niet z'n schulden kan betalen, dan moet de rest van Europa meer gaan betalen. We kunnen dus niet anders dan eisen stellen aan eurobonds. Komen die eurobonds mét de structurele economische hervormingen, dan is dat goed voor ons én voor hen.

Tot slot, laten we niet vergeten dat landen hun eigen belang dienen. Daar is niks mis mee en zelfs wenselijk mits dat binnen de regels gebeurt, maar laten we ook met z'n allen niet vergeten dat een sterke EU een gezamenlijk eigen belang is.

FINANCIAL TIMES – 07/10/19

I have a dream

Column

Op 25 mei werd George Floyd op gruwelijke wijze gedood door een blanke agent. Het is een bewogen periode, waarin veel mensen diep geraakt zijn. Door onder andere deze afschuwelijke gebeurtenis is de aandacht opnieuw gevestigd op racisme en discriminatie.

In 1963 zei Martin Luther King in zijn wereldberoemde speech dat hij ervan droomde dat zijn kinderen op een dag niet meer beoordeeld zouden worden op hun huidskleur, maar op de inhoud van hun karakter. Toen was dit niet het geval en nu, bijna 60 jaar later, lijkt er nog steeds niets veranderd te zijn. Hoe is het mogelijk dat racisme vandaag de dag nog zo relevant is? Hoewel men de afgelopen periode medeleven heeft getoond via onder andere demonstraties en sociale media, leek dit maar van korte duur. Is dit niet juist een onderwerp dat bespreekbaar moet blijven?

In een fragment van de VPRO-documentaire uit 2017 genaamd 'Wit is ook een kleur' werd een aantal jonge kinderen vragen gesteld over blanke en donkere poppetjes. Hierin gaven de kinderen over het algemeen aan dat zij dachten dat de blanke poppetjes slimmer waren en dat de donkere poppetjes vaker straf kregen. Blank werd positiever opgevat, hoewel de ouders hierover geen

uitspraken hadden gedaan richting hun kinderen. Hoewel ik een blanke huidskleur heb, is racisme ook een terugkerend thema in mijn eigen leven. "Ga terug naar je eigen land!" is een opmerking die me al eens is toegeworpen. Maar ook minder heftige, doch enigszins racistische, opmerkingen als "luie indo" en "altijd te laat komen" worden regelmatig geassocieerd met mijn donkere ogen en haar. Hoe kunnen we iets dat zo collectief en intergenerationeel aanwezig is oplossen?

Drie jonge vrouwen zijn vorige maand een burgerinitiatief gestart om racisme en discriminatie verplicht op te nemen in de lesstof op basis- en middelbare scholen, zodat dit probleem al op jonge leeftijd aangepakt kan worden; en met meer dan 60.000 handtekeningen is de motie aangenomen. Naar mijn mening is het behandelen van dit thema in het onderwijs een stap in de goede richting. Door in het onderwijs meer aandacht te besteden aan het slavernij- en koloniale verleden, en het verband met racisme en discriminatie vandaag de dag, kunnen we er samen voor zorgen dat discriminatie op welke grond dan ook geen plek meer zal hebben in de komende generaties en zo de droom van Martin Luther King, en van velen met hem, verwezenlijken.

Redacteur: Rachel Camerik

Het prostitutieverbod

Waarom meteen verbieden geen goed idee is

Politiek beschouwen
met André Rouvoet

Uitspraak Wilders: grond-
rechten zijn niet absoluut

'Ja' tegen correctief
bindende referenda

Voorwoord

Lieve PerspectieF'er

Recentelijk haalde de NOS na aanhoudende bedreigingen het logo van de satellietwagens. De organisatie ziet zich ertoe genoodzaakt, want "de journalistiek ligt onder vuur van mensen en groeperingen, die alleen hun eigen wereld willen terugzien en elk ander perspectief onmogelijk proberen te maken." Linksom of rechtsom leek de persvrijheid lange tijd geen punt waarover we in dit land hoeven te discussiëren. Lang was er vertrouwen in de autoriteit van de overheid en goede intentie van de politicus. En toch haalt de demos hier plotseling een fundamentele waarde van de democratie onderuit. De democratie die in het oude Athene, als tegenhanger van de tirannie, juist moest voorkomen dat mensen, die alleen hun eigen wereld willen terugzien, elk ander perspectief onmogelijk probeerden te maken. Hoe anders lijkt dat hier en nu?

De participatie van de Nederlandse burger lijkt namelijk steeds meer gestoeld te zijn op een collectief wantrouwen. Maar wie is dan die tiran, wanneer burger en politicus hier beiden aan meedoen? Geloven mensen dat de overheid er ook voor hen is? In hoeverre rechtvaardigt de vrijheid van meningsuiting het aanwakkeren van wantrouwen jegens de medemens? En hoe verhoudt het referendum zich tot het vertrouwen in de verkozen vertegenwoordiger?

Als PerspectieF zijn wij geworteld in een gezamenlijk vertrouwen. Niet alleen het vertrouwen in God en Zijn Woord, maar ook het vertrouwen in die democratische rechtsstaat. Laten we ten allen tijde waarborgen dat er daarin ruimte is voor meer dan één perspectief.

Bina Chirino - Voorzitter PerspectieF, ChristenUnie-jongeren

Inhoud

4-6 verbod op prostitutie

7-8 opinie: bèta's in de politiek

9-10 Opinie: politici, het zijn net mensen

11-13 Interview 'In vogelvlucht': André Rouvoet

14-16 interview correctief referendum

17 Column 'Minder Marokkanen'

18-19 Verslag: zomerschool CDJA/PerspectieF

Pagina 4

Agenda

In de media

In september lanceerde PerspectieF met andere PJO's manifest #niet-wegkijken tegen de onderdrukking van Oeigoeren in China. De petitie is al ruim duizend keer ondertekend. De campagne werd in de media goed opgepakt en bestuurslid Internationaal Pieter Dirk Dekker schreef met Wouter Jan de Graaf ook een opinie voor het Reformatorisch Dagblad.

Op 6 oktober was PerspectieF-voorzitter Bina Chirino met andere PJO's te gast in de Johannes Rutgers Dialoog: Het Politieke Voorspel om met Tim Hofman te praten over hete hangijzers.

Op 8 oktober werd de concept-kandidatenlijst bekend van de ChristenUnie voor de Tweede Kamerverkiezingen. Bina Chirino staat op plek 14. De lijst telt nog vijf PerspectieF'ers: Johanna Kramer (15), Efraïm Hart (18), Anil Kumar (29), Thomas van Arnhem (32), Daphne Steenberg (41).

Woord van de redactie

'**Waarom** zou ik iets met politiek moeten?' vroeg laatst iemand gepikeerd toen ik zei dat ik mijn steentje wilde bijdragen om de afstand tussen politiek en burger te verkleinen. 'Je bent al bezig met politiek, want politiek gaat om thema's uit jouw dagelijks leven,' zei ik, niet heel diplomatiek. Ze fronste. Ik vervolgde snel: 'Het is niet alsof ik wil dat iedereen politicus wordt. Ik hoop alleen dat aankloppen bij politici wel een reële optie is die je overweegt wanneer je vindt dat een onderwerp in de politiek aangekaart of anders ingestoken moet worden. En dat die afstand niet te groot is, het gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid niet te klein.' Ze was even stil en zei toen: daar ga ik over nadenken.

Dat is mijn idealisme én realisme in een notendop. Dat iedereen durft aan te kloppen en dat politici bereid zijn te luisteren, maar dat ze niet de druk voelen om hun verkiezingsprogramma en hun overtuigingen opzij te zetten. Dat is de juiste vorm van afstand, denk ik. Dat is geen kloof. Sophia en ik interviewden voor deze PerspeX voormalig Kamerlid en minister André Rouvoet en toen ik beklemtoonde dat er een verschil zit tussen afstand tussen kiezer en vertegenwoordiger en tussen een klóóf was, Rouvoets onmiddellijke reactie: 'Ik ben geen kloofdenker.' Dit zette me aan het denken. Misschien hoor je ook vaak - of vind je zelf - dat politiek ver weg, doof en een vuil spelletje is. Maar wat als we dit zelf in stand houden door van een kloof te spreken? Wat als met dat woord groter en vreselijker wordt gemaakt dan het is?

Politiek is fascinerend. Het trekt mensen aan, maar stoot ook mensen af. In deze PerspeX hebben we een mix van artikelen over actuele en over bredere thema's geschreven. En praat met ons mee online! Wat vind jij?

Antrude Oudman
Hoofdredacteur

Waarom de legalisatie van de prostitutie heeft gefaald

Het strafbaar stellen van het kopen van betaalde seks. Dat is waar de jongerenbeweging Exxpose in haar campagne 'Ik ben onbetaalbaar' voor pleit. Het CDA, de ChristenUnie en de SGP steunen dit initiatief. Heeft dit een kans van slagen in Nederland? Wij spraken met Eva Wielenga, directeur van Stichting De Haven in Den Haag en Anna*, die zelf in de prostitutie heeft gewerkt.

Redacteuren: Pieter-Jan de Jong en Sophie van der Velden

Hoe denkt Stichting De Haven over een prostitutieverbod?

"Ik denk dat je door prostitutie op deze manier te verbieden, erkent dat het huidige systeem niet gewerkt heeft. In 2000 is het sekswerken legaal geworden, waardoor de deur opengezet is voor mensenhandelaren. Naar schatting is 10 tot 90% van de prostituees slachtoffer van mensenhandel. Dat is een brede marge. Bij 10% hebben we het al over duizenden mensen. Stel dat er een dergelijk stelsel in werking zou treden, dan voorkom je dus duizenden slachtoffers. Dat is een heel goede zaak.

Tegelijkertijd moet je goed nadenken over hoe je een verbod moet aanpakken. Per morgen verbieden is niet de oplossing. Het is een kwetsbare doelgroep waar voorzichtig mee om moet worden gegaan. De vrouwen die het werk doen, moeten alle kansen geboden worden. Daarbij doel ik op herscholing en het leren van Nederlands met recht van uitkering. Hier is een overgangperiode voor nodig zodat vrouwen die willen stoppen, ook kunnen stoppen. Anders zouden de vrouwen in een schimmig gebied vallen."

Waarom is het zo belangrijk dat prostitutie verboden wordt?

"Ik zie de seksindustrie als een denkbeeldige lijn. Aan de ene flank zit een kleine groene groep vrouwen en mannen die trots is op hun werk en er zelf voor kiest, de 'groene groep'. In het maatschappelijk debat hebben zij een grote stem. Aan de andere kant zit de 'rode groep', die slachtoffer is geworden van mensenhandel en die gedwongen wordt door pooiers. In het midden zit de grootste groep: de 'blauwe groep'. Dit is de groep die wij dagelijks spreken in de seksclubs, privéhuizen, in de prostitutiestraten en op ons kantoor. Dat zijn vrouwen die geen keuzevrijheid hebben. Ze zijn ooit, soms door dwang maar niet altijd, in de prostitutie gekomen en kunnen nu geen kant meer op. Zij zitten in een web van schulden. Ze zijn ZZP'er, maar het is een schijnzelfstandigheid. Ze zijn vaak niet opgeleid, hebben geen sociaal netwerk, zijn soms licht verstandelijk beperkt en ze kunnen de boekhouding niet doen. Hoe moeten zij er dan uit komen? Dat is in dit systeem haast niet mogelijk. Hen moeten we échte keuzevrijheid bieden. Niet vanuit morele superioriteit, maar vanuit emancipatie en fatsoen. Ik stel de vraag vaak zo: zouden wij onze moeders, dochters of zussen daar laten staan? Dan zegt 98% van de mensen van niet.

Daarnaast zie je ook dat het sekswerk door de familie van de vrouwen heen gaat. Het gaat van moeder op dochter en van tante op nicht. Het is een vicieuze

STICHTING DE HAVEN is er voor moeders, dochters en zussen in de seks-industrie. De Haven biedt veldwerk, prostitutie maatschappelijk werk en een uitstapprogramma op maat. De Haven zoekt deze vrouwen op en is respectvol present als stoppen geen optie is.

cirkel van armoede waar ze niet meer uitkomen. Als je voorkomt dat die mensen in het middensegment komen of de mogelijkheid krijgen om eruit te komen, dan wordt het voor de mensenhandelaren ook veel minder interessant, omdat de markt verkleint. Je houdt alleen nog de paar procent zelfgekozen 'sekswerkers' over."

De 'blauwe groep'

Anna vertrok 5 jaar geleden uit Roemenië om geld te verdienen in de seksindustrie in Duitsland. Na een jaar in Duitsland te hebben gewerkt, ging ze door naar Nederland. Anna hoorde bij deze 'blauwe groep' waar Eva over spreekt. "Het was mijn eigen keuze. Ik had het geld nodig. In Roemenië waren geen andere opties. Het was daar lastig om een baan te vinden. In Nederland werkte ik alleen als het nodig was om mijn rekeningen en de huur te kunnen betalen. Dat was zo'n twee à drie dagen in de week. In Duitsland had ik nog een vriend. Ik stopte de relatie, omdat hij misbruik maakte van mijn geld. Ik wilde het voor mijzelf doen", vertelt Anna.

Ze is van mening dat de wet moet veranderen in Nederland. "Het zou beter zijn voor iedereen. Iedereen zou normaal moeten werken. Ik denk niet dat alle vrouwen daar blij mee zijn. Het is makkelijk geld. Vrouwen die nooit willen veranderen en die geen opleiding hebben, weten niet wat zij moeten doen. Ik denk dat ze vastzitten."

Prostitutieverbod in het buitenland

In veel landen is al een verbod op prostitutie, bijvoorbeeld in Frankrijk en Zweden. Als er toch prostitutie wordt beoefend, wordt de man strafbaar gesteld en gaat de vrouw vrijuit. Natuurlijk zijn er tegenstanders voor een prostitutieverbod. Een veelgenoemd argument is dat de zichtbaarheid van de problemen

naar de achtergrond verdwijnt of dat de problemen opgelost zouden zijn wanneer prostituees dezelfde (arbeids)rechten krijgen als andere werknemers. Eva Wielenga zegt hierover:

“Die verborgen prostitutie is er nu ook erg veel aanwezig. Dit kun je al zien aan de advertenties van duizenden prostituerende mannen en vrouwen online. De mannen kunnen deze vrouwen vinden. Dan kunnen de politie en wij, de hulpverleners, deze vrouwen ook vinden. We doen al intensief online veldwerk. Het contact zoeken met de vrouwen zal lastiger worden, maar dat betekent niet dat het uit het beeld verdwijnt. Andersom weten de vrouwen ons ook te vinden.” En over meer rechten: “Er is al veel gereguleerd. Toch zien wij nog steeds mensenhandel en dwang. Het is een farce om te zeggen dat met meer regulering de problemen opgelost zijn. De meeste vrouwen zijn krachtige vrouwen in ontzettend kansarme posities. Met de komst van de arbeidsinspectie zouden zij niet van hun schulden, hun slechte huisvesting en taakennis en met de administratie geholpen worden, terwijl dat de problemen zijn waarom ze vaak vast blijven zitten in hun werk.”

Anna is met behulp van stichting De Haven uit de prostitutie gestapt. “Ik kende de organisatie van de straat, van de andere meiden. Ik wilde lang geleden al stoppen, maar ik wist niet wat ik moest doen. Ik was bang en vertrouwde mezelf niet. Na de eerste golf van de coronacrisis besloot ik te stoppen. Ik wist niet hoe ik mijn rekeningen moest betalen. Toen ontmoette ik de veldwerkers van De Haven. Daardoor werd het makkelijker. In het uitstapprogramma hielpen maatschappelijk werkers mij met veel dingen die ik niet wist. Daardoor hoefde ik niet terug.”

Denken jullie dat een voorstel voor een prostitutieverbod zou kunnen slagen?

Wielenga: “Ik proefde tijdens het debat geen meerderheid voor het voorstel van Exxpose. Wat ik wel proefde, is dat we het erover eens zijn dat het huidige systeem niet werkt. Dit is de eerste keer dat iedereen eerlijk naar het systeem wil kijken. Ik waardeer de ChristenUnie hierin, omdat zij zich niet laten wegwui-

“Ik stel de vraag vaak zo: zouden wij onze moeders, dochters of zussen daar laten staan? Dan zegt 98% van de mensen van niet”

ven. Zij willen zich echt inzetten voor de problemen. Er ligt ook voorstel voor de ‘Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche’. In dit wetsvoorstel staat dat iedereen die wil prostitueren eerst een intake moet doen. De vrouw wordt dan onder andere getoetst op zelfredzaamheid, of ze zelf de administratie kan voeren en de Nederlandse taal beheerst. Die vereisten zijn erg belangrijk om de vrouwen eruit filteren die het werk onder dwang van armoede doen. Hierdoor wordt mensenhandel tegengegaan, maar ook de vrouwen die er tussenin zweven. Dat zijn de vrouwen die in de prostitutie belanden, omdat zij geen andere keuze hebben.”

Anna's toekomst

Met Anna gaat het goed. Ze wil graag in Nederland blijven. Ze wil de taal beter leren en een eigen schoonheidssalon openen. “Ik voel me beschaamd dat ik het deed. Als ik terug kon in de tijd, had ik het nooit gedaan. Ik kan mij voor mijn hoofd slaan, maar op dat moment dacht ik dat ik geen andere keuze had. Het is een tijd van het verleden en het zal daar blijven. Duitsland en Roemenië voelden niet als mijn land. Mijn toekomst is alleen hier.”

**In verband met privacy is de naam Anna verzonden*

“De meeste vrouwen zijn krachtige vrouwen in ontzettend kansarme posities”

Willen de bèta's even opstaan?

Binnen de wetenschap worden drie opleidingsrichtingen onderscheiden: alfa-, bèta- en gammawetenschappen. Mensen uit deze verschillende disciplines hebben eigen krachten en zwaktes en vormen een representatie van de maatschappij. Opvallend is echter dat, als we kijken naar de Tweede Kamer, de verhoudingen tussen de disciplines scheefgegroeid lijken te zijn. Kan dit worden verklaard?

Redacteur: Nathan Meindersma en Noah Kleijne

Om een beeld te krijgen van de scheve verdelingen van opleidingsrichtingen in de Tweede Kamer moeten

we eerst weten waar we het nu precies over hebben. Even een korte opriscursus: de alfawetenschap houdt zich bezig met de resultaten van het menselijk handelen; denk hierbij aan geschiedenis, taalkunde en letterkunde. De bètawetenschap bestudeert het niet-menselijk handelen waaronder natuurkunde en biologie.. Tot slot bestudeert de gammawetenschap het menselijk handelen. Uitvloeiselen hiervan zijn psychologie, sociologie en economie. De Tweede Kamer kent momenteel slechts vijf leden met een bèta-achtergrond, vijftientig leden hebben een alfastudie gevolgd en het resterende en grootste gedeelte is ‘gamma’. Van de academisch opgeleide leden van de Tweede Kamer blijven juristen in de meerderheid, zo’n 20% van de Tweede Kamerleden heeft een aan rechten gelieerde studie gedaan. Als we dat vergelij-

ken met het aantal doktoren of geneeskundigen in de Kamer, dan is dat aantal op zijn minst verrassend te noemen. Er zit namelijk geen enkele medicus meer in de plenaire zaal.

Een reden voor de interessante verdeling in de Kamer kan wellicht worden gevonden in de heersende opvattingen over alfa's, bèta's en gamma's. Bèta's worden dikwijls getypeerd als mensen die goed zijn in het bedenken van oplossingen, maar wanneer het op overdenken of reflectievermogen aankomt worden ze weggezet als eigenwijs en minder-ruimdenkend. Alfa's en gamma's worden tegelijkertijd getypeerd als mensen die het overzicht kunnen behouden. Dit klopt ook deels. Studies als geschiedenis, politicologie of economie vragen traditioneel veel reflectie van studenten, maar de vraag is of bèta's niet ook stappen hebben gezet in deze richting. Bèta's krijgen in hun curriculum immers steeds vaker te maken met filosofische cursussen. Thema's als maatschappelijke verantwoordelijkheid worden bij een studie als biologie bepaald niet geschuwd.

Als we kijken naar de thema's van maatschappelijke discussies in het afgelopen jaar, dan voeren verschillende milieugerelateerde discussies de boventoon. Naast het coronavirus viel vooral het stikstofdebat in

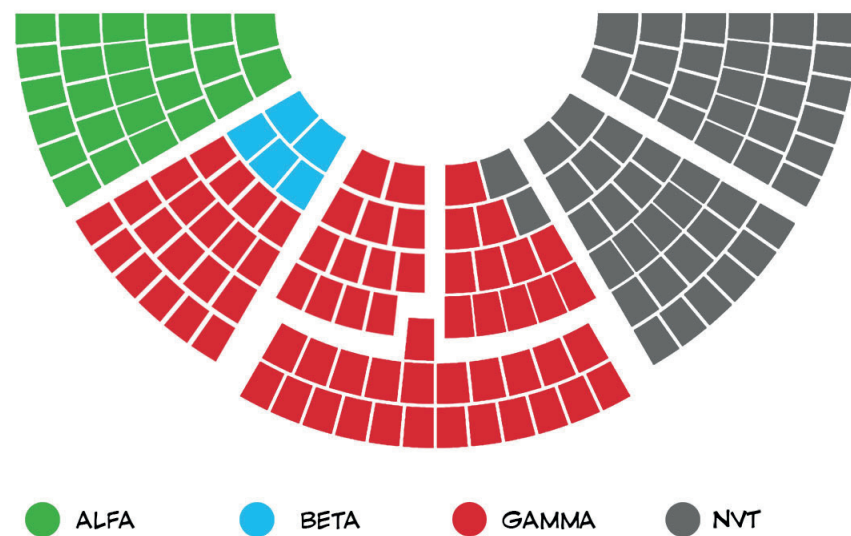
“Het is opvallend dat er onder de Kamerleden nauwelijks gespecialiseerde natuurkundigen of biologen zijn.”

het oog. Het is dan ook opvallend te noemen dat er onder de verkozen volksvertegenwoordigers nauwelijks gespecialiseerde natuurkundigen of biologen te vinden zijn. Het is geen gewaagde voorspelling dat milieu de komende jaren een hot item blijft in de te voeren debatten. Waar de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 al een groen karakter hadden, lijkt bij de verkiezingen van komend jaar milieu een breekpunt te worden. Is het voldoende voor bewindslieden om bij natuurkundigen en biologen te rade te gaan wanneer het besproken thema hier om roept of zou het verstandiger zijn om meer specialisten in de debatten te krijgen en dus in de Tweede Kamer? Met het oog op de toekomst is dit een relevante vraag om te stellen, ook voor de politieke partijen zelf.

**Politici,
het zijn net
mensen**

ZETELVERDELING OP BASIS VAN OPLEIDINGSRICHTING

Grapperhaus en zijn huwelijksfeest, Pechtold en zijn penthouse, Rutte en zijn liefdesleven: steeds vaker beïnvloedt het persoonlijk leven van een politicus het politieke leven. Verwachten we van een politicus dat hij meer of beter is dan een ander mens?

Redacteur: Noah Kleijne

‘Wel vertrouwen in de politiek, niet in de politicus’, zo luidde de conclusie van een parlementair rapport dat Johan Remkes, commissaris van de koning, in 2017 presenteerde. Hoewel de kiezer volgens dit rapport vertrouwen bleek te hebben in de Nederlandse democratie, werd datzelfde vertrouwen niet in de handen van politici gelegd. Veel burgers herkenden zich onvoldoende in volksvertegenwoordigers; zij werden nog vaak gezien als corrupte, hypocriete en machtsbeluste

types. Nu in 2020 heerst een soortgelijk sentiment. Waar de Nederlander tijdens de coronacrisis over het algemeen optimistisch is over de overheid en haar instanties, kunnen de individuele volksvertegenwoordigers op heel wat minder lof rekenen. Zij zijn nog vaak het mikpunt van spot. Neem bijvoorbeeld Ferd Grapperhaus, een uitstekend voorbeeld. Op zijn huwelijksdag hield hij zich niet aan de anderhalve meter afstand, een maatregel die hij warempel zelf had bedacht. Wat volgde was een reeks aantijgingen en een publieke verdediging waarbij de minister met bloed, zweet en tranen trachtte te ontkomen. Grapperhaus ging vanaf dat moment door het leven als aangeschoten wild. De

vraag rijst echter of dit een eerlijk proces was. Moeten we een politicus anders behandelen dan een andere burger? Is Ferd Grapperhaus naast politicus, niet ook gewoon een feilbaar mens?

Op deze vraag zou Robert Southey, een Brits dichter en politiek opiniemaker uit de 18e eeuw, het antwoord wel geweten hebben. In zijn bekende boek *Colloquies on the Progress and Prospects of Society* stelde hij dat een magistraat een 'jack-of-all-trades' behoort te zijn. Hij is een architect, ingenieur, schoolmeester, handelaar en theoloog in één. Kortom, een politicus moet volgens Southey meer bekwaam zijn in de dingen, dan de burger dat zelf ooit zou kunnen zijn. Juist daarom kan de burger de belangrijke besluiten met een gerust hart overlaten aan de politicus.

Dit gedachtegoed van Southey leeft ook anno 2020 nog voort. Van een Minister van Justitie die hamert op 'law-and-order' verwacht je dat hij zich altijd aan de veiligheidsregels houdt. Hetzelfde geldt voor een politicus die tijdens zijn speeches over trouw en monogame relaties predikt. Als hij in zijn privéleven wel eens vreemd gaat, dan maakt dat zijn complete rol ongehoorzaam. Je zou hier natuurlijk tegenover kunnen stellen dat 'beleid maken' en 'persoonlijk leven' andere zaken zijn, maar dan stuit je op een probleem. Politici zetten hun persoonlijke leven immers steeds vaker in om hun politieke verhaal kracht bij te zetten. Denk aan Mark Rutte die altijd de fiets neemt om te laten zien dat hij rekening houdt met zijn ecologische voetafdruk of Gert-Jan Segers die zijn eigen familielevens aanhaalt om het belang van 'het gezinsleven' te benadrukken.

Politici maken het er dus zelf naar. Toch is er ook een manier om de hele kwestie in een nieuw licht te zetten. Hoe anders is bijvoorbeeld de visie op politiek

“Als een volksvertegenwoordiger zelf geen fouten mag maken, hoe kan hij of zij dan in de toekomst tot betere inzichten komen?”

“Grapperhaus had op een zelfgekozen podium een krachtig betoog kunnen houden over menselijke feilbaarheid in crisistijd.”

van filosofe Hannah Arendt. In haar werk *The Human Condition* relateert ze het handelen van de mens aan het beoefenen van politiek. Net zoals bij het handelen, begin je bij politiek iets dat kan mislukken. En wanneer dit mislukt ontstaat er weer ruimte voor een nieuwe en betere aanpak. In de visie van Arendt is er dus meer ruimte voor vergissingen. Sterker nog, het hele idee van politiek handelen berust volgens Arendt op iets bedenken, fouten maken en op zoek gaan naar een beter alternatief. Als een politicus zelf geen fouten mag maken en het altijd bij het rechte eind moet hebben, hoe kan hij of zij dan in de toekomst tot betere besluiten komen? Alleen van fouten kun je leren, toch?

Hoewel het idee van een alwetende, wijze politicus die de mensen bij de hand neemt aantrekkelijk in de oren klinkt, zijn er dus ook vraagtekens bij deze gedachte te plaatsen. Nooit zijn politici zo zeker geweest van het feit dat zij mensen de beste toekomst kunnen bieden en nooit was dit vertrouwen zo onterecht. Tijdens de coronacrisis blijkt maar weer dat niet alles loopt zoals politici hadden gewild, verwacht of beloofd.

In plaats van in een verdedigende rol te kruipen, was het beter geweest als minister Grapperhaus lering had getrokken uit zijn eigen fouten. Dan had hij op een zelfgekozen podium een krachtig betoog kunnen houden over menselijke feilbaarheid in crisistijd. En dat strafblad, dat zou hij dan ook maar voor lief moeten nemen. Politici hebben immers geen superkrachten en goddelijke inzichten. Zij zijn slechts gewone burgers die hun best doen om iets te betekenen voor onze ingewikkelde samenleving.

Vogelvlucht

André Rouvoet:
‘Je zit niet in de Kamer namens de christenen, maar namens het Nederlandse volk’

In de reeks Vogelvlucht bevragen Sophia en Antrude dit jaar vier christelijke (voormalige) bestuurders en politici over hun overtuigingen, over waarden en normen en bespiegelingen over de samenleving. Dit keer spreken we met André Rouvoet, voormalig RPF- en ChristenUnie-Tweede Kamerlid en vicepremier en minister van Jeugd en Gezin.

Redacteuren: Sophia de Vries en Antrude Oudman

Hoe breng je een genuanceerd standpunt terwijl je je anders dan de andere partijen wil presenteren?

[Grinnikt] Misschien is genuanceerd blijven de manier

om anders te zijn. Dat je van jouw argumenten overtuigd bent, betekent niet dat je niet genuanceerd kunt zijn of zoekt naar de redelijkheid in de argumenten van de ander. De kunst van politiek is om overtuigingen over het goede leven bij elkaar te brengen. Verkiezingsprogramma's komen grotendeels overeen. Campagne gaat over het topje waarover je het oneens bent. Als partijen zich doelbewust tegenover de rest

“Je moet je eigen standpunten blijven bevragen en relativeren. En nuance zoeken is iets anders dan jouw overtuigingen loslaten.”

opstellen, werkt dat een tijd, maar uiteindelijk blijkt dat je aan de zijlijn niet veel bereikt – dan haken mensen teleurgesteld af – of je krijgt langzaam de kleur van de andere partijen. Neem D66: bij de oprichting wilde de partij het hele bestel veranderen, maar het is nu één van de gevestigde partijen.

Is dat pragmatisch?

Nee, je moet je realiseren dat je met principes toch tot besluitvorming moet komen. Als oppositiepartij kun je bij elk debat zeggen: we stemmen tegen. Maar een kabinet móét tot een besluit komen. Dat red je niet als je zegt dat je anders bent dan alle anderen, je geen nuance zoekt in jouw standpunt en geen redelijkheid in die van de ander. Die partijen zullen nooit in staat zijn om te regeren. Ik vind nuance cruciaal. Je moet je eigen standpunten blijven bevragen en relativeren. En nuance zoeken is iets anders dan jouw overtuigingen loslaten.

Veel mensen vinden politiek een spel, hardhorend en ver weg.

De kloof tussen kiezer en gekozen was er altijd, ook bij de oude Grieken. En in onze representatieve democratie is de kloof misschien wel nodig. Je zegt als kiezer: hier heb je mijn mandaat, doe er iets goeds mee.

Maar er zit een verschil tussen afstand en een kloof.

Ik ben nooit een kloofdenker geweest. Afstand vind ik goed, anders moet je over elk besluit een referendum houden en dan wordt het land onbestuurbaar. Je hebt een volksvertegenwoordiging en regering nodig. Wat is echt het probleem? Dat is wanneer politici de afstand onnodig groot maken door er een potje van te maken of voortdurend theater te maken.

Waar zit de grens tussen op afstand staan en in een ivoren toren belanden?

Dat zit in Kamerleden zelf. Maar je wordt voortdurend gevoed, als Kamerlid én als minister. Ik vind het lastig als wordt gepleit voor een lobbyregister: ik vind dat Kamerleden verplicht zijn om met belangenvertegenwoordigers te praten. Ze moeten wel een streep trekken, want je bent geen belangenbehartiger. Als christenpoliticus ben je gekozen met een programma met uitgesproken christelijke belangen, maar je zit niet in de Kamer namens de christenen, maar namens het Nederlandse volk. Ik ben dus bereid om naar iedereen te luisteren en kies dan wat ik belangrijk vind. Jezelf als vertegenwoordiger van christelijk Nederland zien is een te smalle opvatting van politiek. Er is geen ivoren toren. Kamerleden en ministers moeten altijd openstaan voor andere geluiden, maar mogen vasthouden aan hun verkiezingsprogramma of regeerakkoord en hun eigen idealen.

Maar er kan discrepantie ontstaan tussen eigen idealen en het regeerakkoord of verkiezingsprogramma.

Natuurlijk! De ChristenUnie kwam in 2007 voor het eerst in het kabinet, een moment van volwassenwording. In het kabinet was ik niet langer verdediger van het verkiezingsprogramma. Fractievoorzitter Arie Slob mocht van daaruit proberen iets erbij te krijgen of een eigen lijn kiezen waarover geen afspraken zijn. Ik was verantwoordelijk voor het regeerakkoord. Je moet dingen uitvoeren waar je tegen was. Als je dat niet wilt, moet je principieel voor de oppositie kiezen zodat je kunt zeggen wat je zelf wilt. Dat vind ik geen minderwaardige positie, maar de ChristenUnie is opgericht om zoveel mogelijk impact te hebben. En dat heb je als je bereid bent deel van de regering te zijn.

Is dat het moeilijkste als minister: dat je standpunten opzij moet zetten voor het regeerakkoord?

Nee, die keuze maakten we toen we als partij wilden deelnemen aan het kabinet. Arie en ik hebben tijdens de onderhandelingen met de fractie voortdurend onze grenzen bewaakt en soms zei ik tegen Balkenende of Bos: als jullie daaraan vasthouden, loopt dit vast. Die momenten hadden zij ook. Weet dat als je gaat onderhandelen, dat de uitkomst op veel punten niet in lijn met jouw verkiezingsprogramma zal zijn. Maar je overtuigingen zijn daarmee niet veranderd.

Wat is een aanvaardbaar compromis?

Compromissen sluiten is een kunst, en een cruciaal onderdeel van het ambacht van elke politicus, ook van een christenpoliticus. Er is geen onderwerp waar je geen

compromis over kan sluiten. Er zijn wel grenzen aan het compromis en er zijn onderwerpen waar de grenzen eerder aan de orde komen voor jou dan voor een ander.

U geeft aan dat het belangrijk is je grenzen voor een compromis te kennen. Zijn die grenzen vooraf hard te bepalen?

Nee, dat kan bijna niet. Dat hangt van omstandigheden en verdere ontwikkeling af, en soms ook van wat je er wel voor terugkrijgt. Ik noem hierbij een voorbeeld dat ik zelf heel moeilijk vind: de Moria-deal. Je kunt er van alles van vinden, maar je zult mij nooit zien oordelen. Ik heb altijd de houding aangenomen niet de criticaster van de fractie te willen zijn. Ik weiger om er een oordeel over te geven, want ik zat niet aan tafel. Ik weet niet wat er nog meer gelegen heeft, wat ze ervoor terug hebben gekregen. Ik kan kritisch zijn, maar in de basis heb ik vertrouwen. Als ik dat niet zou hebben, dan zou ik eerst intern aan de bel trekken.

Er was eens... een minister van Jeugd en Gezin.

Er was vooral reden om te kijken of we iets konden doen aan versnippering tussen de departementen. Bij wijze van proef zijn twee programmaministeries opgericht die dwars door de departementen werkten om de onderwerpen die met elkaar samenhangen met elkaar te verbinden. Eén daarvan was Jeugd en Gezin.

Is er iets van die sfeer blijven hangen?

Het is goeddeels teruggedaan naar de ministeries [zoals die waren] maar iets van die sfeer kom ik nog wel tegen. Mensen verlangen er ook naar terug: er was samenhang. De integraliteit van beleid is nu minder geworden.

Hebben we in deze tijd opnieuw behoefte aan een minister van Jeugd en Gezin?

Nee, ik geloof niet dat ik ervoor zou zijn om een apart departement voor jeugd op te richten, want dan snijdt je juist de verbindingen door. Ik was enthousiast over

“Politiek is geen theater, maar goede politiek heeft wel theatrale elementen.”

“Ik heb altijd de houding aangenomen niet de criticaster van de fractie te willen zijn.”

het concept van een programmaministerie, omdat je zo samenhang tweebrengt.

Heeft u suggesties voor een nieuw programmaministerie?

Ja, ik ben een voorstander van een programmaministerie voor innovatie. Zo'n programmaministerie voorkomt dat je op vier verschillende plekken met hetzelfde bezig bent.

De toon in Kamerdebatten is aanzienlijk verhard, niet alleen in Nederland. (Zie bijvoorbeeld het verkiezingsdebat tussen Trump en Biden).

Dat helpt meestal niet. Je hoopt altijd dat de uitkomst van debatten iets met de inhoud van doen heeft. Als de toon verhardt, levert dat meestal weinig interessante uitkomsten op. Nou is het verkiezingsdebat tussen Trump en Biden een extreem voorbeeld, maar als je het hebt over de kloof dan denk ik dat we nu een grotere kloof zouden ervaren bij het zien van bijvoorbeeld een debat zoals dat destijds werd gevoerd door Nixon en Kennedy.

[Zoek op YouTube: 'Kennedy vs. Nixon: The first 1960 presidential debate', en het spreekt voor zich.]

Denkt u dat verharding weerslag heeft op de uitkomst van die debatten?

Ik ben niet voor die verharding en ik heb een rothekeel aan de persoonlijke aanvallen. Er is echt het nodige veranderd maar het is niet minder inhoudelijk geworden. Er zit theater bij. Politiek is geen theater, maar goede politiek heeft wel theatrale elementen. Het theater kan echter ook te groot worden, zoals bij het verkiezingsdebat. Dat geeft politiek een slechte naam en dat zie ik in de Tweede Kamer soms ook gebeuren.

Een nieuwe noodrem: gesprek over het bindend correctieve referendum met Ronald van Raak.

Een paar jaar geleden was de ChristenUnie kritisch op raadgevende referenda waarbij advies gegeven wordt voor of tegen een aangenomen wet, maar nu hebben we steun gegeven aan het correctief bindende referendum waarmee een wet definitief weggestemd kan worden. Hoe verschillen deze referenda? Hoe past dit referendum in ons kiesstelsel en zijn er nog meer kloven in onze politiek die dit kan overbruggen? Wij vroegen het in een gesprek met de indiener van het wetsvoorstel, SP kamerlid Ronald van Raak.

Redacteur: Daniël van Holten

Hoe gaat het vervolgtraject van dit voorstel eruit zien? Gaat een van uw partijgenoten de verdere behandeling op zich nemen?

Ja, daar ga ik wel van uit, maar we kunnen het ook met meer partijen indienen. Het wetsvoorstel is oorspronkelijk ingediend door GroenLinks, D66 en de PvdA, maar die wilden het toen niet verder verdedigen. Het zou nu met meer partijen ingediend kunnen worden. Ik ben wel blij dat er nu alsnog veel steun voor is en merk wel dat we een moeilijke discussie hebben gehad over referenda. Ik was teleurgesteld toen het raadgevend referendum werd afgeschaft door deze coalitie, want dat was voor mij een opstapje naar het bindende referendum. Voor de ChristenUnie, D66 en de PvdA heeft het wel de weg naar een bindend referendum heeft mogelijk gemaakt terwijl de bezwaren tegen het raadgevend referendum vrij groot waren.

In Nederland hebben wij niet echt een parlementaire of volkssoevereiniteit vastgelegd. Is dat hier een belangrijke gedachte?

Daar wordt heel verschillend over gedacht. Ik vind dat het volk soeverein is. Er zijn ook partijen die de soevereiniteit bij God leggen. Het is natuurlijk uiteindelijk de bevolking die haar vertegenwoordigers kiest. Nu heeft de grote meerderheid van de Tweede Kamer gezegd dat diezelfde kiezers ook de mogelijkheid krijgen om hun vertegenwoordigers te corrigeren.

Hoe werkt het als een wet snel nodig is en niet uitgesteld kan worden door een referendum?

Het kan zijn dat een wet direct in werking moet treden en dan kan men naderhand een referendum houden. Het wetgeven blijft dan aan de Tweede Kamer, en bij een tegenstem wordt hij ingetrokken. Als een wet in een referendum wordt verworpen dan is het weer aan de Tweede Kamer en aan het kabinet om te bepalen of er wordt afgezien van de wet, of een nieuwe wet wordt geschreven. Daarbij zal rekening worden gehouden met de zorgen en kritiekpunten uit de campagne. Dit soort wetten zouden bijvoorbeeld spoedwetten kunnen zijn.

En de Wet Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV) als er een nieuwe versie moet komen en in werking moet treden, maar deze versie verworpen is?

In dat geval zou er een nieuwe wet gemaakt moeten worden, en dan zou er rekening gehouden kunnen worden met de bezwaren uit de campagne. Een slimme volksvertegenwoordiging zal een nieuwe wet maken die voldoende tegemoetkomt aan de bezwa-

ren. Als we ons het WIV-referendum als een bindend referendum voorstellen, dan zie ik dat in die campagne heel specifieke bezwaren naar voren kwamen. Die problemen bestaan nog steeds volgens de toezichthouder.

Hoe gaan we om met de meerdere redenen waarom mensen stemmen en een simpele ja of nee uitkomst?

Dat is de taak van volksvertegenwoordigers. We moeten compromissen sluiten, want we zijn een land van minderheden. Dat is ook de kracht van ons poldermodel. Die compromissen moeten ook kunnen rekenen op draagvlak buiten Den Haag. Het referendum is een mooi middel om te zorgen dat die compromissen ook op steun buiten Den Haag kunnen rekenen.

“We moeten compromissen sluiten, want we zijn een land van minderheden.”

Een aantal soort wetten kunnen niet onderwerp van een referendum worden. Kunt u uitleggen welke dat zijn en of we daar dan niet zo'n noodrem hebben?

Er zijn wat uitzonderingen over het koninklijk huis, de Grondwet, belastingen en internationale verdragen. Dat zijn vragen waarover geen referendum mogelijk is. Als je het mij persoonlijk vraagt hadden deze uitzonderingen niet gehoeven, maar het is wel iets wat een brede wens was in de Tweede Kamer. Een ander belangrijk amendement van de ChristenUnie was de uitkomstdrempel. Een aantal mensen wat “nee” zegt moet gelijk zijn aan een meerderheid van kiezers van de vorige Kamerverkiezingen. Dat is een hoge drempel die is vastgelegd in de grondwet, en dat zorgt ervoor dat deze wet alleen maar gebruikt kan worden als noodrem, als echt een meerderheid van de kiezers het niet wil. Zelf wilde ik niet zo'n hoge uitkomstdrempel, die ook hoger is dan de Staatscommissie voorstelt. Ik vind dat de discussie later nog had moeten plaatsvinden over deze drempels.

“Dit is echt een noodrem op besluiten die een meerderheid van de bevolking echt niet wil.”

In de Memorie van Toelichting stond dat de positie van partijen gesterkt wordt door referenda. Kunt u dat uitleggen?

Een klassiek argument tegen referenda is dat het de positie van partijen ondermijnt, maar de staatscommissie zegt dat eigenlijk het tegendeel waar is, omdat politieke partijen ook een rol spelen in de referendumcampagne en dat zij met inhoudelijke argumenten bezig zijn, en burgers ook met inhoudelijke argumenten werken. De ervaringen die ik heb bijvoorbeeld met het referendum over de WIV is dat dat een hele inhoudelijke discussie was. Ik vroeg me van tevoren af of deze wet wel geschikt was voor een referendum, omdat het een complexe wet was, maar in de campagne vond ik het een hele goede inhoudelijke discussie. Er kwamen heel duidelijk bezwaren vanuit de bevolking naar voren en dat waren argumenten die juist in het Kamerdebat veel minder aan bod gekomen waren. Dus je zag dat het debat in de Tweede Kamer aangevuld werd.

Waar valt het referendum in lichtere of zwaardere democratische instrumenten? Zijn er zaken die eerder opgelost kunnen worden zonder referendum?

Dit is echt een noodrem op besluiten die een meerderheid van de bevolking echt niet wil. Daarom denk ik ook dat het een middel is om het vertrouwen in de politiek te versterken. Daar wijst de staatscommissie ook op. Er zijn groepen burgers die het vertrouwen in de politiek verliezen en die zich afkeren van de politiek. Dat merk ik ook in gesprekken. Die zeggen dan “In Den Haag doen ze toch wat ze zelf willen en ze luisteren nooit naar ons”. Hiermee krijgen die mensen die zich niet elke dag met politiek willen bemoeien een middel om aan de noodrem te trekken.

U noemde ook de diplomademocratie. Zijn er andere of meer tegenwichten nodig tegen diplomademocratie?

Ja die zijn wel nodig, en daar is vooral een rol voor politieke partijen en volksvertegenwoordigers. Je merkt dat in den Haag bepaalde opvattingen heel dominant zijn, zoals bijvoorbeeld het neoliberalisme van de afgelopen 25 jaar. Het is heel goed als dat soort dominante opvattingen gecorrigeerd kunnen worden.

Wat voor fouten in de wetgeving komen makkelijker voor door de diplomademocratie als die doorgaat?

Dat is denk ik iets wat de CU en de SP delen en dat is de kritiek op het marktdenken of de invloed van consultants en de invloed van de liberalisering in de publieke sector. Dat zijn dingen die lange tijd in den Haag de gewoonste zaak van de wereld waren. Dat was dus een dominant denken en de ChristenUnie en de SP merken bijvoorbeeld dat daar in het land heel anders over wordt gedacht.

Dan zijn er nog de referenda over grote handelsverdragen en een nieuw Europees verdrag uit het SP-programma. Hoe verhouden die zich tot deze wet en het systeem?

Ik zou buiten deze wet ook wel referenda willen als de soevereiniteit in het geding is. Dat kan zijn bij Europese verdragen waar Nederlandse soevereiniteit in het geding is, maar ook bij gemeentelijke herindelingen waar lokale soevereiniteit in het geding is. Ik vind dat soevereiniteit bij de bevolking berust. Dus als je die aanpast of verandert vind ik dat je de bevolking om een uitspraak moet vragen, maar dat is het standpunt van de SP. Dat zijn andere referenda, via een andere wet, waar nu geen meerderheid voor is.

‘Nederland is een corrupt land geworden’

Column

Vlak na de uitspraak van het gerechtshof Den Haag spreekt Wilders deze woorden. Hij komt tot die conclusie omdat hij “geen vraag waar miljoenen mensen het mee eens zouden zijn mocht stellen over Marokkanen, terwijl Marokkanen wel steden in de brand mogen steken en daar vaak mee weg komen.”

Wilders wordt veroordeeld voor groepsbelediging, vanwege zijn vraag “Ik vraag aan jullie, willen jullie in deze stad en in Nederland meer of minder Marokkanen?”, vervolgens de geïnstrueerde reactie van het publiek “minder!” en daarna de afspraak van Wilders: “Dan gaan we dat regelen.” Deze woorden hebben namelijk de strekking om alle inwoners in Nederland met een Marokkaanse achtergrond in diskrediet te brengen op de enkele grond dat zij tot die bevolkingsgroep behoren. Alle individuen die tot die groep behoren worden daarmee in het diskrediet - zeg maar kwaad daglicht - gebracht. Zij worden beoordeeld op basis van de groep waartoe zij behoren.

De ratio van de strafbaarheid van groepsbelediging hangt samen met het mensenrecht van non-discriminatie. Dit grondrecht staat in bijna elke grondwet en elk internationaal mensenrechtenverdrag. Het klinkt volstrekt logisch: iemand anders behandelen omdat die tot een bepaalde groep behoort, mag niet. Dat is fundamenteel.

Het maakt dan niet uit of de grootste oppositiepartij of de hele coalitie vindt dat hij jou in een kwaad daglicht mag zetten. Het zijn de grondrechten die de begrenzing van, en bescherming tegen de democratie vormen. De bescherming van de één tegen de helft plus één. Uiteraard zal de bescherming van de grondrechten niet tot de meest efficiënte manier of de meest makkelijke uitkomsten leiden. Ik erger mij groen en geel aan Viruswaanin die stelt dat haar grondrechten te ver worden beperkt. Maar dat willen we als

samenleving toch? Dat macht, meerderheid of middelen ons er niet van weerhouden om je geloof uit te oefenen, om te demonstreren en om je mening te uiten.

Maar waarom zegt Wilders dan dat Nederland corrupt is? Is het grondrecht vrijheid van meningsuiting te beperkt als je geen groepen mensen mag beledigen?

Nee, want ook (de meeste) mensenrechten zijn niet absoluut. Ook een beroep op een grondrecht rechtvaardigt niet al jouw handelen. Ons (be)oordelen is niet grenzeloos. Gelukkig maar. Daardoor is het onbegrijpelijk dat een politicus geen afstand neemt van zijn beledigende woorden en dat die woorden alleen maar goed zijn voor de peilingen. Of zijn grondrechten van individuen te lang geleden opgesteld? Is de noodzaak van die grondrechten vergeten geraakt? Beseffen mensen dat deze rechten toen net zo van belang waren als nu? Ik hoop het wel.

Deze column kan alleen maar geëindigd worden met de woorden van Auschwitz-overlevende Primo Levi:

“Ik kan niet begrijpen, niet verdragen dat men een mens beoordeelt niet naar wat hij is, maar naar de groep waar hij toevallig toe behoort.”

Redacteur: Pieter-Jan de Jong

Zomerschool CDJA en Perspectief: een warm bad in de verfrissende bronnen van christelijke politiek

Van maandag 10 tot donderdag 13 augustus vond de eerste gezamenlijke zomerschool van CDJA en PerspectiefF plaats. Vier dagen lang dachten wij met een enthousiaste groep deelnemers en inspirerende sprekers na over personalisme, politiek en maatschappij. Het was prachtig om ons in het gastvrije Heiloo te laven aan de rijke bronnen van de christelijke traditie en opnieuw te ontdekken waarom wij tussen massaliteit en individualisme vooral de persoon niet uit het oog moeten verliezen.

Op maandagmiddag beet Don Ceder, CU-raadslid en advocaat in Amsterdam, het spits af. Hij vertelde ons over hoe belangrijk het is om je doel te vinden. Zijn betrokkenheid bij kwetsbare slachtoffers van de schuldenindustrie, een verdienmodel waarbij kleine schulden groot worden gemaakt door het rekenen van buitensporige incassokosten, heeft diepe indruk op ons gemaakt. Ook vertelde Ceder over zijn zorgen over prostitutie en drugsgebruik in Amsterdam. Dit leidde tot geanimeerde discussies over hoe je moreel afkeurenswaardige praktijken aanpakt, zonder de mens uit het oog te verliezen.

Een afwisselend programma, boeiende sprekers en volop inspiratie... een aanrader voor een ieder met interesse in de relevantie van (christelijke) politiek in de samenleving! – Rosanne Aantjes, deelnemer (PerspectiefF)

Op de eerste dag mochten we ook de nieuwe bisschop van Haarlem en Amsterdam, Jan Hendriks, ontvangen. Hij vertelde ons over zijn loopbaan in de Rooms-Katholieke kerk, de sociale leer van de Kerk, en over het personalisme van paus Johannes Paulus II. Op de vele vragen van de groep ging hij enthousiast en openhartig in. Dit gaf een bijzonder inkijkje in het werk van de bisschop en zijn toekomstbeeld voor de Kerk.

Sophie van Bijsterveld, hoogleraar aan de Radboud Universiteit en voormalig CDA-senator, nam ons op dinsdagochtend mee op reis langs de werken van Alexis de Tocqueville. Tijdens haar interactieve lezing werd duidelijk waarom een moderne politicus niet zonder kennis van de grondslagen van de democratie kan. In de democratie is een belangrijke rol wegge-

legd voor religie in de breedste zin van het woord. De samenleving bestaat niet alleen uit publiek en privé: juist in de religieuze, gemeenschappelijke sfeer vindt ontmoeting plaats en kunnen mensen zorg dragen voor elkaar.

Na een verfrissende duik in zee, was het op dinsdagavond tijd voor een ontmoeting met priester Antoine Bodar. Tijdens een persoonlijk gesprek in de tuin, vertelde hij over zijn roeping, over politiek en over de Kerk. Bodar sprak gepassioneerd over kunst, religie en het leven in Rome. Prikkelende standpunten combineerde hij met een barmhartige houding tegenover de medemens. Het was een inspirerende avond, die tot ver na zonsondergang doorging.

Met een divers gezelschap van enerzijds inspirerende sprekers als Antoine Bodar en anderzijds inhoudelijke lezingen over onder meer Tocqueville en het personalisme ontstond een perfecte balans. – Rowan van der Broeck, deelnemer (CDJA)

Op woensdagochtend was het de beurt aan Bart Labuschagne en Timo Slootweg, beiden universitair docent in de rechtsfilosofie aan de Universiteit Leiden. Na een schitterende lezing van Labuschagne over het Hegeliaans idealisme en het belang van gemeenschappelijke tradities, volgde een vlammend betoog van Slootweg over waarom niet de gemeenschap, maar juist de creativiteit en uniciteit van het personalisme centraal zouden moeten staan. Dit mondde uit in een pittige discussie over de manier waarop wij met elkaar in verbinding kunnen of misschien moeten treden.

's Middags zette Stefan Waanders, historicus en voormalig directeur van Stichting Thomas More, de personalistische lijn voort. In een indrukwekkend verhaal over "EU-pionier" Robert Schuman leidde hij ons langs de christelijk-personalistische wortels van Europa. Na lezing van de Schumanverklaring, die de grondslagen van de Europese eenwording uiteenzet, was het tijd om zelf aan de slag te gaan. Onder leiding van Waanders werd een aantal doordachte verklaringen opgesteld, waar de huidige Europese politici zeker mee uit de voeten zouden kunnen.

Op donderdag sloten we de zomerschool af met drie lezingen. Isabella Wijnberg, zuster bij de Gemeenschap Emmanuel en advocaat bij Houthoff, vertelde een persoonlijk en inspirerend verhaal over de samenwerking tussen haar geloof en werk. Hierbij gaf zij

buitengewoon nuttige adviezen over hoe je omgaat met vloekende collega's, hoe je ervoor zorgt dat je niet overwerkt raakt en nog veel meer. Haar openheid, positieve energie en passie voor haar geloof, werk en medemens maakten diepe indruk.

De inspirerende woorden van Isabella Wijnberg 'de mens is het doel, geen middel' ben ik nog steeds aan het herkauwen. – Maria Verkuil, deelnemer (PerspectiefF)

Hierna was de beurt aan Maarten Verkerk, CU-senator en voormalig hoogleraar christelijke wijsbegeerte. In een prikkelende lezing nam hij ons mee in zijn zoektocht naar de wortels van het rechts-radicalisme en populisme. Hij maakte een scherpe analyse van veelgebruikte retorische trucs, waarbij hij ook wees op de bedenkelijke rol van het cultuurchristendom in radicaal-rechtse kringen. Zijn nieuwsgierigheid, open houding en oproep om tot actieve stellingname, leidden na afloop tot een schitterende discussie.

Voor een prachtige afsluiting van de zomerschool zorgde Pieter Jan Dijkman, directeur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA. In zijn verhaal over personalisme en christelijke politiek kwamen de eerder op de zomerschool uitgezette lijnen heel mooi bij elkaar: de christelijke grondslagen, de roep om vrij en verantwoordelijk te zijn, het belang van de persoonlijke waardigheid en de gemeenschap en de rol die Europa speelt in het beschermen van deze idealen tegen populisme en secularisme.

De sprekers wisten allemaal op hun eigen unieke manier hun thema te presenteren. De open houding van de deelnemers en de sprekers zorgden voor interessante gesprekken. – Irina Grashuis, deelnemer (CDJA)

Als organisatie kijken wij terug op een onvergetelijke week, met een kleurrijk palet aan sprekers en bijzondere, betrokken deelnemers. Dat dit alles mogelijk was is niet in de laatste plaats te danken aan de gastvrije, vriendelijke mensen van Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo. Ook zijn wij de Katholieke Stichting ter Bevordering van Welzijnswerk bijzonder erkentelijk voor haar gulle steun. Het was al met al een heel mooie, inspirerende ervaring. Wij willen iedereen die op enige wijze bij de zomerschool betrokken was bijzonder hartelijk danken voor zijn aanwezigheid en steun, en wellicht tot een volgende keer!

Hoe wil jij God dienen?

Theologische Universiteit Apeldoorn

Denken om te dienen

 Bachelor theologie

 3 jaar

 Brede opleiding met diepgang

www.tua.nl

PerspeX

Colofon

Hoofdredacteur

• Antrude Oudman •

Redactie

- Sophie van der Velden •
 - Sophia de Vries •
 - Noah Kleijne •
- Nathan Meindersma •
 - Jochem Duinhof •
 - Daniël van Holten •
 - Pieter-Jan de Jong •

Design en opmaak

• Matthja Sterk (www.matthja.nl) •

Op de agenda

18 november: standpuntenavond

Iedereen vindt iets van duurzaamheid en natuurlijk Perspectief ook. De werkgroep Duurzaamheid heeft de standpunten bijgevoeld en organiseert online een avond met discussie en een spreker die de standpunten gaat concretiseren. Aanmelden kan via de site.

25 november: thema-avond migratie met Antonie Fontain

Perspectief-afdeling Gelderland organiseert via Zoom een thema-avond over migratie. De spreker is activist, lobbyist en spreker Antonie Fountain die zich inzet voor sociale gerechtigheid en duurzaamheid. Aanmelden kan via mail.

Wat vind jij?

Als PerspeX-redactie zetten we ons in om elk kwartaal een magazine vol genuanceerde of juist uitgesproken stukken te schrijven. We houden wel van een politieke discussie en da's inmiddels niet alleen tot het magazine beperkt: we plaatsen ook regelmatig online stukken. Waar moeten we over schrijven? Laat het ons weten als we een thema op moeten pakken voor de site of in het magazine! Discussieer mee!

Mail: perspex@perspex.nu

Instagram: [@cu_perspex](https://www.instagram.com/cu_perspex)